

Planinski vestnik 11

Planinske zveze Slovenije november 1982

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

november 1982

11

letnik LXXXII izhaja od leta 1895

vsebina

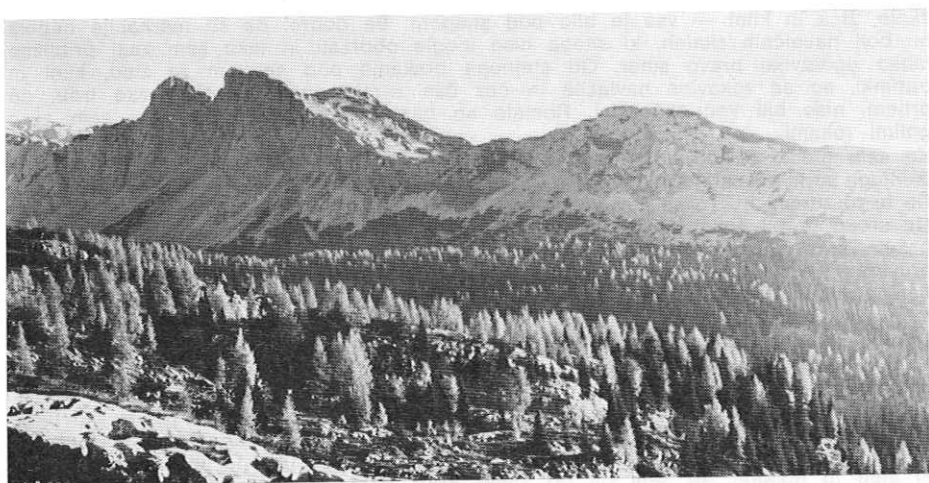
Kazimir Rapoša	Sam	573
Valent Vider	Na Matkovem, III. del	575
Franc Mulej	Spomin na Marjana Prevca	581
F. Vogelnik	Zbirka švicarskih pripovedk o strahovih	584
Iztok Tomazin	Polet s Triglava	588
Andrej Marinc	Na Ledinah je zmerom živahno	593
Vinko Strgar	Na gori San Petro	596
	Pesniški previsi	598
Jasna Pšenica	Planinska mladinska delovna brigada »Triglav 82«	602
Borut Bergant	Poročilo s simpozija GRS socialističnih držav v Alplagerju	
	Bezengi na Kavkazu	604
	Društvene novice	606
	Varstvo narave	616
	Iz planinske literature	618
	Alpinistične novice	621
	Razgled po svetu	625
	Na kratko	629

Naslovna stran:

Košutnikov turn — Foto Marko Korenčan

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel (tehnični urednik), Izток Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelnik, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 450 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 30 \$. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in kliseje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Jesen v dolini Triglavskih jezer

Foto Albert Sušnik

SAM

KAZIMIR RAPOŠA

Bil je dan mrtvih. Spomini, predvsem žalostni, materin grob v daljnem Prekmurju, cvetje, sveče. Vreme je bilo čudovito, sončno, toplo, kot v rani jeseni. Če bo še jutri tako, se bom šel nekam razvedrit. V gore, seveda.

Vremenska napoved je bila razveseljiva, nahrbtnik kmalu pripravljen, načrt pretuhtan ponoči, prvi jutranji avtobus za Jezersko pa kar nekam prepozen. Ponoči se je ohladilo; jutranjo ljubljansko meglo bi lahko rezal z nožem. Obetal se je lep dan. Za Kranjem se je megla razkadila. Kamniške, predvsem Kočna in Grintavec, sta bila pred menoj kot na dlani. O oktobrskem snegu ni bilo ne duha ne sluha. Lepo vreme in toplo sonce zadnjih dni sta opravila svoje.

Ko sem na Jezerskem izstopil in si te prijazne vrhove ogledal s severne strani, sem se rahlo vznemiril. Bili so beli, kot da bi jih bila večša roka na tenko potresla s sladkorjem. Pa kaj! Imel sem dobro obutev, toplo obleko pa hrano v nahrbtniku, dovolj kondicije in mladostne zagnanosti, pa tudi snega od spodaj ni bilo videti prav veliko. Ne bom spreminjal načrta.

Travnik za Kazino je bil na debelo posut s slano, potoček ob poti pa vkovan v led. Mlinček, ki ga je kdo ve kateri fantič morda včeraj popoldne postavil v potok, je bil leden, pa se je kljub temu še veselo vrtel, kot da se z mano vred veseli novega dne. Če so res kje nebesa in če so res tako lepa, kot pravijo, potem je bilo to jutro nebeško lepo.

Vzel sem pot pod noge in se nasmehnil tablici, na kateri je pisalo: Češka koč 1 1/2 h. Nasmehnil zato, ker je nekdo, najbrž z juga, pripisal: »Ako trčiš.« Jutranja svežina je pomagala, da sem bil brez »trka« pri Češki koči še prej. Tik pod njo sem naletel na prvi sneg, prav na najbolj nerodnih mestih, ko je bilo treba čez gladke skale. Če bi bila koč odprta, bi se morda še premislil, tako pa sem z dolgimi koraki odpodil mračne misli.

Bil sem še vedno v globoki senci. Grebeni visoko nad mano so žareli v soncu in v tem siju sem nekje visoko nad sabo zagledal dve postavi, ki pa sta kmalu izginili na drugo, sončno stran. Le koliko mi še manjka, da bi jima lahko sledil iz zime v toplo jesen? In kje sta hodila, saj pred menoj tu ni bilo še nikogar, ki bi načel deviški sneg? Čedalje bolj sem se zavedal mračne samote, v katero sem zašel.

Takoj za koč je bilo snega še več, a ker še ni bilo prave strmine, tudi težav ni bilo. Tu je najbrž vedno toliko snega, sem pomislil, saj tu smučajo tako rekoč sredi poletja. Kmalu so mi prišle prav tudi roke. Za vsak primer sem doma v nahrbtnik vrgel rokavice. Težava pa je bila druga: Kmalu nisem imel več kaj prijeti, kajti

skale, žica in klini — vse je bilo pod snegom. Še dobro, da so markacije čepele na bolj navpičnih skalah, ki snega niso mogle obdržati in tako sem vsaj približno lahko ugotavljal pravo smer. Od stalnega brskanja pod snegom za žico, klini in oprimki, so se rokavice navlažile in čez čas zaradi mraza postale tako trde, da prijemi niso bili več zanesljivi. Romale so nazaj v nahrbtnik. Pomagal sem si z golimi rokami.

Ko sem gledal po strmini navzgor, snega ni bilo videti prav veliko, saj so povsod iz njega štrlele skale. Drugačen je bil pogled navzdol: vsepovsod ena sama belina. Če bi tu zdrsnil... To se seveda ne sme zgoditi in se tudi ne bo, sem si zagotavljal. Na srečo je bil sneg puhast in ne preglobok, tako da sem s težkimi čevlji vedno našel varno stopinjo na skalah pod njim. Zabičal sem si, da ne smem biti nepreviden, da ne smem hiteti, ne se izpostavljati še večji nevarnosti. Ni važno, kdaj bom priplezal na sonce, da bom le priplezal. Na drugi strani bo preprosto; pri spustu me lahko ujame tudi noč.

Tako sem se počasi prikopal skozi sneg pod Dolško škrbino, kjer se odcepi pot na Kočno. Prvotno sem nameraval obiskati tudi ta vrh. Toda po limoni s sladkorjem v kockah in po pogledu na uro sem se odločil samo za Grintovec. Še nekaj korakov — in zazdelo se mi je, kot da sem stopil iz noči v dan. V škrbini me je pozdravilo toplo sonce. Težav je konec sem si dejal in si privoščil daljši počitek. Razveselil sem se tudi sledi v snegu, ki so prihajale nekje z južne strani. Pustila sta jih najbrž planinca, ki sem ju ugledal, ko sem bil pri Češki koči. Prepustil sem se sončnim žarkom, naenkrat pa sem začutil, da me nekdo opazuje. Sta bila to lastnika svežih sledi? Ogledal sem si bližnjo in daljno okolico — nič. To sem storil še enkrat, tokrat natančneje — in sem ga zagledal. Gamsa. Mogočen kozel je stal nedaleč na sončni skali; nepremično me je opazoval. Ko je videl, da mu nočem nič slabega, je spet začel muliti šope suhe trave, ki so na južnem pobočju štrleli izpod snega. Šele ko sem vstal, da bi šel naprej, je spet postal previden in se spustil nižje pod skale.

Pot je bila poslej lažja. Strmina ni bila več tako huda, sledi so mi olajšale iskanje prave smeri in tudi snega je bilo manj, ker ga je v tej višini razpihal veter. Toda garanje tam na oni strani je pustilo svoje sledove.

Tudi počitek mi ni vrnil dovolj moči in občutka zanesljivosti. Neskončno počasi sem lezel po vseh štirih čez skale, saj zdaj tik pod vrhom nisem želel zagrešiti nobene napake. Kolena, roke in vse telo so se mi tresli, ko sem le prišel na vrh Grintovca, si poiskal udobno zavetje in se predal soncu, počitku in vsebini nahrbtnika. Zdaj, ko je minila napetost, ko skrajna zbranost ni bila več potrebna, so popustile vse zavore v meni in toliko, da se nisem razjokal. Šele tu sem si priznal, v kakšno nepremišljeno pustolovščino sem se podal. Prej, v steni in snegu, si tega nisem upal storiti.

Dolgo sem počival na vrhu, sam. Zdaj sem imel čas, da sem lahko občudoval lepoto dneva. Razgled je bil nenavaden. Doline so bile v megli, toda tu gori je bil zrak čist. Vse točke, po katerih se navadno orientiramo, so bile kot na dlani. Razgled pa je segal še mnogo dlje; bil je že kar brezmejen. Na jugu sem videl Učko, ki mi jo je pomagal razpoznati televizijski stolp. Za njo so bili še grebeni, morda otoki, verjetno Cres; levo pa Velebit in Kapela. Bolj proti jugovzhodu, kjer sem prav tako s pomočjo televizijske antene prepoznal Kum in za njim Medvednico (Sljeme) nad Zagrebom, so se daleč za Gorjanci kazali še novi in novi grebeni. To so morale biti Zrinjska gora in Petrova gora pa že prve bosanske gore — Grmeč in Kozara. Severna stran me je manj zanimala. V globino, iz katere sem prišel, se sploh nisem hotel ozirati, oddaljenih hribov v Avstriji pa takrat še nisem poznal.

Užival sem v tem prelestnem popoldnevu, dokler se nisem dodobra spočil. Sonce se je medtem že močno približalo obzorju, zato za lenarjenje ni bilo več časa. Na Kokrskem sedlu sem bil v slabi uri. Bilo je že pozno in nisem vedel, kako je z zadnjim avtobusom iz Kamniške Bistrice, zato sem se raje odločil za dolino Kokre. Tu je več prometa in bom že koga ustavil do Kranja. Pa tudi hodil še nisem v to smer in nova pot je vedno zanimiva. Kmalu pod sedlom v Suhem dolu nad Taško, kjer stezo objame gozd, mi je na suhem listju spodrsnilo in ni dosti manjkalo, da bi padel čez skale, kar se ne bi dobro končalo, saj je svet tu zelo strm. Lepa reč, da bi se pobil na suhem listju, ko sem že srečno preстал vse nevarnosti v snegu in ledu.

Visoko nad mano so na vršičkih Kočne ugašali zadnji sončni žarki. Ta dan mi ta ni bila namenjena. Bo pa kdaj drugič. Mimo Suhadolnika sem stopal že v gostem mraku, a po kolovozu do glavne ceste nisem več mogel zaiti. Prijazen Kranjčan me je pobral že v trdi temi, ko sem sedel na ograji mostu čez Kokro. Na avtobusu iz Kranja v Ljubljano sem že sladko spal.

To je bilo pred leti; mislim, da jih je minilo že skoraj dvajset. Lepo prvo novembrsko vreme me je spet spomnilo na ta dogodek in me vzpodbudilo k pisanju. Seveda sem postal resnejši in previdnejši: brez cepina in derez, najbrž pa tudi brez družbe že ne bi šel več na tako pot ob tem času. Sploh pa skoraj ni več priložnosti, da bi še sam zahajal v hribe. Kar zdi se mi, da so tisti časi za vedno minili.

NA MATKOVEM, III. DEL

VALENT VIDER

Košnja

Ko so bili gotovi z »grajo«, setvijo in trebljenjem postorili pa še kako delo, ki ga je na hribovskih kmetijah vedno dovolj, so pričeli kositi. Od gospodarja ukazano košnjo je urejal »ta več« hlapec. Po vrsti je bilo razpodeljeno, na katerih njivah bo šlo seno za katero vrsto živine na njihov hlev. Za jalovce slabše seno, za teleta drugo, potem za krave, voli, ovce, koze. Volom so mešali med seno več kot polovico slame. Le kadar so delali, ali če so jih hoteli obrediti za prodajo, so jim dali boljše seno, tudi deteljo. To je bilo seno z »ladin«. Ovce so imele tudi dve vrsti sena, ovce z jagnjeti boljše, ostale in jarci slabše, »vernuh«, »mlačnico« in drugo. Kozam so pokosili okoli oglov, »halovšje«, napravili vejnik itd.

Pri košnji so kosili po vrsti. Naprej »ta več«, potem »ta drugi«, »tretjak«, »četrtjak« in še najeti. Redovce so trosile in zgrabljevale v ograbe ženske. Obračali so spet hlapci po vrsti, in ženske. Ob spravilu sena je »ta več« ukazal, kam naj »tretjak« zapelje gare. Ta je potem na mestu snel garam na gornji strani kolo, vzel s kozolca pri garah še žrd, jo vsadil v tla in privezal k garam. Če je bilo seno dolgo, žrdi ni bilo treba vsaditi, ker so se plasti sena lepo vezale med seboj. »Ta več« je nakladal svoje plasti od spredaj na gare, »ta drugi« od zadaj (če ni vozil). Z volmi je vozil gospodar, če je bil še čvrst, sicer »ta drugi« hlapec.

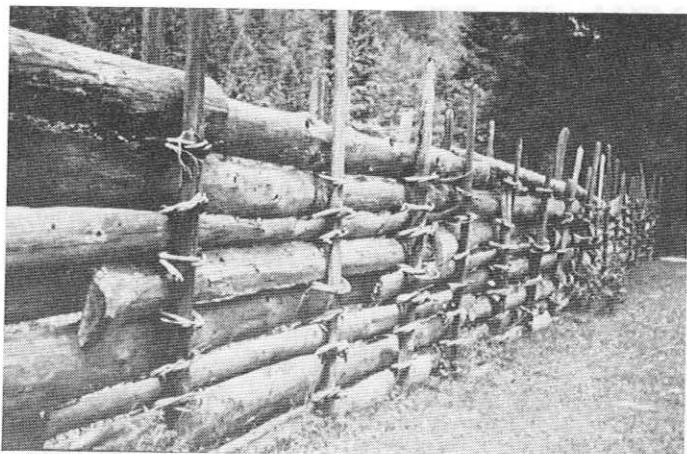
Če je bilo seno blizu hleva ali drobno ali pa ga je bilo treba spraviti do kraja na »peter«, tedaj so seno nosili v bremenih. Pri nošnji sena so bili razpodeljeni spet po vrsti. »Ta več« hlapec je pograbil seno »na prvo roko«, to je večino, kolikor ga je mislil pobasati v breme. Na tla je raztegnil vrv, »kljupe« pritrdil s pritiskom v tla, vsadil v tla »špalo«, napravil šest do osem plasti sena in jih sproti nalagal za »špalo« v določenem in preskušenem redu na vrv in povezal, ograbil breme na straneh, ga obrnil, napravil vanj luknjo na gornji polovici bremena za glavo, vsadil na levo in desno stran luknje »špalo«, to je lepo obdelan na eni stran ošiljen kol, na drugi z luknjo, nataknil na glavo star klobuk (klamuza) in pokleknil. Breme mu je pomagala zadeti »hištrna«; pograbila je seno na čisto in pripravljala za drugo breme »ta večmu« hlapcu. »Ta drugi« je delal breme zraven »ta večjega«, njemu je pomagala »ta druga« dekla, prav tako »tretjaku« »ta tretka« itd. Če je hlapec znal prav narediti breme, mu je le-to lepo sedlo na ramena, z obema »špalama« si je nošnjo še lajšal, tudi pot pred seboj je videl in breme celo in brez večje težave prinesel do kraja. Če pa je imel slabo povezano breme, ni videl poti in vedno bolj je lezel vanj, dokler se mu ni razdrlo. To je bilo tudi malo sramote zraven pa so ga dražili.

Žetev

Ob žetvi je bila vsa družina in vsak od njih z določenim delom polno zaposlen. Žele so predvsem ženske. Začela je »hištrna« za krajem in na oglu njive, za njo druge po vrsti. Tudi moški, če je še bil kateri. »Ta več« hlapec je namreč klepal srpe in jih brusil. Če je bilo dosti ženicev — do dvajset, mu je pri brušenju pomagal »ta drugi«. Ta je imel svoj srp, da ga je zamenjal s tistim, kateremu je klepal ali brusil srp, da mu ni bilo treba stati in čakati.

Po popoldanski malici so šli skladat. Ženice so včasih imele pomoč, ki jim je delala »pasi« za snope. Pri skladanju je »ta več« hlapec z železnim kolom delal luknje in sadil ostrvi, »hištrna« je za njim nosila vodo, da je ostrvi zalival, če je bilo zelo suho. »Ta četrti« hlapec ali kdo drugi, je ostrv obložil s snopjem ob roko, to je, kolikor je dosegel s tal, »tretjak« je nosil snopje skupaj in podajal »ta drugmu« hlapcu, ki je skladal z lestve. Ko je bila kopa lepo zložena, snopje vsako zase s šopom klasja privezano k ostrvi, da so navzven kope lepo v vrste molele le riti snopja in vrh kope bil nasajen še snop za kapo, je »ta drugi« hlapec prenesel lestev k drugi ostrvi. »Tretjak« ali tisti, ki je snopje podajal, je pobral raztrošeno klasje, pograbil slamo in stlačil na suho pod kopo. To pod kopo zbrano žito, pšenično in drugo, so posebej spravili skupaj na hlevu, imenovali so ga »omeni« in zmlatili posebej, ker je bil bolj odpad.

Ob košnji je »hištrna« nesla koscem zajtrk na njivo, ob žetvi pa je skrbela za južino. Za malico je prinesla največkrat kislo mleko v leseni »meytrci« z lesenim pokrovom. Mleko je bilo posneto. Kruh je bil ržen ali soržičen. Zajtrk je bil ob petih, malica ob devetih, južina opoldne. K južini so trobili. Če so želi daleč od doma, je šla »hištrna« po južino, če blizu, so južinali v hiši. V okolici cerkve pri Sv. Duhu (Proštija) so se

»Kramarski plot«.
Na kolje so natikali
trte, goli pa vodoravno
med kolje na trte tako
dolgo, da je bil plot
dovolj visok. (Na
fotografiji: primer iz
Robanovega kota, glej
PV 10/82-531 do 532)

Foto Dokumentacija PV

ravnali po opoldanskem zvonjenju, zvonilo pa je že ob enajstih. »Ta druga« dekla je po popoldanski malici, ko so šli drugi skladat, šla mlest krave v Ravno planino. Na glavi svitek, na njem leseno »mevtro« in po pol ure daleč — to ni bilo lahko delo. Skrb za pitno vodo za žejo na njivi je imela »ta druga« dekla, ki je prinašala svežo vodo v lesenem »putrihu«.

Tu so v kratkem popisana glavna kmečka dela. Bila so pa še številna druga dela in opravila, ki so bila prav tako iz roda v rod do podrobnosti razdeljena na posamezne družinske člane. Tako pri odgonu živine v planino, striži ovac, vožnji snopa domov, ob kolinah itd. Tudi ob preji prav tako. Gospodinja in »hištrna« sta predli, »ta druga« je krtačila. Povesna prediva za sukanec je predla gospodinja.

Stere

Storjene obleke in obutve ni bilo. Doma so pridelali lan in volno. Iz lanu so izdelovali tanjša platna za perilo, bolj groba za vrhnjo »usedno« (delovno) poletno obleko. Iz volne so izdelovali nogavice, rokavice, jopice in sukno. Jeseni ali čez zimo je prišel k hiši »tkavc«, ki je sktal že pripravljeno laneno predivo. Ko je bil prt obeljen, so dobili enega ali več »žnidarjev«, da je družini sešil oblačila. Usnje in podplate za čevlje so iz kož domačih živali udelovali usnarji na Ljubnem in Rečici. Na Blaževo, 3. februarja, so se pripeljali ponje v Solčavo. Tja so jih pa pripeljali kmetje. Na Veliko Gospojnico, 15. avgusta, so pripeljali na velikih vozovih izdelano usnje v Solčavo. Tu ga je kmet prevzel in po tem dnevu so pričeli čevljarji s šterami. Po dva ali trije so prišli h kmetu in ostali po dva do tri tedne, da so sešili in zbili kakih dvajset ali trideset parov čevljev in pokrpali stare.

Modele, mero, to je kopita za čevlje, so napravili sami. Včasih so napravili najprej kopito za največji čevlj (oba čevlja sta bila enaka), potem pa so kopito obsekovali po vrsti za manjše mere. Pozneje so že imeli kopita posebej za levo in desno nogo in po velikosti, kakor je pač kateremu mera pokazala.

Cokle in coklače so izdelovali drugi možakarji.

Debelo sukno iz volnene preje so izdelovali suknarji doma. Iz suknja so »žnidarji« (krojači) potem na domu pri kmetu sešili zimsko obleko. »Šterovci«, to je tkalci, krojači in čevljarji, so se čez zimo, do maja meseca, zvrstili na kmetiji drug za drugim. Delali so od pete ure zjutraj do desete zvečer. Jedli so pri družini, kakor drugi; malice so bile boljše. Ko so pri hiši postorili, so šli v »štero« drugam. »Šterovci« (tudi »antveharji« so jim rekli) so po končani »šteri« dobili povrhu še vsak po pol piskriča žita. Ta dodatek so imenovali »pravda«.

Pravice poslov — hlapcev in dekel

Posli (hlapci in dekle) so po zakonu že morali imeti poselske knjige (delavske knjige). Kmet je v knjigo lahko vpisal tudi oceno posla. Pozneje so prepovedali vpisovati slabo oceno, le pohvale. Seveda pa je bilo glede poselskih knjig precej brezbriznosti. Pokojnine ni bilo. Ostareli so ostajali pri kmetu ali pa so kot občinski reveži bili odvisni od dobrote ljudi.

Posel, ki je bil naprošen, da gre služiti z novim letom k novemu gospodarju, je po šmarčki nedelji, ko so ovce prignali s planine, svoje ovce že pregnal k novemu gospodarju. Hlapci in dekcle so imeli pravico imeti svoje ovce pri domači tropi. Pastir je imel tri do pet ovac, če jih je imel čez zimo več, je zanje sam napravil seno in to ne na njivah in travnikih, pač pa na gozdnih jasadah, pašniku, ki si ga je sam zadelal in nanosil seno domov. »Ta več« hlapec je lahko imel dve ali tri, »ta drugi« dve, »tretjak« eno ovco.

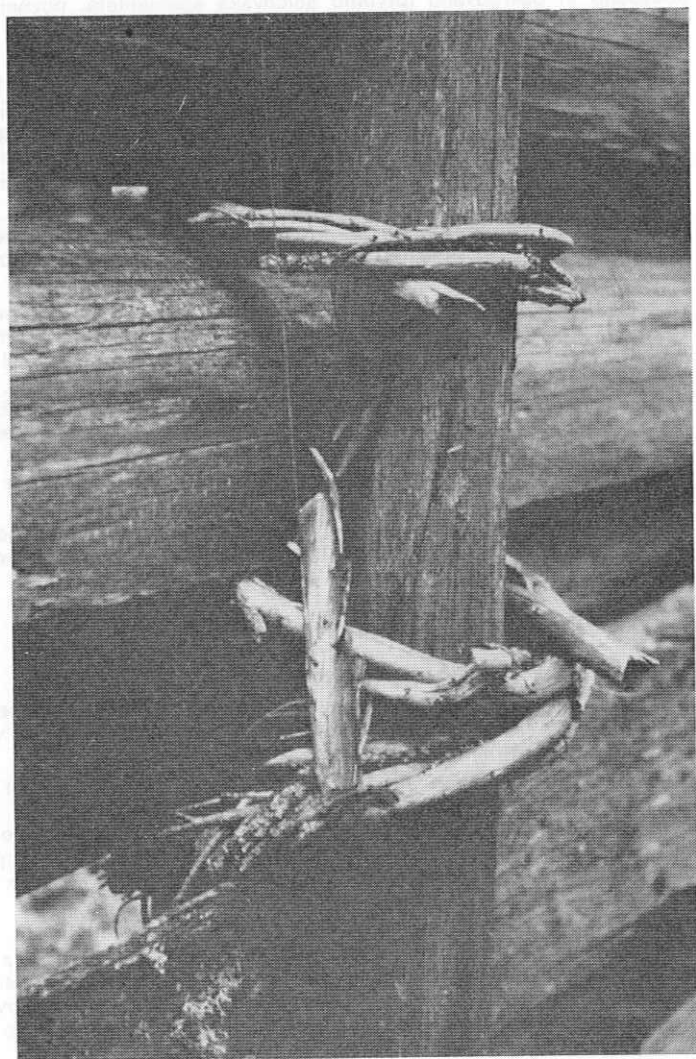
Tudi dekcle so lahko imele svoje ovce pri tropi in sicer »hištrna« dve, »ta druga« in »ta tretja« pa po eno ovco. Tudi drugi domači so imeli vsak po kakšno ovco, tako da je bilo gospodarjevih navadno manj kot polovica.

Hlapci in dekcle so dobili obleko in obutev.

Dekcle so dobile na leto vsaka po dve obleki, eno boljšo in eno »usedno« (delovno) iz tiskovine (druk), dvojno obutev, par volnenih nogavic. Če je hotela čevlje »šparati«, si je cokle ali coklača sama oskrbela. Tako tudi jakne, jope z domačega sukna, do pasu.

Na Šentjanževu, 27. decembra, je vsak posel dobil mast za »obujo« (obutev) mazati in povesno lanenega prediva za sukanec za šivanje.

Razen nedelj in zapovedanih cerkvenih praznikov je imel vsak posel še 22 do 24 praznikov skozi vse leto, to je toliko prostih dni za svoje delo šivanje itd. To so bili tako imeno-

Kako vestni in natančni so bili pri svojih delih pove to, da je »ta več« hlapec obračal trte vedno tako, da je bil debeli konec obrnjen navzdol, češ da se bolje odteka in da trta dlje »trpi« (traja). (Na fotografiji detalj take ograje — Robanov kot, glej PV 10/82-531 do 532)

Foto Dokumentacija PV

vani družinski prazniki, prazniki družine, hlapcev in dekel. Seveda je morala biti živina tudi na te dneve »vardevana«, oskrbljena, le drugega dela so bili prosti.

Na posamezne dneve je bil še običaj, da se niso lotili določenega opravka ali da niso delali z določenim orodjem. Tako na Najdenje sv. križa niso orali, na Markovo 25. aprila, na Rokovo in na Miklavževo »olcarski« prazniki, niso delali s sekiro. Na Jedrt 17. marca, niso šivali in ne predli (da bi miši ne pojedle).

Gregor 12. marca, je malico prinesel, Mihael (Mihev) 29. septembra, jo je spet odnesel in luč prižgal. S tem dnom so zvečer pričeli delati »šterovci« in drugi pri luči. Na Jožefovo »šterovci« niso delali.

Kosi

Posebna dobrina, ki jo je imela družina — najeti posli — so bili »kosi«. Na kmetih so pekli navadno enkrat na teden kruh. To so bili hlebi dva do tri kilograme težki. Tako imenovani »kos« je bil četrtna hleba. Vsak hlapec in dekla je dobil kos: Na starega leta dan, zvečer pred Novim letom in na Novo leto zvečer vsi stari in novi hlapci in dekcle. Na dan sv. Treh kraljev je bil kos in še kos sira, »mižnek« imenovan, na pustno nedeljo prgišče »krapov« in kos kruha. Na veliko noč »pirhi«: kos kruha, klobasa, kos mesa, želodca, to je v svinjski želodec in danko natlačeno mleto meso, prekajeno, posušeno in oskrbovano (prvotno solčavska specialiteta, pozneje razširjeno in znano kot savinjski želodec).

Po mlačvi je bila »pomlatevnica« — cel hleb kruha. Za božič je bil kos kruha, ženske so dobile del šarkeljna. O praznikih od božiča do Novega leta je bil kos vsak dan.

Na kmetih so služili sinovi in hčere bajtarjev, a tudi kmečkih družin, ki niso ostali doma. Številni hlapci pa so prišli v Solčavo s Kranjskega, to je s hribov in tudi iz okolice Kamnika, kjer je bilo hudo za zaslužek. Posli, ki so bili doma v bajtarskih družinah v Solčavi, so nosili kose kruha domov. Marsikje so bili ti kosi kruha v veliko pomoč tem ljudem, ki niso imeli drugih dohodkov kot iz dela.

Če pa niso mogli več delati ali pa če so bili otroci, jih je pogosto reševal »kos«. Zgodilo se je, da je posamezni posel, ki je redkeje zašel domov, potem prinesel cel koš kosov domov, da so jih otepavali še dolgo.

Da bi si kmečki ljudje, ki so imeli dve ali tri ure daleč v Solčavo, ne zamazali »opražnje« obleke že na potu, so imeli po hišah v vasi skrinje, v katerih so imeli »opražno« obleko shranjeno. Ko so prišli v delovni obleki od doma, so se v vasi preoblekli, da so šli v cerkev v ta lepši obleki. Ko so se v vasi v gostilni še pomudili, so se spet preoblekli v »ta usedni gvant« in šli domov. Nekateri kmetje z veliko družino so imeli kar celo podstrešno sobo za shrambo in v njej več skrinj in še po stenah so visele obleke nekaterih družinskih članov. Od prostora so morali seveda dajati primerno odškodnino. Posamezniki so od skrinje dajali na leto hleb kruha. Navadno je prišla za to prav »pomlatevnica«.

Kolikor posel, hlapec ali dekla, čez leto ni zjemal od gospodarja dogovorjenega letnega zaslužka, je dobil le-tega izplačanega »na Otročje«, to je 28. decembra.

Razni običaji in družabno življenje

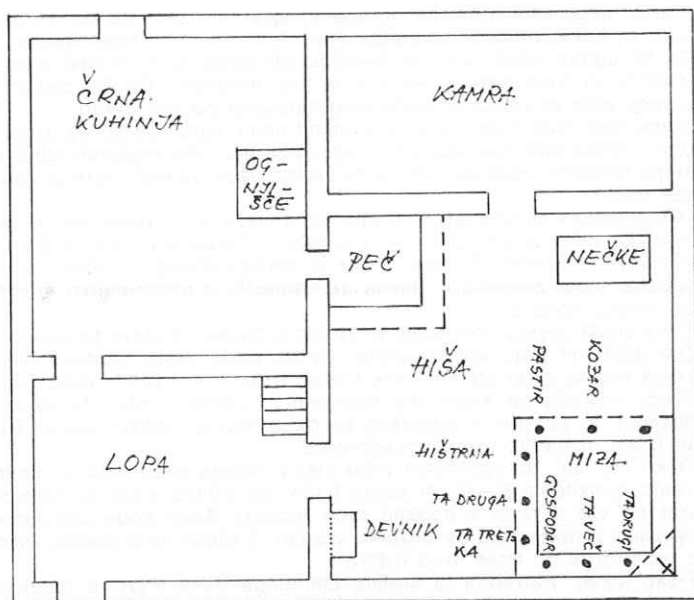
Na cvetni petek je bil praznik družine.

»Ta več« hlapec je napravil presenc (snop) in ga na cvetno nedeljo nesel k blagoslovu v cerkev. Tudi na veliko soboto je »ta več« nesel »k žegnu« v košu jestvine, meso, šarkelj, kos črnega kruha, pirhe, hren, želodec itd.

Takoj po maši so z »žegnom« pohiteli domov. Doma so že čakali z nabitim možnarjem in v tem, ko so možakarja zagledali, da gre po njivah proti domu, so ustrelili z možnarjem, da so daleč po kmetijah okrog zvedeli: »Ta »Matkòv« je že doma. Prav tako so tudi na veliko noč tekmovali, kdo bo po velikonočni procesiji prej prišel domov. Prvi je zažgal možnar, ki je bil že nabit in ogenj pripravljen, za njim so se oglašali s strelom z drugih kmetij, da je odmevalo po vsej fari.

Ko je bilo vsejano žito, se je pričel strah in boj za letino. Na binkošti, na kvaterno nedeljo, na Telovo so zjutraj ob treh ali štirih po njivah škropili z blagoslovljeno vodo, šibe iz presenca pa so zatikali v zemljo s prošnjo za dobro letino. To je opravil na binkošti »ta več« hlapec, na kvaterno nedeljo »ta drugi«, na Telovo pa »tretjak« ali pa gospodar sam. Ko se je vrnil z njiv, so molili, jedli, nekateri so šli v Solčavo, drugi pa oskrbet živino.

Tloris hiše na Matkovem je bil skoraj kvadrat in z eno stranico je bila hiša oprta v breg. Hišna glavna vrata so bila v lopo, iz te naravnost v kuhinjo in druga v družinsko sobo, »hišo«. Iz te so bila vrata še v majhno sobo, »kamro« (glej PV 9/82-468)

Družabno življenje — razvedrilo

Kljub medsebojni oddaljenosti posameznih kmetij je bilo med njimi kar živahno družabno življenje. Razen običajev ob krstih, porokah, za katere so se tedne dolgo vneto pripravljali, običajev ob cerkvenih praznikih, ki so bili zelo številni, pred pustom itd., je poživilo družabno življenje na posameznih kmetijah, saminah v gorah, še mnogo drugega.

Ob prelomu stoletij v Solčavi še ni bilo državne šole, bila je pa farna šola, v kateri so se učili tudi pisanja in računanja.

Med knjigami je bila najbolj pogosta pratika, stoletna pratika pa sanjske bukve itd. V njih so bile razne zabavne igre, neke vrste horoskopi, ki so jih še prepisovali in širili. Prepisovali so pesmarice, pesmi za plese (»štajriše«), peli so, igrali na citre, kitaro, gosli in tudi že na harmoniko. Ker niso bili obremenjeni z naglico in vsakodnevni novimi skrbmi in hlastanjem po vedno večjih dobrinah, so bili bolj zadovoljni s tem, kar so imeli in jim tudi spomin ni pešal. Iz roda v rod so prenašali pripovedovanja iz davnih časov, obujali svoje spomine, pripovedovali in šalili se med seboj in uganjali »špase«. Starejši so tu in tam igrali na karte, drugi so spet igrali razne domače, od nekdanj poznane igre, »špana« in podobne igre kot »volk in ovce«. To je bila igra, pri kateri so imeli zvrtno v desko luknjice, v njih so bili natakneni klinci, ki so predstavljali ovce. Volk jih je s preskakovanjem jemal drugo za drugo, če mu niso ušle v hlev. »Zraj-tále« je bila stara igra, ki jo je zmogel le res bister, prebrisan človek. Igro sestavljajo kovinski obročki, ki jih je bilo treba v določenem redu razrešiti, kar je bilo na videz nemogoče.

Potem je bila med domačimi na kmetiji ali če se jih je nabralo več skupaj v sosesčini še cela vrsta starih domačih iger, pri katerih so skušali razne spretnosti. Te igre so se nanašale na domača kmečka opravila, nekatere med njimi pa so bile že novejšje »po-gruntacije«.

Te igre so bile:

Žabe dražiti: Dva igrata, drugi gledajo. Prvi ima v eni roki trsko, narezano na zobce kot žaga, v drugi roki pa navadno trsko in drgne z njo po vrvi, da reglja. Drugi igralec ima v roki cunj, nogavico ali pa korobač. Oba sta čez oči zavezana. Prvi pred drugim zareglja s trskama, ta pa ga s korobačem skuša zadeti. Prvi se umika in draži drugega, dokler ga drugi s korobačem ali cunj ne zadene. Potem zamenjata vlogi.

Reško vleči: (reška — prepir, torej prepir izzivati). Dva igralca na vseh štirih na tleh, z glavama obrnjena drug k drugemu. Z usnjenim pasom sta bila zvezana za vratom, tilnikom in držala glavo pokonci ali nazaj in vlekla drug drugega. Spretnost in teža je navadno zmagala.

Osla štulit: Kakšnih 8 ljudi ali več. Eden sedi ali stoji in drži klobuk v rokah pred seboj. Drugi vtakne v klobuk glavo, da ne vidi. Ker je pripognjen, se je nanj usedel tretji. Prvi vpraša drugega: »Osel, kdo te jaha?« (ali »štuli«). Če drugi ugame, gre tretji na

mesto njega osla igrati, če ne ugame, igra osla sam naprej. Pripogne se četrti in prime osla za boke, pritisne od zadaj glavo k njemu. Prvi spet vpraša: »Osel, kdo te štlji?« Če ne ugame, skoči peti na četrtega (drugega osla) in prvi spet vpraša: »Osel, kdo je štlji?« in tako naprej, kolikor je pač navzočih. Če še zadnji ne ugame, prvi prime prvega osla za ušesa in vleče celo karavano po hiši okrog.

Slepe miši loviti: Eden je zavezanimi očmi, ostali pa so na drugi strani hiše. Pa vpraša prvi: »Slepe miši, kje stojite?« Odgovorijo mu: »Na medenih iglicah!« Spet vpraša: »Koga se pa bojite?« Odgovor: »Slepega mačka, tebe pa nič!« Igra je končana, ko maček polovi vse miši.

»Ceravzelna« spoznavat: Prvi ima oči zavezane, v rokah drži kuhljo. Okoli njega hodijo navzoči, drže se za roke. On v sredini: »Ceravzelni okoli!« Čez nekaj časa pa ukaže: »Ceravzelni stojte!« Tistega, ki ga je prvega dosegel, začne spoznavati s kuhlo. Če ga spozna, vlogi zamenjata. Skuša ga osmešiti, z govorjenjem spraviti k smehu, da bi ga po smehu spoznal.

Špilo nositi (trsko): Prvi stopi s hrbtom k vratom, z glavo se nasloni na vrata in se odrine čim dalje od vrat, kolikor more, da ne pade. Nato napravi čim daljši skok in še en korak naprej proti sredini hiše. Odloži trsko (ne vrže!) z roko čim dalje od sebe na tla. Drugi poskuša od kraja isto napraviti in pobrati trsko, če jo doseže. Če jo je lahko dosegel, jo pobere in pomakne še dalje naprej, kolikor more. Tako poskušajo za njim še drugi in merijo svoje sposobnosti.

Trsko izdirati: Na spodnjem robu vrat z nožem zabodemo v vrata in napravimo luknjo. Vanjo pritisnemo 6—10 cm dolgo trsko, da ostane v luknji. Nato se postavimo stran od vrat na vse štiri in z nogami proti vratom. Bose noge začnemo vzdigovati po vratih navzgor, z rokami pa se bližamo vratom. Z glavo med rokami čimbolj nazaj poskušamo z zobmi priti do trske in jo izdreti.

Trsko iskati: Potrebna je kratka, cm dolga trska. Prvi se umakne, da ne vidi, kam je drugi trsko skril. Ko se vrne, muzikant začne igrati in čim bližje trske je, tem hitreje muzikant igra. Smešno je zato, ker so navadno trsko skrili pri kakšnem dekletu, da je tako iskanje povzročilo dosti smeha.

Čevelj šivati: Družina sede na tla z nogami drug proti drugemu in s sključenimi koleni. Prvi začne šivati, švig, švig in spusti čevelj levo ali desno drugemu pod kolena, ta pa spet naprej in čevelj je treba najti. Tisti, ki čevelj najde, zamenja tistega, pri katerem je čevelj našel, ta pa išče dalje.

Prt delati — tkati: Prvi sedi okobal na dolgem stolu (za tri ali štiri ljudi) in trka s prednjim koncem stola ob tla. Drugi prime prvega od zadaj čez ramena in skoči čezenj. Tisti, ki sedi na stolu, se hitro, kolikor le more, zasuče na drugo stran in spet potolče s stolom ob tla, drugi skoči nazaj čezenj in tako naprej. Vse je v tem, kar se sliši, ko tolčeta ob tla drug za drugim, tako kot se slišijo statve. Oba pa morata biti spretna, da ne zamudita v ritmu.

Kozla dreti: (spretnost). Z rokami se primemo za dva cveka (klina) na tramo pod stropom pol metra narazen. Vzdignemo noge in jih med rokami prevesimo na drugo stran. Kdor to večkrat napravi naprej in nazaj, je najboljši.

Iglo vdevati: Vdevač s prekrizanimi nogami sedi na deski, pod katero je valič. Ko išče ravnotežje, mora vdeti nit v iglo. Veliko je smeha!

Klobuk nositi: Prvi kleči na dolgem stolu, drži klobuk v zobeh, sklonjen je naprej, z rokami na zadnji plati in čim dlje naprej od stola spusti klobuk na tla. Seveda ga medtem nekdo prime od zadaj za stopala. Potem poskusi drugi in če zmore, klobuk pobere z zobmi in ga prestavi še naprej. Tekmovanje se nadaljuje, dokler se ne najde najspretnější izmed vseh.

Mlatiči: Dolg stol. Eden se uleže pod stol, čez pa pogrnejo prt ali plahto. V vsaki roki ima po pol metra dolg »col«, drvo. Na oba cola nataknejo primerno obleko, da je videti, kot da bi bila to dva poba (fanta). Oba tolčeta od zgoraj v stol, od vsake strani eden, včasih tudi drug po drugem, kar je smešno, in je igra zelo zabavna.

Avžvati: (gospodariti). Dva stojita na dolgem stolu, obrnjena drug k drugemu. Eden ima blazino (»povšter«) naslonjeno na uho. Drugi ga vpraša, koliko let bo »avžval«. Kolikor klofut si upa držati, toliko reče. Ko je zaušnice dobil, če je zdržal na stolu, je zdaj on vprašal prejšnjega, koliko let bo »avžval«. Če pa ta ni zdržal na stolu, ali pa ga je sploh minula volja do »avžvenja«, je zmagal tisti, ki je dlje vzdržal in »avžva«.

Da te zapiske, ki sem jih zbral po spominu in pripovedovanju, končam, naj opišem samo še prigodo, ki sem jo slišal, kako je nastala beseda pratika.

V hiši je bila od davnih časov, ko še ni bilo koledarjev, naprava, deska z luknjami, ki so jo imenovali »pretika«. To napravo, ki jim je bila v pomoč, da se niso zmotili kdaj bo nedelja ali kak drug praznik, je imel na skrbi gospodar, ponekod pa tudi »ta več« hlapec. Vsak večer, ko je gospodar odredil delo za naslednji dan in je potem »ta več« drugim povedal razpored na drobno, na posamezne v družini, je obenem pretaknil cvek »klinec«, v naslednjo luknjo v deski. Tako ni prišlo do zamenjave dni v tednu in tako niso izpustili nedelj in praznikov in drugih dni. Zaradi tega pretikanja »klinca« v deski, je beseda »pretika« postala — pratika.

SPOMINI NA MARJANA PREVCA

FRANC MULEJ

Bilo je jeseni 1953, ko sva se prvič srečala. Zadnjo oktobrsko soboto se je del kamniškega AO zbral v bivaku na Malih Podih. Snega je bilo malo. Proti večeru bi moral priti tudi Martin, zato sem mu šel naproti v Žmavčarje. Ker ga do štirih še ni bilo iz gozda, sem šel naprej proti Bistrici in sem končno v trdi noči pristal v Domu. Martina ni bilo. Prenočil sem v depandansi, na skupnem ležišču. Premišljeval sem, kam bi šel v nedeljo, če morda še pride Martin.

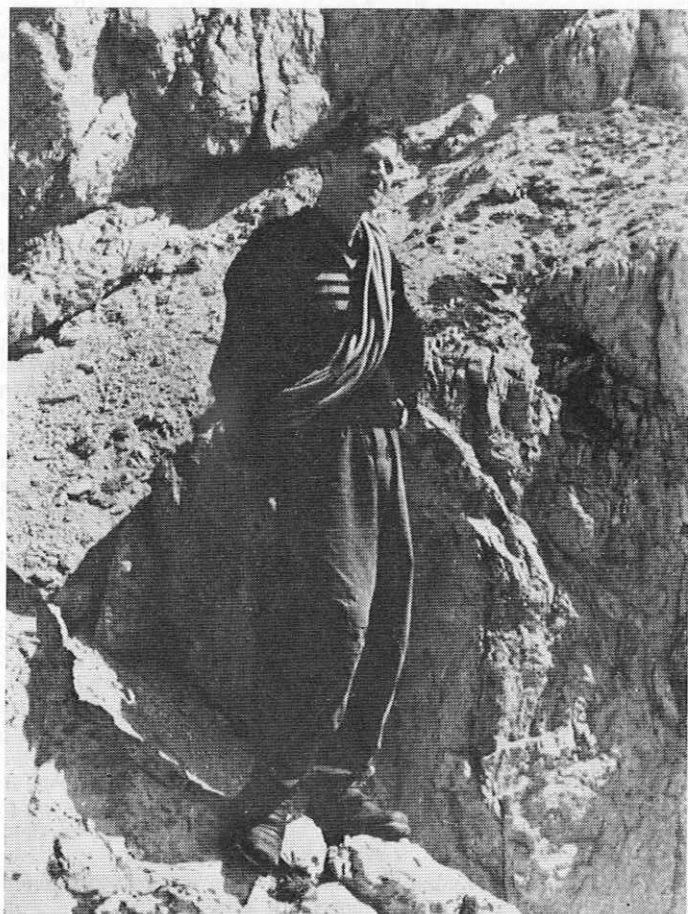
Zjutraj okrog 4. ure sem se prebudil in odšel na bližnji travnik. Ko sem se vrnil na prenapoljeno skupno ležišče, se vzdigne neka postava: »Bi šel z mano v Zeleniške špice?« Ker dotlej tam še nisem bil, sem brez pomisleka odgovoril:

»Bi!«

»Sem že mislil, da si Kočevar, pa se te nisem upal takoj ogovoriti. Jaz sem Marjan.«

»Jaz sem pa France.«

Še v trdi noči sva odšla proti Klinu in nato mimo lovske kočje do Kamniškega Dedca. Marjan ni bil kdo ve kako zgovoren. Povedal je le, da je pred leti tod sestopal v nekem deževnem večeru, ko se je vračal Tito s skupino lovcev od »Mačkove kočje« proti Klinu. Ker je šel po gozdu naravnost navzdol, se je znašel na lepem sredi te skupine. Če ga ne bi Jur poznal, bi verjetno moral za nekaj dni stanovat na Miklošičevo (v zgradbo sedanje sodnije), namesto v službo v mizarско delavnico v Splošni bolnišnici v Ljubljani.

V S steni škrlatice
Marjan Prevec sept. 55

Foto Franc Mulej

Na vrhu Kamniškega Dedca sva se navezala, ker je Marjan menil, da morava smer preplezati vseskozi tako, kot poteka greben. Zato sva sestopila po nekakšni strmi grapi na severovzhodni strani. Nato sva se po rušju in skalah pehala do podnožja Staničevega vrha. Oblaki so počasi začeli spuščati svojo moč na zemljo. Ob 14. uri sva prišla precej premočena do Srebrnega sedla, preden pa sva prišla čez Presedlaj v Kamniško Bistrico, je bilo seveda že popolnoma temno in Marjan je ugotovil, da mora biti še isti dan v Ljubljani, pa če bi letele ošpičene prekle z neba. Meni se ni dalo v močnem naliivu domov, zato sem ga prosil, naj v Mengšu mojim domačim sporoči, da pridem naslednji dan. Ni pozabil.

Nekajkrat sem ga obiskal v mizarski delavnici. Ko sem 1954 kupil fotografski aparat, je bilo to zanj bolj zanimivo kot dejstvo, da si na odseku ob vsakem času lahko izposodim vrh. Predlagal mi je, da bi šla na enotedensko plezalno potepanje.

Prvo septembrsko soboto leta 1955 sem odpravil svoj bicikel in odrinil do Kranjske gore; tam sem »parkiral« svoje vozilo. V Krnico sem prišel okoli 11. ure zvečer. »Sem že mislil, da ne boš prišel,« reče Marjan sredi jedilnice. »Tu pod mizo imam prostor zate.« V nedeljo zjutraj smo odrinili proti Mlinarici. Začeli smo nekako v Jugovi smeri, končali pa na Kugyjevi. Plezali smo štirje, Marjan z Juletom, jaz pa s Petrom. Bila je lepa sončna nedelja. Čez Razor smo se vrnili v Krnico. Peter in Jule sta se vrnila domov. midva s Prevcem pa sva imela še ves teden plezanja pred sabo.

V ponedeljek sva začela dan šele s soncem. Kolovratila sva proti Škrlatici. Vstopila sva v Škrlatiške grede. Nekatere v vpadnici vrha sva našla križ, ki so ga »revolucionarne« roke vrgle s Škrlatice. Kakor sem poznal Prevca ni bil niti klerikalec niti ni hodil v cerkev, ker so bile zanj gore edino svetišče, vendar je lep čas robantil in preklinjal tiste, ki so to storili. Vsaka doba je pustila za seboj značilna obeležja in mislim, da bi bilo prav, če take spomenike ohranjamo. Kako smo včasih ljudje ozki!

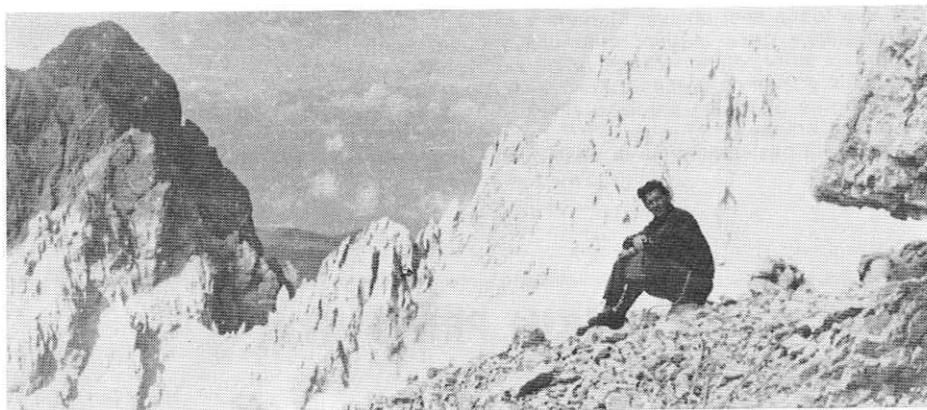
Plezanje ni bilo naporno. Zabijala nisva. Marjan tudi ni uporabljal med plezanjem priročnikov ali opisov. Po treh urah sva prišla v škrbino med Škrlatico in Rakovo Špico. Drugič sva počivala in jedla. »Sedaj bo malo težje,« reče Prevec. Zakadil se je v greben Škrlatice. V sredini se je nekaj zataknilo. Dal mi je nahrbtnik; varoval sem. Umaknila sva se z grebena v steno. Pod večer sva prispela na vrh Škrlatice. »Zdaj bova kuhala,« pravim. Iz nahrbtnika privlečem nov, švedski bencinski kuhalnik. Prižgem, plamen se nekam sumljivo širi od gorilnika proti rezervoarju. Tesnilo med rezervoarjem in gorilnikom ni bilo dobro. Zagorelo je kot bakla. »Pogasil bom«, pravi Prevec, pa se mu ni posrečilo. Kaj so si mislili ljudje, ki so morda opazovali kres na vrhu Škrlatice, saj ni večer pred 4. ali 22. julijem. Bencin je zgorel do kraja, midva pa sva imela le mrzlo večerjo. Marjan je privlekel iz nahrbtnika bivak vrečo, z notranje strani sva jo obložila s časopisnim papirjem in tako sva zaspala.

Drugo jutro je bila temperatura pod ničlo. Z dnevom sva se zbudila. Po zajtrku sva se spustila v Kotel. Po nekakšnih laštah in položnih plateg sva se priplazila v sredino južne stene Spodnjega Rokava in po steni na vrh. Bilo je že vroče, pojavili so se prvi oblaki. Nato sva zagrizla v dolgi greben čez Srednji na Visoki Rokav. Prevec se je skoraj dosledno držal pravila, da je treba preplezati vsak grebenski rogelj. Telovadila sva po stebričih, se spuščala ob vrvi, težave so se stopnjevale, čimbolj sva se bližala Visokemu Rokavu. Megla je bila vedno bolj gosta. Ko sva se vzpenjala na V. Rokav, sva ugotovila, da je del smeri 5. stopnje. Na vrh sva prispela v gosti megli. Vprašal sem ga, če lahko sestopiva v Dnino. »Ja,« pravi, »med Rokavom in Oltarjem je nekje samo dva raztežaja spusta do gruščja, vendar morava še danes priti na Veliko Ponco.« Obupano sem šel za njim; kako bova v tej megli našla pravo pot. Še danes mi ni jasno, kako je z Velikega Oltarja v tisti gosti megli videl pravi sestop proti Veliki Ponci. Niti kompasa niti karte ni uporabljal. Zdi se, da je na teh grebenih poznal skoraj vsak kamen. Sestopala sva v škrbino med Vel. Oltarjem in Veliko Ponco. Težave so se od Rokavov dalje zmanjševale, deževati na srečo ni začelo. Ko sva se spustila z Vel. Ponce v škrbino proti Mali Ponci, se je megla razpršila in pričelo se je mračiti.

Sestopala sva po melišču, nato po rušju, kamenju, travi, se spotikala, od časa do časa je bilo slišati kako kletvico. Luči nisva imela. Okrog 11. ure sva prispela v Kočo v Krnici. Bila sva žejna. »Dobro, da sta prišla,« pravi oskrbnik, »me je že skrbelo.«

Drugi dan zjutraj sva bila pozna; bilo je oblačno. »Greva v Prisojnik,« odloči Marjan. Mene so bolele dlani od ostrih martuljskih skal. Ko sva koračila proti steni, mi je pojasnjeval, da gre večkrat za počitnice na obisk v Zahodne Julijce. Običajno si izbere lokalni mejni prehod Tamar, Vevnica, Belopeška jezera. Tam je varno. Doslej so me ujeli le v Robu nad Zagačami. Vzameva nekaj cigaret in žganja, pa bova imela za 10 dni za prenočišča in kruh. Jaz sem bil bolj zahteven, ni mi bil všeč lokalni mejni prehod, hotel bi po mednarodnem. Nisva se sporazumela.

Vstopila sva v steno Zadnjega Prisojnika in se povzpela do prve poševne police. Šla sva v desno in nato navzgor do druge police. Bilo je vedno težje. Počasi je pričelo deževati,

M. Prevec — v ozadju M. Ponce in Špik (Škrlatiške grede)

v pol ure je lilo kot iz škafe. Ko je Marjan ugotovil, da je njegova srajca že premočena, je ukazal umik. Sestopila sva.

»Jutri greva plezat greben: Špik, Frdamane police, Kurji vrh do doline,« vztraja Prevec. »Jaz ne,« mu ugovarjam. Roke so me pekle, pa tudi megle in dežja mi je bilo zadosti. Bil je razočaran. »Potem mi prinesi hrane iz Kranjske gore.« Pustil mi je nekaj denarja in drugo jutro odšel proti Špiku. Odšel sem v Kranjsko goro. Hudournik iz Krnice je tako narasel, da v Klinu nisem mogel priti na desni breg, tako sem se vzpel na cesto pod Mihovim domom. Nakupil sem hrano in se vrnil v Krnico. Zvečer se Marjan ni vrnil v koč. V tisti deževni noči je prenočil nekje ob dolgem grebenu Špik—Kurji vrh. Drugo jutro sem odšel domov. Dež se je nekoliko unesel.

Peter Jamnik, Marjan Prevec (Mlinarica)

Čez dva tedna sem obiskal Marjana v službi in prinesel film. »Naš fotograf bo napravil dobre slike,« pravi Marjan, prepričan v dober konec. Ob naslednjem obisku so bile fotografije pripravljene. Marjan je bil zadovoljen.
»Bova šla pozimi na prečenje Kamniških Alp?« sprašuje Prevec.
»To zimo še ne, imam preslabo zimsko opremo in premalo zimskih izkušenj, naslednjo zimo,« se branim.
Vendar tista naslednja zima ni prišla nikoli, videla sva se poslednjič.

ZBIRKA ŠVICARSKIH PRIPOVEDK O STRAHOVIH

F. VOGELNIK

Dämonengeschichten aus den Alpen. Izbral in uredil
Frederik Hetmann (= Hans-Cristian Kirsch). Frank-
furt am Main, Fischer Taschenbuch Verlag 1977.
137 str. (Fischer Taschenbücher, 1827).

»Globeli in gozdovi. To so nepredirna, nepregledna bivališča. Podobna so človeški duši, v kateri je tudi marsikaj temnega, nepojmljivega, pa vendarle zaznavnega. In prav od tod izvira najpogostejše čustvo v pripovedkah: strah.« (Hans Manz)

Prvi sloviti zbiralec ljudskega pripovednega izročila v Švici je bil Arnold Büchli (1875 do 1970), ki je v letih 1926—1931 priobčil tri zvezke švicarskih pripovedk in pravljic. Opravil je temeljno delo, bernska univerza mu je podelila častni doktorat. Zatem je skoraj šestdesetleten opustil svoj poklic, se naučil romanščine in se odpravil k pripovedovalcem; temu delu je ostal zvest do smrti. Leta 1958 in 1966 sta izšla dva zvezka Mythologische Landeskunde Graubündens.

Drugi znani vir so Sagen aus Uri, ki jih je v treh zvezkih izdal Josef Müller leta 1926, vendar zapisi niso v dialektih.

Tretja ugledna zapisovalka je bila Maria Odermatt-Lussy (1891—1971); del nabranih pripovedk je objavljen v razkošni zbirki Nidwaldner-Saage leta 1974. Vendar je dialekt za večino bralcev nepremostljiva ovira. Sama pravi: »Spänelška Nännli je umirala pri devetdesetih. Tedaj mi je razodela: Ampak takrat je bilo res, da so nekoč v nekaterih nočeh po Chnyriju navzdol prihajali rdeči jezdec. Takrat smo slišali topot konj in ob vzdrikih hoojoj in hi in hot se je divja plav zapodila skozi samostanski vhod proti staremu pokopališču.« Josef von Matt pa v predgovoru: »Do nedavnega smo občudovali in slavili skok v dobo stroja, tehnike, treznega računanja. Zdaj pa kaže, da se tega začnemo bati. Marsikomu dobro dene, ako se more ozreti nazaj v čase, ko je bilo več prostora za dušo in ko je bilo življenje z naravo in nadnaravnimi silami še bolj vsakdanje.«

Avtor pričujočega izbora F. Hetmann se je rodil leta 1934, študiral je jezike in politične vede v Frankfurtu, Münchnu in Madridu. Je član Penkluba, živi v Westerwaldu, kjer je urednik. V zadnjih dvajsetih letih je izšla dolga vrsta njegovih knjig, med katerimi je bilo nekaj nagrajenih. Pri srcu so mu zbirke pravljic in pripovedk. V žepni izdaji, na katero želimo opozoriti, je iz naštetih in drugih virov izbral 70 ljudskih pripovedi in jih razvrstil krajevno (Notranja Švica 38, Wallis 20, Graubünden 12), dodal pa je še kratek informativni uvod, iz katerega povzemamo nekaj podatkov.

V njem pravi: »Vemo, da je ustno prenašanje pravljic tesno povezano z zaprto agrarno družbo, kakršna je ponekod bila in v določenem smislu obstaja celo dandanes.« Te zgodbe so nastale na samotnih gorskih pašnikih, kjer so ljudje poleti pretežno izolirani, v njih nastopajo velikani, divji lovci, škratje, neodrešene duše, čarovnice in druga bitja. Pripovedke govorijo o dogodkih na določenih krajih, pri mostovih in znamenjih, v gozdovih in na planinah, na ledenikih in gorskih vrhovih. Skoraj zmerom je omenjeno naselje, most, cerkev ali planina. Očitna je razlika med pripovedkami, ki se nanašajo na dogodke v nižinah; pri njih imamo občutek, da gre le za poročilo. Pripovedke, katerih prizorišče je gorski svet, pa poslušamo kot epizodo, če ni v njej večjega časovnega razpona. Urednik je kar se da malo posegal v pripovedni stil — izjema so tiste pripovedke, ki jih je prevedel iz hermetičnega narečja v splošno umljivo knjižno govorico — tako da so pretežno ohranjene odlike ustnega pripovedovanja: nazornost, živost, realističnost in klenost. Omejil se je le na troje pomembnih območij švicarskega alpskega

sveta, pa še v okviru le-teh je strogo izbiral. Posebej poudarja namen te knjige: »Mikavno bi bilo, ako bi se nekateri izmed turistov (ki leto za letom množično obiskujejo Švico), potem ko se seznani s to zbirko pripovedk o strahovih, naučili s čisto drugačnimi očmi opazovati pokrajino, v kateri uživajo letni ali zimski dopust.«

Da bi to zanimivo delo nekoliko približal tistim planincem, kateri niso večši nemščine, sem izbral nekaj značilnih kratkih, pa ne preveč srhljivih pripovedk; godijo se tako v nižinskih krajih kakor v gorskem svetu, bodisi na planinah ali pa v odročni bližini ledenikov in vrhov. Čeprav gre za neznamenit izrez, jih je glede na navedena opozorila vredno primerjati med seboj; morebiti bodo koga spodbudile, da bo segel po izvirniku. Mogoče pa se bo kateremu planincu ponudila priložnost, da bo slišal kakšno podobno ali celo izvirno pripovedko tudi v naših gorah.

HUDIČ PRI DALLEWYLSKEM MOSTU (Der Teufel bei der Dallewyler Brücke, po Franzu Niderbergerju, Sagen, Märchen und Gebräuche aus Unterwalden, 1909, 2 zv.)

Tam, kjer še dandanes drži most čez Aaro, je pred mnogimi leti, kadar se je znočilo, včasih nekdo postajal. Nihče ni vedel, kdo je. Videti je bil čuden in skrivnosten, in če je tam stal, si ni nihče upal čez most.

Nekaj Dallewyľčanov se je domenilo, da bodo čudnemu tujcu pokazali, kaj sme in česa ne.

Torej so nekega večera, ko se je ravno stemnilo, odšli k mostu, se tam ustavili ter čudnega tujca vprašali: »Mar tukaj pobiraš mostnino? Od kdaj pritiče most tebi? Tukaj nimaš kaj iskati. Poberi se k hudiču!«

Hoteli so se že vreči na prikazen in jo premikastiti, pa je po Dallewyľčanih zamahnila z nekakšnim krempljem in odvrnila: »Tukaj ostanem, dokler bo meni všeč. Če pa kdo misli, da se me mora lotiti, naj le pokaže, kaj zna. Ako mi bo kos, odidem pri priči. Če bom pa močnejši jaz, potem pripade meni. Tako, katerega zdaj mika?«

Lorenz, ki je bil največji in najmočnejši, je odgovoril: »Jaz se bom pomeril z njim.« Nato se je zakadil vanj kakor divja mačka.

Zdaj se je začelo. Obdelovala in bojevala sta se. Drug drugega sta metala ob tla in mlatila, da je kar pokalo. Dalj ko je trajalo, v večjih škripcih je bil Lorenz. Žebliji na njegovih čevljih so se svetili, od njih so sršale iskre, kadar je podrsal ob kamen, pošast pa je rinila Lorenza vedno bliže k bregu potoka.

Drugi so opazovali pretep. Nič preveč jim ni bilo všeč, kako se je reč začela obračati, in eden izmed njih je zaklical Lorenzu:

»Lorenz, boš zmogel?«

»Ne,« je odgovoril, »če mi zdajle Bog ne pomore, je po meni.«

Komaj je omenil božjo pomoč, je počilo. Lorenza je vrglo po tleh, zeleno rumeno se je zablistalo, in vsi so videli, kako se je ogleno črni hudič pognal z mosta v Aaro, prav tja, kamor je ravnokar hotel spraviti Lorenza.

Napol omedlelega so Lorenza spravili domov. Njegovi na novo okovani gorski čevlji so bili popolnoma razcefrani, podplati pa skoz in skoz prežgani.

OD GRAUBÜNDNA DO URIJA (Von Graubünden bis nach Uri, po Josefu Müllerju, Sagen aus Uri, 1926, 3 zv.)

V Uriju je neki kmet grabil seno. Kar se je pripodil nad seno vrtnec in pretel, da bo vzdignil v zrak celo kopico. Kmet je brž segel po žepnem nožu ter ga z vso močjo zalučal v sredo vrtinca. Vihar se je takoj polegel, toda noža ni bilo več nazaj in ga ni mogel najti, čeprav je hlapec natančno videl, kam je priletel.

Naslednje leto je kmet odšel na drugo stran v Graubünden in po opravljeni pomembni živinski kupčiji zavil v gostilno, ki jo je bil že večkrat obiskal.

Gostilničar je odprl kredenco, da bi iz nje vzel kozarec. Tedaj je kmet v njej zagledal svoj žepni nož, ki ga je bil pogrešil pri vrtinčastem viharju. Vendar je to obdržal zase. Prejšnja leta mu je bila vedno stregla brhka gostilničarjeva hči, kateri je večkrat dvoril in jo dražil. Zdaj je ni bilo od nikoder na spregled, zato je kmet povprašal, kaj je s pogrešano hčerjo.

Tedaj je gostilničar vzel iz omare usodni žepni nož, ga pokazal gostu in mu z mračnim obrazom pojasnil: »Da, poglej, tale nožek je moja hčer veljal življenje. Zнала je čarati. Medtem ko je nekoč pri vas preko v Uriju nekemu kmetu za šalo zvrtnčila seno, ji je capin zaril tale nož v srce in je nato morala umreti. Če se bo kdaj lastnik tega noža prikazal tukaj, ga ubijem.«

Razume se, da Urijec ni hotel niti slišati več o svojem usodnem orodju.

Na neki planini gori v Reuski dolini so, kakor je navada, skupaj prebivali planšar, pastir in hlapec. Nekega večera je v njihovo kočo prišel tujec in vprašal, ali bi smel dan ali dva ostati pri njih na hrani in prenočiti. Da, lahko, je dejal planšar, ako bo zadovoljen s hrano, ki jo premorejo, in skromnim ležiščem, ki mu ga lahko ponudijo. Prostora že imajo toliko. Gospod je menil, da, da, je že zadovoljen, naj si zavoljo njega ne delajo skrbi. In potem je ostal pri njih in prenočil. Ko so ga vprašali, odkod prihaja, je rekel: »Iz Benetk.« Naslednje jutro je zgodaj vstal, obesil vrečo čez ramo in je izginil za ves dan. Zvečer je spet prišel, vreča je bila polna kamenja, ki jim ga je pokazal, rekoč, da se zdaj vrne v Benetke. Zanj da bo dobil lepo premoženje.

Ponoči pa je planšar pomislil: »Ah, lepo mu vzameš nekaj kamnov, saj ne bo opazil, pozneje pa pojdeš v Benetke in pogledaš, koliko dobiš zanje.« In ne bodi len, vstane in dene dva, tri kamnite okruške na stran.

Zjutraj je tujec še malo potežkal svoje kamne, pa najbrž ni opazil, da jih nekaj manjka. Nato je planšarjem lepo plačal, kolikor je bil dolžan, se poslovil, zahvalil in jo mahnil proti Benetkam.

Jeseni, ko so prišli s planine in postorili najpotrebnejše jesensko delo, je planšar pomislil: »Zdaj pojdeš s kamni v Benetke.« In je vzel pot pod noge.

Ko pride v Benetke, ga nekdo pokliče iz neke visoke, lepe hiše. Planšar se ozre gor in prepozna tujega gospoda, ki je bil poleti pri njih gori na planini. »Tako, zdaj prihajaš s svojimi ukradenimi kamni?« mu je gospod zaklical. Planšar se je seveda pošteno prestrašil. To si lahko mislimo. Ampak gospod je bil zelo prijazen in mu je velel, naj vendar pride gor, nič hudega se mu ne bo zgodilo. Strahoma je planšar stopil v hišo in se povzpел gor h gospodu. Bil je zelo ustrežljiv. Prinesel mu je jedačo in pijačo in mu velel, naj krepko založi. Tega si planšar ni dal dvakrat reči in je s tekom jedel in pil. Potem mu je gospod dejal, naj s svojimi kamni odide k tej in tej hiši in tam pove, naj mu zanje plačajo toliko, kolikor so vredni. Dobro, napolnil se je tja, našel hišo in dobil zanje prav lep kupček denarja. Potem je spet stopil h gospodu, in le-ta ga je vprašal, ali ne bi bil rad zdaj kmalu doma. »To pač,« je dejal planšar, »čim hitreje, tem bolje.«

Nato se je gospod povzpел z njim na hišno podstrešje in je tam odprl vrata neke sobe. Znotraj je bilo čisto temno. Naj stopi noter in venomer teče, vso noč naj se ne ustavi, mu je gospod pojasnil. Šele takrat, ko bo menil, da je proti jutru, naj odpre balkonska vrata. Torej je šel v sobo in je storil, kakor mu je bilo naročeno. Zjutraj, ko je menil, da je že minilo toliko časa, je odprl balkonska vrata. Tedaj je stal pri oknu svoje hiše, gledal navzdol v dolino, kjer so ravno zvonili k molitvi. Vse je poteklo hitro in preprosto. Dobro, zdaj je bil bogat mož. Vendar ne pravijo zaman: »Kakor pridobljeno, tako izgubljeno.« Tako je bilo tudi pri njem. Denarja ni znal obračati, uhajal mu je med prsti in čez nekaj let je ostal brez počenega groša. To ga je seveda jezilo. Pa je pomislil: »Zdajle grem pogledat, ali ne bi sam našel kakšnega takega kamna, in če bom kaj našel, se lepo odpravim v Benetke.«

Dobro, odide na planino in pride na kraj, kjer zagleda čuden kamen, ki se je lesketal in je bil neznansko težak. Pomisli: »To bi utegnilo biti tisto, tega vzameš s seboj in ga odneseš v Benetke.«

Torej je nabasal vrečo s tem kamnom in šel po cesti. Breme pa je postalo neznosno težko in se je pod njim ves sključil. Dva, tri kamne je moral vzeti iz vreče. »Saj ni treba vsega nositi,« je dejal sam pri sebi.

V Benetkah se je spet zgasil pri gospodu in je zopet dobil za kamne lep kup denarja, vendar ga kratko in malo ni znal obdržati. Po nekaj letih je bilo spet vse pri hudiču. »Če je tako,« je pomislil, »se moraš odpraviti le na tisti kraj, kjer si zadnjič napolnil svojo vrečo, tam nabrati in jo zopet mahniti v Benetke.« Kraj je sicer našel, ni pa bilo prav nobenega kamna več.

DUH NA CHARMOTANSKI PLANINI (Der Geist auf der Alp Charmotan, po Johannesu Jegerlehnerju, Sagen aus dem Unterwallis, 1909)

Charmotanska planina v Val de Bagnesu je bila nekdaj last Italijanov, ki so jih počasi pregnali. Naslednje leto pa niso več mogli več delati ne masla ne sira, kajti Italijani so planino začarali. Planšarji niso vedeli, kako naj si pomagajo. Pa je nekega dne prišel mimo čez planino neki berač iz Aoste. Povedali so mu, kaj jih je doletelo, berač pa jim je dejal: »Pokazal vam bom, kako je treba pregnati hudiča iz koč. Pristavite prazen kotel za sir k ognju in kurite, dokler ne bo ves razbeljen.«

Planšarji so ubogali njegov nasvet. Ko je ogenj veselo plapolal, jim je velel, naj prineso iz hleva verige, s katerimi so bile privezane krave. S temi verigami so morali zdaj bičati žareči kotel. Čez nekaj časa so videli, kako vstajajo iz kotla nekdanji italijanski pastirji, vsi rdeče ožarjeni, in jo pobirajo stran. Odtlej so lahko spet brez težav delali maslo in sir.

Na planini Cuolm da Vi nad Bugnejskim gozdom so v koči prebivali dva pastirja, planšar, sirar in dodatni planšar. Zraven je stal hlev. Danes imajo tam le še ovce. In zmerom pod večer, takole po rožnem vencu, se je od usada v Bugneiu, od Bugnejskega potoka gor priplazil nekakšen meglen oblak. Pastirja sta zvečer po molži odgnala krave malo nižje, krave pa so se plašile in hotele steči proč. In potem sta pastirja, ker si nista več vedela pomagati, povedala planšarju, sirarju, kaj se dogaja. To je bil postaven mož, silak! Ni se ustrašil petih Italijanov. V Italiji je namreč služil, v Bologni. Dobro sem ga poznal. Tam je zmerom popil veliko vina in si tako nabral to moč. In nekoč je šel s pastirjema dol h kravam. Ko je prišel oblak, se ga je lotil. Medtem ko se je bojeval z oblakom, je večkrat zavpil, pastirja pa sta videla, kako se je z nogami uprl v tla in kako so mu lasje stali pokonci. Toda nazadnje se ga je otrešel in ga spravil dol v usad. In potem je prišel gor v stopil v koč — vendar ni nič povedal, niti besede. Še nekaj dni po tistem so mu lasje stali pokonci, pa ni nikomur nič povedal. Odtistihmal je živina imela mir. Nikoli več se ni zgodilo, da bi bil oblak prišel gor.

GROFICA NA LUSGENU (Die Gräfin auf der Lusgen, po Johannesu Jagerlehnerju, Was die Sennen erzählen, Märchen aus dem Wallis, 1916)

Na robu ledenika v gornji Aleški dolini leži Lusgenska planina. Če se napotiš k najvišjim kočam, kamor priženo živino šele v začetku avgusta, in sestopiš k modro in zeleno lesketajočim se ledeniškim sklodom, prideš na kraj, kjer je skala zaradi preperevanja razpadla na stotine in tisoče posameznih klad in plošč. Takšnim prizoriščem razdejanja pravijo skalnato morje. Klade so razmetane vseprek. Tukaj so velike kocke, tam piramide in plošče, ponekod stoje pokonci, drugod pa leže kakor kamnite mize.

Stari planšarji pravijo, da je tam od pradavnih časov zakopan zaklad. Nekateri pripovedujejo, da so ga ob sončnem zahodu videli na svoje oči. Srebro, ki se je iskilo in bleščalo, jim je kar jemalo vid, vendar so se prestrašili imenitne gospe v snežno beli obleki, ki je sedela zraven in bi lahko bila sam zli duh.

Nekoč je šel mimo teh plošč reven planšar, nedeljski otrok, ki ni ničesar vedel o teh zakladih in beli gospe, da bi poiskal izgubljeno ovco. Kar je priletel k njemu metulj z zlatimi krili. Hlastnil je po njem in je že menil, da ga ima v roki, pa se mu je izmuznil in naglo odfrfotal naprej. Stekel je za njim, metulj pa je izginil v špranji med dvema kamnitima ploščama. Planšar je nenadoma pozabil na metulja, kajti opazil je, da so kamnite plošče pogrnjene z lepim lanenim platnom, na prtu pa so ležali srebrni zakladi, kakršnih si le lahko poželi srce.

Blišč teh dragotin ga je tako zaslepil, da si je moral z roko zakriti oči, zdajci pa, kako se je prestrašil! Čisto blizu njega je sedela na mizi lepa gospa. Na njeni levi je ležal kup zlata, na desni pa kup srebrnikov. Na kupa je prilagala vedno več zlata in srebra in kazalo je, da je s tem tako zaposlena, da se zanj sploh ne zmeni.

Temni, težki lasje so bili spleteni v voz, njena obleka, stkana iz najtanjše svile, pa se je lesketala kakor mesečina. Okrog vratu je nosila zlato verežico, ki se je iskrla kakor rosa v jutranjem soncu. Zdaj je odprla črne oči, se zazrla vanj in mu namignila, naj stopi bliže, vendar ga je pred bleščečo belo marmornato postavo spreletavala groza.

S pestjo se je krcnil po glavi, da bi se prepričal, ali se mu ne sanja.

»Pred žensko vendar ne smem zbežati. Moralo bi me biti sram,« je pomislil.

Pristopil je bliže in prijazno pozdravil. Zdaj je šele zagledal, da je njena obleka vsa posuta z diamanti, ki so se lesketali kakor ledeni kristali in se iskrlili v vseh ledeniških in mavričnih barvah.

Mrzle poteze na obrazu gospe so izginile, prijazno se je nasmehnila, njene oči pa so se zasvetile kakor zvezde v temni noči.

Hotel jo je vprašati: »Gospa grofica, kaj želite od mene, jaz sem reven planšar.«

Tedaj je vstala. Njegovo srce je razbijalo od strahu, tresel se je kakor lastovka v sunkih vetra, besede pa so mu obtičale v grlu.

Popadel ga je neznanski strah. Spustil se je v beg in jo ucvrl prek plošč proti planini. Za seboj je zaslíšal grmenje in bobnenje, kakor da bi se podirala gora. Ko se je grozotni hrup polegel, pa je zaslíšal tik za seboj vzdih, vendar se ni upal ozreti, dokler ni prišel do koč.

Vso noč ni zatisnil očesa, vedno znova je videl pred seboj postavo grofice in neizmerni srebrni zaklad, in moral si je dejati: vse to si zaradi svojega otročjega strahu napravil. Grofica mu gotovo ne bi bila storila nič žalega. Bil je jezen sam nase in si je očital, da je strahopetec in norec.

Navsezgodaj se je namenil zopet odpraviti, se povzpeti proti ploščam, se vreči gospe k nogam in pokazati svojo skesanost in ponižnost.

Komaj je napočil nov dan, se je napolnil navzgor in premišljeval, kaj vse bo dejal gospe s srebrnimi zakladi. V mislih je že menil, da je bogat mož. Lepo planino je hotel pridobiti zase, nato pa odpotovati v Erinško dolino, tam kupiti lepo čredo in hoditi na velike pomladanske in jesenske sejme, nato pa se vračati s težko možnjo na Brigermarkt.

Ko je prišel do plošč, še ni bilo poldne in je moral počakati, dokler ni večerno sonce ožarilo zahoda. Oddalжил se je od nenavadnega kraja, hodil po planinskih pašnikih in se hotel zvečer vrniti; tedaj bo grofica že sedela na mizi in ga morebiti pričakovala.

Ko je sonce zatonilo, se je obrnil in se v skokih čez skalnate sesutine približal kraju, kjer je bil včeraj uzrl plemenito gospo. Tokrat je hotel vztrajati. Toda plošče so bile prazne, ničesar ni videl razen s sivim mahom obraslih skalnih klad, ki so že od vekomaj ležale tam okrog. Iz globine je slišal klenkanje pasoč se črede, tukaj pa se ni nič zganilo. Sonce je zašlo za gorami in iz Ronske doline se je razprezala noč. Kakor črni prti so ob stenah in po grobljah drsele sence, zagrinjale planšarske kočje globoko spodaj in se plazile čedalje bliže, tako da je komaj še lahko razločil posamezne skale. Nobenega smisla ni imelo še naprej čakati tu zgoraj. Pobito se je napolnil navzdol in se zarekel, da ne bo nikomur črnil o tem.

Vsak teden je hodil gor k mizam, dokler ni prek trat zavel jesenski veter in so živino odgnali s planine. Grofice ni videl nikoli več, in vendar je ni in ni mogel pozabiti. Postal je čudak, vse življenje se je ogibal tovarišev in se zmerom sam potikal po gori in nekaj iskal. Nihče ni vedel kaj. In potem je kmalu umrl.

POLET S TRIGLAVA

IZTOK TOMAZIN

Bočni veter narašča, močni sunki mi povzročajo težave. Stojim na vrhu Triglava z zmajem na ramenih, z rokami krčevito oklepam cevi krmilnega trikotnika in pazim, da me veter ne pahne v globino. Megla se spet počasi razgrinja, dobro vem, da le za kratek čas in morda danes celo zadnjič. Nestrpnost narašča sorazmerno z zavestjo nevarnih razmer. Zelo težko bom v neugodnem vetru dovolj hitro tekkel po varljivem, strmem grušču do roba prepada in dosegel zadostno vzletno hitrost. Po kratkem razmišljanju mi postane edino pomembno — poleteti za vsako ceno. Takoj. Valoveče megle in gosti deževni oblaki naokrog se lahko vsak hip spet zagrnejo v nepremagljiv zid, pozna ura že obeta mučno razstavljanje zmaja in naporno vračanje, prežeto z razočaranjem ob neizpolnjeni želji in nedoseženemu cilju. Toda želja, poleteti danes, je nadvse velika. Sedem ur in pol čakanja na vrhu Triglava je za meno. Bile so dolge ure praznih pričakovanj, ko so megla in vetrovi zatirali vsako upanje, ko so se razmere izboljšale za nekaj trenutkov, toliko, da sem se navdušen pripel na zmaja, potem pa spet ugotovil, da je bilo vse zaman.

* * *

Želja je bila precej starejša kot moje zmajarstvo. Še preden sem se z zmajem prvič pognal v globino, sem vedel, da bom nekoč poletel tudi s Triglava, če se mi bo le posrečilo, da se naučim leteti. Prvi skoki so se včasih končali na drevesih, v grmovju, koruzi in na podobnih neprimernih mestih, toda skrivljene cevi, raztrgano platno in manjše poškodbe niso ugnale začetnega navdušenja. Samo južna stena Lotseja je kmalu po prvih korakih na zmaju za tri mesece postala edina vredna najhujših naporov in najlepših misli. Takrat sem se vračal v domače gore in na zmaja le v trenutkih brezskrbnega sanjarjenja v baznem taboru ali visoko nad njim v mrzlih večerih in neskončnih nočeh višinskih taborov. Kmalu po vrnitvi sem se začetnik s komaj nekaj poleti in slabim zmajem resno namenil na Triglav. Žal, predvsem pa na srečo, mi je slabo vreme zadnji jesen prekrizalo visokoleteče načrte.

* * *

16. 7. 82: Opoldne sta zmaj Atlas in oprema pripravljena. Vreme je obetavno, zato bodo vsi plezalni načrti, študij in trening počakali dva dni. Ob dveh popoldne otovorjena kot muli zapustiva Krmo. Sam nesem zmaja, trideset kilogramov težak in skoraj poltretji meter visok se leno ziblje na krošnji, Mirko pa v velikem nahrbtniku tvori opremo in hrano. Ob napornem vzponu v pripeki julijskega popoldneva je komaj priložnost, da pogled bežno objame ostenja Draških vrhov. Le med redkimi, kratkotrajnimi počitki je

čas sproščeno uživati vedno znova lepe prizore divjih strmin, globoke zelene doline in se izročati gorniškim spominom. Potem pa se spet preleviva v sopihajoča stroja, ki ubirata metre in minute do Kredarice. Večerni oblaki in ledenomrzle kaplje naju priganjajo po zadnjem delu poti.

Zvečer naju meteorolog za silo potolaži z obeti, da bo vreme lepo. Čudni kopasti oblaki in nenavadna barva večerne zarje me navdajajo z dvomi, toda tokrat verjamem tisto, kar želim verjeti.

Že ponoči se izpolnijo najslabša pričakovanja. Spanec mi zagreni hrumenje nevihte; zjutraj pa je razočaranje popolno. Iz medle sivine počasi solzé dežne kaplje, okolica je zakrita z gostimi oblaki, le vrh Triglava se še otepa meglic, ki se z vseh strani plazijo nanj. Vsi še spijo, sam pa posedam na klopi in počasi dojemam, kako me je vreme ukanilo. Vedno pogosteje vstajam in hodim ven z lažnim upanjem, dežuje pa brez prestanka.

Ljudje se prebujajo in se zaspanih obrazov zavedajo neprijaznega jutra. Izkaže se, da skoraj nihče ni izgubil upanja, čeprav so kaplje vse gostejše. Nekateri se vračajo v dolino, drugi se obotavljajo pripravljajo za vzpon na vrh, danes predvsem zaradi biti na njem, ne zaradi prijetnosti vzpona in doživetja. Gledam za njimi in vem, da mi danes nič ne pomeni priti na vrh in nato sestopiti. Tja gor želim prinesiti zmaja in poleteti nad vrhovi Julijcev. Današnji polet z zmajem, poleg prostega plezanja, najlepše gibanje, kar jih poznam, bi me spet obdaril z drobnim, a nepozabnim kamenčkom v pestrem mozaiku čudovitih gorskih doživetij. Toda leteti v gosti megli, močnih vetrovih, dežju in pristati v ozki alpski dolini je z zmajem žal nemogoče. Ni letalo, opremljeno z najsodobnejšimi navigacijskimi napravami. Tega ne zmore. Oči, občutek za ravnotežje in položaj v zraku so edino, kar premoreva.

Poskušam se zamotiti z igranjem šaha. Prejšnji večer sem vse partije dobil, današnje jutro vse izgubim. Ko prestavljam figurice po šahovnici, so mi misli daleč. Po črnih in belih poljih letijo drobni zmaji s Triglava, čez vso šahovnico je razpet moj Atlas poleg Aljaževega stolpa in čaka začetek poleta... »Mat,« se oglasi Mirko, prividi želja zbledijo, ostanejo črna in bela polja, črne in bele figurice, sivo deževno jutro in žalostno zložen Atlas sameva v kotu sobe. Pripravljen je, da ga ponesem na vrh, da pričneva najin doslej najvišji polet, da se za nekaj minut, morda nekaj ur naužijeva najinega elementa, tokrat v najlepšem okolju. Naslednja igra je nedokončana, zazdi se mi, da dež ponehuje. Takoj zapustiva Kredarico.

Med vse redkejšimi kapljami se poganjava proti vrhu, zmaj se veselo pozibava na krošnji, znoj curlja in drobnih potočkah in se meša z dežjem. Prehitiva ali vsaj dohitiva skoraj vse, ki so šli na pot pred nama.

Na vrhu se zbudi kanec upanja: ne dežuje več, in nova zaskrbljenost: močan zahodnik se v neenakomernih sunkih zaganja v goro. Ampak, dokler zmaj ni postavljen in pripravljen za polet, velja na to pozabiti. Vse se še lahko spremeni: posije toplo sonce, zapiha lahen severni vetrič, ki bo omogočil idealen štart, megle izginejo in pojavi se ugodna termika, ki mi bo omogočila ostati v zraku nekaj ur ali še bolje — kar ves dan. Spet sem nepopoljšljiv optimist, narava mi pokaže prst, pa se že veselim cele roke. Vendar mi roke danes ne bo podala.

S postavljanjem zmaja imava nekaj problemov. Le redko sem ga imel povsem zloženega na najkrajšo dolžino in zato se izgubljava v prepletu jeklenic, množici vijakov in razstavljenih cevi. Ko z olajšanjem že hočem razpeti krila, se jeklenice grdo zavozlajo in začneva skoraj na začetku.

Slednjič je rdeče-modro-rumena ptica razpeta. Desetmetrski razpon kril zavzame na vrhu precej prostora, vendar ni gneče. Opazujem zmaja, čigar res žive barve pestrijo turbno sivo okolje oblakov in skale in napeto čakam na morebitni nasprotni sunek vetra, ki bi ga lahko prevrnil ali celo odnesel v globino. Sledijo zadnja drobna, vendar pomembna opravila: namestitve merilca hitrosti, variometra in višinomera, zadnji pregled vijakov in jeklenic. Ko je vse pripravljeno, se odločim, da bom čakal, da veter spremeni smer ali se vsaj nekoliko pomiri. Skromna malica ne prežene napetosti, kot vedno pred zahtevnim poletom se trudim z vsakim grizljajem. Zgodaj dopoldne je, polet še ni mogoč, vendar je vsaka nestrpnost res prezgodnja. Čas si krajšava z urejevanjem zaletišča. Po kratkem ogledu vrha mi postane jasno, da bo najbolje poleteti proti severu, približno v smeri Cmira. Tam se tik pod Aljaževim stolpom pričinja nekaj metrov zoprnega, varljivega grušča, po katerem bo treba teči na vso moč, za njim je praznina. Nekoliko nižje je izbočena polica, zaradi katere bo vso hitrost za vzlet potrebno doseči s tekom, ne pa z izgubo višine takoj po štartu, kar pri ugodnih terenih precej olajša sam štart. Na drugih straneh vrha je teren še manj primeren. Tako mi postaja jasno, da bom moral teči kot le malokdaj doslej, preden se bom vrgel v globino. V prvih trenutkih poleta bo zmaj lahko izgubil le dva ali tri metre višine, sicer bom treščil v rob police in polet se bo končal na začetku, nekaj sto metrov nižje na ledeniku ali celo pod severno steno. Tudi na mnogo ugodnejših primerno strmih travnatih terenih je ob

neugodnem vetru zelo težko poleteti brez znatne izgube višine takoj po tem, ko se odlepiš z zmajem od tal. Za silo izravnava zaletišče in napravi kratko stezico. Med obračanjem in prestavljanjem kamenja se lahko znova prepričava, da prašiči, ki tako brezobzirno svinjajo dolinsko okolje, zahajajo tudi na vrhove. Skoraj pod vsakim kamnom je polno smeti. Ko zaključujeva, se veter počasi obrača in ustali v najslabši smeri — prične pihati v hrbet. Praviloma se nikdar ne štarta s hrbtnim vetrom, saj vsak kilometer hitrosti vetra pomeni, da bo treba teči kilometer na uro hitreje. Za večino zmajev pa je že v brezvetrju na ugodno strmi pobočjih treba presneto hitro teči, da se varno odlepiš od tal. Vse to in še mnoga druga dejstva mi blodijo v mislih in vem, da je za zdaj edino, kar mi ostane — čakati.

Kljub slabemu vremenu se na vrhu vrsti množica znanih in neznanih obrazov. Mnogi ostajajo in čakajo, radi bi videli polet. Tudi sam čakam, vendar mnogo težje kot oni. Pričenjajo se neskončno dolge ure posedanja na vrhu, neuslišanih želja. Onemoglo gledam, kako se mogočni kopasti oblaki zgrinjajo nad dolinami in je vse obzorje le še brezupna, enolična sivina. Kmalu nas zagrne megla, pade celo nekaj kapelj dežja in sedaj upam in čakam le še zaradi trme, morda iz navade. Poldne je že zdavnaj mimo, ko se odločim in zmaja prenesem na štartno mesto. Bežno opazim obraze, polne pričakovanja in se zavedam, da še ne bom poletel, da verjetno danes sploh ne bom. S hrbtnom se naslanjam na Aljažev stolp in si skušam predstavljati, kako lepo bi bilo lebdeti nad kako steno, morda nad Draškim vrhom ali Steno. Bil bi znova v elementu kavk, ki se razposajeno spreletavajo in počenjajo v zraku najrazličnejše vragolije takrat, ko se sam po drobnih oprimkih trudim čez steno, in jih občudujem.

Sredi razmišljanja planem pokonci, megle okrog vrha so se razgrnile, toda doline so še vedno zatrpane z oblaki in prav nikjer ni mogoče pristati. Vseeno si oblečem pas s padalom in se priprnem na zmaja. Zaman. Hitro nas spet zagrne sivina, le toliko ugotovim, da zaletišče še vedno ni dobro. Skoraj vsak kamen še enkrat preobrneva ali odstraniva in dolgo traja, preden se sprijaznim, da bolje ne more biti. Vsak štrleč ali majav kamen bi lahko pomenil napačen korak, ponesrečen štart. Takih kamnov pa je v grušču, ki mi bo za zaletišče, cela kopica. Vedno znova si zamišljam zaporedje korakov, ki bodo odločal o vsem. Vsak gib posebej premlevam; ko bo šlo zares, bo vsaka napaka usodna.

Popoldne se preveša v drugo polovico in vreme si privoščim pravo igro z živci. Ko se megle odgrnejo in se do skrajnosti napet odločam za skok v globino, se ojača hrbtni veter v trenutkih, ko oklevam, se megle spet zapro v usodno past. Če bi bil nekaj trenutkov prej poskušal poleteti in bi se mi štart posrečil, bi se kmalu znašel sredi enolične sivine, v najtežjem položaju, ko ni možnosti za srečen izid. Lahko bi samo še slepo letel skozi meglo in bi vedel za smer in položaj, počasi bi izgubljal višino in čakal, kdaj bom treščil v kako steno ali pobočje.

Postaja mi jasno, da se čas izteka, da bo treba igrati na vse ali nič ali pa se sprijazniti s porazom. Vse manj zahteven postajam, odločim se, da bom polet tvegati tudi v neugodnem vetru. To je vsaj tveganje, kjer imaš možnosti. Danes že mnogokrat prekleta megla, ki se oklepa vrha in čepi v dolinah, pa ne daje nobenega upanja. Razmakne se včasih le za toliko, da oči zasijejo v pričakovanju, morda še za trenutek ugledajo belino ledenika in dom na Kredarici. Odločim se, da bom v najslabšem primeru, če se megla vsaj za nekaj minut odkrije, pristal kar na Kredarici ali na ledeniku. Tam ob kancu sreče lahko pristanem z nekaj skrivljenimi cevmi, morda s kako buško. Veter se spet obrača, sedaj piha z boka. Zelo slabo, vendar boljše kot v hrbet. Megla se trga in vedno daljših presledkih. Napeto čakam in vedno pogosteje gledam na neusmiljena kazalca ure. Sedem ur in pol čakanja je že minilo...

* * *

Brez odvečnega razmišljanja telo in zmaja počasi nagibam naprej in se zavedam, da bom kmalu izgubil ravnotežje na stopalih in se bo treba pognati v globino. Mirko, ki stoji ob koncu zaletišča, mi spet pokaže, da je premočan sunek vetra, a je prepozno. Prevesil sem se že in sedaj preostaja samo še eno — nekaj korakov teka proti robu prepada, korakov, v katere je vložena vsa moč, volja in izkušnje, saj odločajo o tem ali lahko zdrsiš v zrak kot ptica, ali pa obležiš daleč spodaj med razbitinami zmaja. Pomislim še: če bom prepočasen in mi bo v delčku sekunde uspelo dojeti, da bom zadel v rob police, mi preostaja kot zadnje, da poskušam zmaja odriniti, zaradi česar se bo v zraku ustavil, se nekoliko vzpel in morda nekako preskočil polico. Seveda bo po tem manevru zaradi izgube hitrosti strmoglavil, vendar ga z obilico sreče in prisebnosti lahko poskušam izvleči. Če se mi ta obupni poskus ne bi posrečil, bom še vedno na istem, kot če bi se zaletel v polico.

Globina mi zapleše pred očmi, prsti z vso močjo in občutkom stiskajo cevi krmilnega trikotnika, z dolgimi koraki, najhitrejšimi, kar jih zmorem, se poganjam proti robu. Ne čutim, kako se stopala pogrezajo v grušč in kako odletava kamenje. S kotičkom očesa

ošinem kljun zmaja, da bi videl, če je vpadni kot pravilen, saj je nekaj stopinj napake že lahko usodnih in še tako hiter tek ne bo pomagal. Naklon zmaja bolj kot s pogledom zaznam iz položaja rok in trikotnika. Spet se izkaže občutek, pridobljen na številnih poletih. Na koncu zaletišča, ki ga spričo popolne koncentracije in velike hitrosti teka sploh ne vidim, se še z zadnjimi močmi odrinem in z glavo naprej poženem v globino, skoraj v istem trenutku že ležim v običajnem letalnem položaju. Z drobnim gibom zmaja še nekoliko pospešim, toda sunek, ki se porazdeli po vsem telesu in enakomerno sikanje zračnega toka mi potrđita, da je štart uspel. Pospremi me glasen vrisk z vrha.

Letim. Silovita napetost in popolna zbranost se umikata brezmejnemu zadovoljstvu. S počasnim zavojem naravnam zmaja proti Kredarici. Počasi obračam glavo in olajšano pogledam na Triglav, ki se hitro oddaljuje. Dolge in mučne, pa vendar tudi lepe, so bile danes ure na njegovem vrhu. A kar je bilo neprijetnega, je visoko v zraku že pozabljeno in odrinjeno, preveč je novih vtisov in premočno je doživetje. Drobne postave ob Aljaževem stolpu se manjšajo do nespoznavnosti. Na grebenu se oglašajo veseli vzkliki tistih, ki sestopajo. Trenutki sproščenega drsenja po zraku nad ledenikom se hitro iztečejo. Odločiti se moram, kam bom poletel. Pot do Bohinja, kamor si najbolj želim, je neprehodna. Že nad Velim Poljem se pričanja visoka, nepredirna stena oblakov. Čez greben Rjavine in čez steno Cмира se v Vrata hitro spušča zlovesča meglena zavesa in tudi ta izhod mi je onemogočen. Krma daje največ upanja, čeprav vhod vanjo straži nizek, gobast oblak, ki pa se na srečo giblje počasneje od zmaja. Dna doline še ne vidim, morda je zatpano z nizko meglo in tedaj bi se znašel v slepi ulici.

Zapuščam zrak nad Malim Triglavom in se približujem Kredarici. Drobna hišica globoko pod mano in gradbišče ob njej se zdita kot igrački, postavljeni med sivo kamenje. Ljudje, ki se zbirajo, so komaj opazne pike, njihovi klici preslabotni, da bi slíšal več kot nežne, zabrisane zvoke. Ko sem točno nad njimi, zatulim na ves glas, pogled pa mi že plava proti Krmi in išče pravo smer. Zmaj lahkotno drsi v presenetljivo mirnem ozračju. Letim počasi, s hitrostjo, ob kateri najmanj izgubljam višino, enakomeren zračni tok je komaj zaznaven, le cevi, jeklenice in platno zamolklo šumijo. Višinomer mi potrđi, da res le počasi izgubljam na višini in začnem upati celo na kako dviganje, a želja je prevelika.

Rob doline se bliža in napeto strmim navzdol; bojazen, da bom na dnu doline zagledal meglo, je vse večja. Elegantno obletim gobasti oblak, njegove sive, razcefrane kosme zamenja najlepši prizor — še preden se zapeljem čez rob, ugledam dno doline. Ravno in brez krpe megle se svetijo travniki in gozdovi. Prelet odsekanega roba doline nad Pršivcem je poleg štarta najslikovitější del poleta. Globina pod menoj v trenutku poraste za več kot tisoč metrov in ogromna praznina me sedaj loči od temnozelenih gozdov in belega proda. Za hip se povrne že skoraj pozabljeni občutek svežega doživljanja globine s primesjo veličastnega navdušenja in rahlega strahu, občutek, ki je znan zmarjarjem začetnikom pri prvih visokih poletih, vendar ga nekateri kmalu prerastejo. Nadomesti ga navajenost tako kot se alpinisti bolj ali manj navadimo navzočnosti globine celo pri težkih solo vzponih. Hitro se spet povrne opojnost letenja, čudovitega gibanja nikdar doseženih krilatih vzornikov, katerih pestro življenje se odvija tam, kamor mi bežimo pred pustim vsakdanom, navadnostjo, in se moramo vedno znova vračati. Vsak odhod pomeni novo vrnitev, vsaka vrnitev nove želje, cilje in njih uresničitev.

Mirno ozračje zahteva le majhne popravke smeri in skoraj popolnoma se lahko posvetim uživanju letenja. Pogled zaman hiti objemati vse vrhove, ki se prav počasi dvigajo, in doline, v katerih objem se nezadržno potapljam. Preveč je lepih prizorov in prehitro se iztekajo minute poleta. Minuto, morda dve lebdim visoko nad Temenom in gledam prepade in ozke, bele grape, ki hitijo v globino, v Krmo. Potem usmerim zmaja čez osrednji del doline proti ostenju Debele peči. Kratek pogled nazaj mi odkrije, da se je meglena zavesa že zagrnila. Triglav in Kredarica sta izginita v megli, veselim se, ker sem izkoristil zadnjo priliko tega čudnega dneva.

Nekajkrat si zaželim popolne tišine in takrat zmanjšam hitrost zmaja do kritične meje, zračni tok postane tako počasen, da zmaj drsi skoraj neslišno. Značilna, dobro znana gmota stene Debele peči pa se mi vseeno hitro bliža in raste z vsakim trenutkom. Povečam hitrost in se pripravim, da se v ostrem zavoju umaknem, če bodo vtinci južnega vetra, ki pihajo čez greben, premočni. Zmaj pa se nekajkrat le rahlo strese. Steni se približam v višini srednjega dela. Iz majhne temne sive ploskve značilnih oblik, ki sem jo opazoval med preletom Kredarice, je zrastle v ogromen zid, preprečen z mrežo razpok, ostro se zajedajočih grap in izbočenih ostrih razov in grebenov in ob katerega mogočnih prepadih se spreletavam kot majhen pisan metulj. Višino v neposrednji bližini stene zaradi turbulence izgubljam hitreje in zelo moram pohiteti, da se za silo naučim vseh zaželenih prizorov. Pogled napeto in z velikim zanimanjem sledi že poznanim plezalnim smerem, še bolj pa tistim, ki jih šele načrtujem.

Pričnem nad ostro izklesanim Trapezom, se zapeljem nad skrito lovsko potjo, ki se kot tanka bela nitka vije med melišči in skozi gozd, nato nadaljujem proti osrednjemu delu

stene. Še prej previdno pokukam v globok usek, kjer vstopa Belanska smer, vendar se moram takoj umakniti v varnejšo oddaljenost, ozračje je tu preveč nemirno in težko obvladujem zmaja. Razposajeno poskakuje in le nejevoljno uboga. Pošteno se moram potruditi, da jo v ostrem zavoju pobrišem. Tako sem zdrsnil že precej nižje in ko zavijem okrog mogočnega stebra, ki z desne omejuje najvišji del stene, je pod menoj le še njena spodnja tretjina in razbito vstopno skalovje. V blodnjaku počim, strmih zajed, svetlih plati in senčnih grap si prizadevam odkriti kako temno ali živobarvno piko, plezalca ali navezo, toda spomnim se, da v takem vremenu najbrž ni šel nihče plezat. Nad kotlom ob vznožju vzhodnega raza počasi zavijem in se usmerim proti dolini. Kovinarska koča na Zasipski planini je sprva še mnogo manjša, kot je bil pred četrto ure dom na Kredarici, ljudje na travniku pred njo so premajhni, da bi jih že lahko opazil. Vsako sekundo pa že ves čas poleta izgubim približno meter višine in se počasi, a nezadržno bližam pristanku.

Preostanek časa prebijem nad Krmo. Večkrat se v ravnem letu zapeljem po dolini navzgor in navzdol točno nad njeno sredino. Travniki na dnu doline postaja vse večji. Iz zelene preproge gozdov na pobočjih že ločim prva drevesa. Bela nit, ki se vije ob robu doline, postane svetel trak, po katerem se še neslišno premika nekaj barvastih pik in za njimi prav majhen oblček prahu. Potem dolino preletim še nekajkrat poprek med obema bregovima, strmim v prepade, ki me že preraščajo, prve ptice se prestrašeno spreletavajo in umikajo velikemu čudnemu stvoru, ki se je pritepel iz oblačnih višin. Okorno zavija in neslišno drsi v dolino, nikdar ne zamahne s krili, nikakršnega glasu ne da od sebe.

Ko sem spet nad Zasipsko planino, me od tal loči še štiristo višinskih metrov in sklenem popestriti zadnje minute poleta. Lotim se najrazličnejših zavojev, figur in kroženja. Nekajkrat pri največji hitrosti zmaja vržem na krilo in ga v istem trenutku odrinem, ustavim, tako da se nagne za devetdeset stopinj, potem se z ostrim zavojem in nekaj sekundami strmogavljanja potegnem iz nevarnega položaja, ki pa vendar daje veliko užitka. Cevi in jeklenice ječijo, hrumenje silovitega zračnega toka mi napolni ušesa. S takim početjem izgubim še več višine in nizko nad tlemi je že skrajni čas, da ugotovim smer vetra za pravičen pristanek. Poletim tik ob drevesih levega brega doline in opazujem gibanje listja in vej, vendar mi uspe ugotoviti le, da je precej mirno. S počasnim kroženjem nad izbrano točko se nekako prepričam, da piha rahel vetrič po dolini navzgor, zato bom pristal v obratni smeri. Možnost napake je majhna. Četudi sem veter napačno precenil in mi bo na pristanku pihal v hrbet, je toliko šibak, da se bom v najslabšem primeru s kljunom zaril v travo. To pa se mi je že dostikrat zgodilo brez poškodb na sebi in na zmaju. Le za gledalce je videti tak pristanek precej divji.

Pristajalni prostor sem izbral že včeraj — spodnji del travnika ob cesti, preden ta izgine v gozdu. Z višino osemdesetih metrov še zadnjič preletim Kovinarsko kočo in se usmerim proti zgornjemu delu doline. Nekaj sekund po preletu pristajalnega prostora ostro zavijem za stoosemdeset stopinj in izravnam zmaja. V delcu sekunde ugotovim, da sem bil z zavojem prezgoden, za krog sem že prenizko, na koncu travnika pa se grozeče dviga smrekov gozd. Trikotnik sunkovito potegnem k sebi, tako zmaj do konca zvečam hitrost in kot kamen pade navzdol. Zelena ploskev travnika se z veliko hitrostjo približuje, toda hitrost pričnem počasi zmanjševati šele v zadnjem trenutku pred dotikom in zmaj prične hitro drseti na zračni blazini vzporedno s tlemi in tik nad njimi. Hitrost je še vedno precejšnja, toda ko s koleni rahlo podrsam po travi najprej trikotnik rahlo, potem pa z vso močjo odrinem od sebe. Zmaj sunkovito poskoči, se vzpne in ustavi. Zdi se mi, kot da za trenutek obmiruje v zraku, nato trdo priletim na tla in s težavo ostanem na nogah. Skoraj istočasno mi na ramena sede vsa teža zmaja, a tudi njega obdržim. Sekundo ali dve prezgodaj sem ga odrinil, vendar se je pristanek vseeno lepo posrečil.

Ko počasi stopam proti cesti, najprej pritečejo otroci. Pri mnogih pristankih je tako. Sprva boječe, nato s čedalje večjim zanimanjem ogledujejo zmaja in zmajarja, ki je čudno oblečen in ves ovit z nekakšnimi trakovi in vrvmi. Droben fant še tiho čudi, koliko je ta zmaj večji od njegovega, ki ga doma vodi na vrvici. »Ko boš velik, boš imel lahko tudi večjega, pravega zmaja,« ga potolažim in oči se mu zasvetijo.

Radovednost si kmalu potešijo in lahko se mirno uležem v mehko, svežo travo pod velikima kriloma, dremujem in razmišljam o prvih vtisih polurnega poleta. In začuda, bolj kot zadovoljstvo nad opravljenim poletom, bolj kot veselje nad čudovitim doživetjem, me prevzema želja, da bi znova, čimprej spet poletel z visoke gore. Najraje seveda v lepem, mirnem vremenu, ko je letenje predvsem užitek z le malo napetosti od vzleta do pristanka. Vem pa, da bi spet čakal in letel v takem vremenu in pogojih, kot so bili danes, če ne bi šlo drugače. Kako lepo je leteti z zmajem, vedo samo nekateri, tudi ne vsi zmajarji. Vsak polet je nepozaben, toda leteti v gorah je najlepše.

NA LEDINAH JE ZMEROM ŽIVAHNO

Po petih letih smo se spet zbrali v tem prelepem svetu, ki mu ni enakega. To pot smo doživeli čudovito vreme in prijetno družino. Še bolj pa smo srečni, da to planinsko postojanko izredno dobro vzdržujemo in služi planinstvu, smučarjem in našim občanom, ki ljubijo planinski svet.

Andrej Marinc

31. julija letos je bila ob 5-letnici Kranjske koče na Ledinah, pod severnim ostenjem Skute in tik ob znanem Skutinem ledeniku, kjer je zdaj urejeno letno smučišče, skromna slovesnost. Srečanja so se udeležili Andrej Marinc, Marjan Orožen in Tone Volčič, tedanji predsednik SO Kranj, ki je dom odprl, in pa številni planinci, predstavniki PD, DPO Gorenjske, PZS, PD Jezersko. Tokrat je bil slavnostni govornik Štefan Nemeč, pozdravni govor pa je prispeval Franc Ekar, ko je med drugim dejal:

»S kranjskim domom na Ledinah in smučiščem na ledeniku pod Skuto in s planinskim domom na Gospincu na Krvavcu so planinci, smučarji dobili novih 120 ležišč in več kot 250 sedežev. To je bilo veliko dejanje, ki je povezano z največjim priznanjem, ko je pred 5 leti tov. Tito postal redni in častni član PD Kranj oziroma naše planinske organizacije.

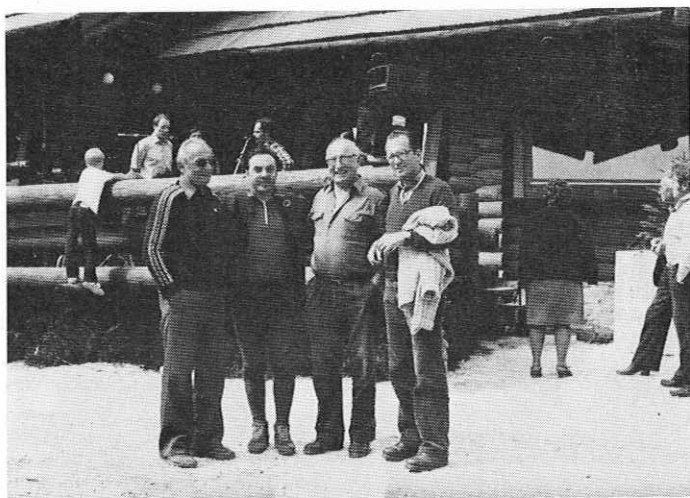
Po petih letih lahko ugotovimo, da je Kranjska koča na Ledinah trdno vključena v razvoj planinstva, smučarstva in alpinizma, je pa tudi ena redkih, ki je tudi med tednom zasedena.

Oskrbovanje te koče je izjemno zahtevno, saj terja dosti discipline v koordinaciji in je potrebno tesno sodelovanje z dolinskim transportom, tovarno žičnico, z obratovanjem vlečnic na ledeniku, ko svoje zahteva tudi usklajevanje terminov, ležišč, prehrane, dežurnega dela itd.

K tej živahnosti seveda prispeva svoje tudi ledenik. Letošnja bera snega je bila najskromnejša v zadnjih 20 letih, kljub temu pa je bila na Ledeniku smuka možna in za zdaj edina v Jugoslaviji.

Po petih letih z zadovoljstvom tudi ugotavljamo, da ta objekt izkoriščajo za izvedbo programov tudi druge organizacije. Ugotavljamo pa tudi, da koča ne povzroča posebnih težav, ne finančnih pa tudi ne kadrovske niti matičnemu PD, SO Kranj, pa tudi ne PZS. Vloženega je veliko prostovoljnega dela, saj v PD funkcinarskih dodatkov ne poznamo, pač pa poznamo pristen planinski entuziazem.

Še posebej smo danes tudi veseli, da so med nami Tone Volčič, ki je dom odprl, Andrej Marinc s tovariši iz Celja, Marjan Orožen in pa seveda tudi vsi drugi. Žal pa ni več med nami tovarišev izpred petih let — Momčila Marijanca, Rada Lavriča in Franja Klotčnika.

Ob otvoritvi novega doma celjskih planincev v Logarski dolini so se dogovorili za srečanje na Ledinah. Na fotografiji: (z desne) tov. Marinc, Herle, Ekar in Gradišar

Ob jubileju na Ledinah,
govori Štefan Nemec

Foto F. Ekar

»Obiski in druge aktivnosti so opravičili izgradnjo koče na Ledinah. Ob srečanju po petih letih izgradnje uživamo v pogledu na krasote tega predela Slovenije.«

Štefan Nemec

»Dovolite, da vse navzoče najtopleje pozdravim na tem lepem planinskem predelu slovenske zemlje s stalnim snežiščem pod Skuto in s pogledom na gorski svet krasot Kamniških Alp in Karavank.

Z zadovoljstvom sem prevzel povabilo na današnje srečanje, ko po 5 letih od otvoritve planinskega doma in smučišča na Ledinah slavimo to delovno zmago, da tudi tako popestrimo 1. avgust — občinski praznik mesta Kranj.

Zbrali smo se tisti, ki so nam gore pri srcu in želimo, da se slovensko planinstvo krepi in razvija na dosedanjih tradicijah z zavzetostjo aktivnih planincev širom po Sloveniji in Jugoslaviji.

Slovensko planinstvo je od ustanovitve prvega slovenskega planinskega društva 1893. leta ustvarilo svojstveno tradicijo nenapisanih pravil obnašanja, ki so v NOB in v socialistični revoluciji dobile pravo veljavo in so dale najtrdnjšo podlago za nadaljnji razvoj.

Po vzoru svojih požrtvovalnih prednikov se je izoblikoval lik slovenskega planinca in alpinista, ljubitelja narave, domače zemlje in gora, nesebičnega in požrtvovalnega tova-

Leta 1977 je Ledine
obiskal tudi Božo Škerl,
predsednik PZJ

Foto F. Ekar

riša, iskrenega borca za prave človeške odnose, za krepitev sožitja med ljudmi in za vse, kar je napredno in humano.

Splošni smotri in duhovni napredek, izgradnja socializma in boj za socialistični humanizem, vse večje možnosti in skrb, da delovni človek izkoristi prosti čas za rekreacijo v naravi, posebej v gorskem svetu, ne nazadnje tudi gospodarski pomen, ki ga ustvarja organizirani gorski turizem, narekuje nove potrebe po obnovi planinskih domov, povečavi in dodatnih kapacitetah. Tako že tečejo nekatere akcije. Ena največjih je razširitev in modernizacija Triglavskega doma na Kredarici, ko zbirajo sredstva po samoupravnih poti in s prispevki občanov. Imamo DD o financiranju sanacije, povečanju zmogljivosti, vzdrževanju in gradnji visokogorskih planinskih postojank v obdobju 1981—1985. Vendar je potrebno in prav, da je tako, kot je tu na Ledinah, vtkano v take akcije veliko prostovoljnega neplačanega fizičnega dela. Prav to lahko razrešuje nekatera vprašanja, ko nastaja pri gradnji in vzdrževanju, ob poostrenih gospodarskih pogojih, veliko težav.

Pripravljenost med delovnimi ljudmi obstaja le, če je organizacija delavna in so v vodstvu ljudje, ki znajo vzpodbujati. Lahko jih mobilizirajo za dovolj zahtevne akcije. Množičnost se na Gorenjskem dokazuje tudi z množičnimi pohodi (pohodi na Triglav, na Stol itd.). Vse to pa je v veliki meri povezano tudi s tradicijami NOB.

Planinsko množičnost v Sloveniji izpričuje tudi 165 organiziranih PD, vse več pa jih je tudi v OZD, kar pomeni, da je potreba po organizirani rekreaciji postala sestavni del življenja. Obisk v planinah nam kažejo tudi nočitve. Na Gorenjskem naraščajo kar za 14 % v zadnjih dveh letih ob le skromnem povečanju kapacitet.

Ne nazadnje se za planinstvo zavzemamo tudi iz narodno obrambnih razlogov in je uokvirjeno v SLO in DS, ne samo zaradi kondicije, ampak tudi zato, ker smo tako navzoči na mejnem področju in pri programu SLO.

Na Gorenjskem imamo še vrsto zadolžitvev in nalog tudi zato, ker je na tem območju večji del visokogorskih in izhodiščnih postojank. Te naloge zadevajo vzdrževanje, razvoj pa tudi kulturno in učinkovito ponudbo v turističnem gospodarstvu, namenjeno za domačega in tujega obiskovalca.

PD Kranj velik del nalog uspešno izpolnjuje. Kranjska koča na Ledinah je lep primer prave planinske zavzetosti kranjskih planincev, alpinistov in smučarjev. Stoji na križišču Štajerske, Koroške in Gorenjske. Tukaj so se pred vojno križale ilegalne poti, ki so jih uporabljali slovenski vodilni komunisti Edvard Kardelj, Miha Marinko, Mitja Ribičič, v 'Delu' pa najdemo podatek, da je ta prehod uporabil tudi tov. Tito. Med vojno leta 1944 je tod šel Kokrski bataljon VDV pod vodstvom Lojzeta Zupančiča-Zmaga, s polno oborožitvijo pod zelo zahtevnimi pogoji. Prav je, da se teh dogodkov spominjamo tudi ob tej priložnosti in da PD Kranj te tradicije goji tudi vnaprej. Za dosedanje delo na tej koči pa zaslužijo planinci vse priznanje.

35 000 obiskovalcev, več tečajev za gorske reševalce, milico in JLA, izkoriščanje smučišča za letne treninge iz 20 klubov, tudi iz zamejske Koroške, to so podatki, ki k temu priznanju sodijo, ga podpirajo. Prav s tem se odpirajo možnosti za prihranek v devizah kot nadomestilo za trening v tujini.

V nadaljnjem povezovanju bo potrebno pritegniti čim več mladih, saj nas čaka še dosti nalog. Že ti uspehi pa naj nam bodo za vzpodbudo pri nadaljnjih akcijah.

KOROŠKA V SONCU

(Ob pogledu z Golice 6. junija 1982)

JANEZ DOLENC

Od Dobrača do Humperka se v soncu blešči
kot zleknjena pod nami slovenska Koroška;
svetli tok Drave čez njo v daljo hiti...
Za Gurami vidi se Vrbskega jezera trak,
na desni Celovec, na levi Beljak —
o lepa, prelepa Koroška!

Ob znožju tam doli pa je Rož
in Svatne tam z Miklovo Zalo zvesto.
Kako dolgo, kako dolgo bo Miklova Zala
lahko še v zvestobi vzdržala?

NA GORI SAN PETRO

VINKO STRGAR

San Pietro iz Bicchisana — Milan Rijavec 1982

Župan v Petreto-Bicchisana je prijazno stisnil roko Mirku Fetihi, ki je že deseto leto zaporedoma pripeljal slovenske planince na Korziko, pozdravil še nas, ki smo na svoji poti po otoku skupaj z vodjo v ta kraj prinesli venec Planinske zveze Slovenije, prišli prižgat sveče in se poklonit spominu lani tukaj tragično preminulih rojakov. Seznanili smo se še z bratom Janezom in Petrom Pukšičem, naturaliziranima Korzičanoma doma iz Spuhlje pri Ptuj, in pozdravili domačine, dobre poznavalce gore, ki so nas potem skupaj z njima popeljali na to našo žalostno pot.

V lepem vremenu pogled iz Petreto-Bicchisana zlahka objame severozahodno pobočje gore San Pietro vse do vrha. Iz 450 metrov nad morjem ležečega Bicchisana do 1398 metrov visoko vzpenjajočega se vrha pa je le kake tri ure zmerne hoje.

Skozi gozd starih orjaških kostanjev in vedno zelenih hrastov se kolona v toplem dopoldnevu počasi vzpenja po položnem pobočju, se prebija po ozki stezi in brezpotju skozi grmovnato makijo drevesaste rese, črnike, jagodnice, božjega drevca in med velikimi šopi korziškega teloha proti vrhu gore. Navzgor do ploščadi, kjer so takrat pristajali helikopterji, vse do prvih sledov in naprej do središča dogodka in še gor do vrha, prav do tam, kjer je krilo zadelo ob granitni greben gore, do tam, odkoder je bilo na kakem kilometru vodoravne razdalje in dvestopetdesetih metrih globine morda le še deset kratkih, za karkoli rešilnega povsem brezpomembnih, v agoniji pa morda lahko kot večnost dolgih sekund do konca med stenami na severnem pobočju gore, kjer zdaj poslušamo Fetiheve spominske in žalne besede.

Med govorom se pogled sprehaja po okolici, zbrano drsi po polomljenih in obžaganih hrastih in javorih, od udarca zdrobljenem in ožganem črnikasto sivem granitnem skalovju, se za hip pomudi na zmaličenih ostankih razbitega letala in s prižganih sveč v globel, tem pretresljivem in nepričakovanem slovenskem grobu na tuji zemlji, sem in tja uhaja po strmih, kamnitih in skalnatih, s cvetočo reso, ambrinim vrednikom in korziškim telohom na redko poraslih pobočjih in po samotnih orjaških jelkah za trenutek preskoči na usodni vrh danes tako lepo osončene, mirne in čiste gore, in se po isti poti spet vrača nazaj k nemirnim plamenom sveč h govorniku in njegovim poslušalcem, ki jim teža spominov in današnjega doživetja stiskata prsi in zadržujeta dih.

Pierre Giacometti in
Alain Arrii naša
spremljevalca-vodiča
(sicer pa prva, ki sta
ugotovila točen kraj
nesreče 1. 12. 1981)

Zvedavi duh pa medtem nekoliko boječe, skoraj kradoma spoštljivo uhaja nazaj v tisti deževni in oblačni prvi decembrski dan pred devetimi meseci, ko je svet zajela novica, da niste prispeli v zeleni Ajaccio, da se je zgodilo najhujše — vam in nam, Slovencem, vsej naši skupnosti — in brez prepričljivega uspeha tehta, čigava bolečina je bila takrat hujša in išče, v kaj se je komu spremenila do danes.

Ko vas je mračna gora najbrž še vse polne popraznične razposajenosti, radovednosti, novih in veselih pričakovanj s svojega skalnatega grebena nenadoma in nepovratno potisnila v ta svoja mrzla, odročna in samotna kamnita nadržja, vam resa, to najlepše jesensko cvetje vašega korziškega groba, že ni več cvetela. Preden pa je v temne oblake in dež odeto skalovje ovil prodorni duh ambrinega vrednika, ste vi že za zmeraj onemeli, njegova ostrina in pekoča grenkoba pa se je razlila samo med nas, ki nismo šli z vami, in našemu majhnemu narodu je ostal ta tako težki in trpki spomin.

PESNIŠKI PREVISI

Čeprav mapa, v katerih se nabirajo izdelki tistih, ki jih ni strah spustiti se čez »pesniške previse«, ni pretirano napolnjena, bomo z dobro voljo in odprtim srcem prelistali to, kar se je pač nabralo. Naj bo v spodbudo vsem, ki jih veseli izraziti svoja doživetja v vezani ali sproščeni pesniški besedi!

Oglasilo se je šest pošiljateljcev, med katerimi je najzvestejša *Marija Stres Soudatova* iz Idrskega izpod Krna. Že sam kraj, v katerem živi in gore naokoli jo navdihujejo, da »z okorno roko kmetice«, kakor pravi v enem izmed prijaznih spremnih dopisov, v vezani besedi zapiše vtise iz narave in hvalnice goram. Med poslanimi pesmimi so kar štiri takšne, in sicer: Našemu Triglavu, Naš Krn, Kotlina Kobariška in Pomladni dnevi, pesem Naše ure pa je izpolnjena s preprostim premišljevanjem o življenju in minevanju. Iz navedenih pesmi bomo navedli po nekaj verzov, takšnih, s katerimi se Marija Stres najopazneje oddaljuje od vzorcev in znanih oblik.

V hvalnici Našemu Triglavu, ki ga Marija Stres nagovarja kot očaka, za katerega imamo premalo besed, da bi ga dovolj proslavili, se takole obrača nanj:

Ko iz doline te opazujem,
prav možato se držiš
in me nemo vabiš
k sebi v visoki paradiž.

Do bližnjega Krna je Marija bolj kritična, pa tudi pesem sama z naslovom Naš Krn je »bolj kratkih nog«, kakor pravi v dopisu in kar pomeni, da je pesem pač nekoliko krajša. Takole ga prijazno ošteva:

Nekam čudno
se mi danes držiš,
ali se ubožec
v beli suknji potiš?
Ali ne čutiš, Stari,
da že vse zelení
in da vigred
že v obraz se ti smeji?

Še nekoliko trše nagovarja Marija Krn v pesmi Kotlina kobariška, ko mu že kar malo očita:

Ti ponosno stojiš,
nič te ne prizadene,
če pod vznožjem tvojim
vse cvete ali vene.

V pesmi Pomladni dnevi naslika Marija Stres prebujanje pomladne narave in našteva dela, ki prikličejo kmeta na polje, v sadovnjak in vinograd. In kaj naj bi še postoril kmet?

Čas je, da vino in mošt pretaka,
a glej ga spaka:
le kam je vince vse splahnelo
čez zimo? Vse je izpuhtelo.

Seveda, ko je pa zima dolga, čas pa odmerjen, kakor je zapisano v pesmi *Naše ure*.

Ura že od davnih dni
meri čas za vse ljudi.
Ko ure niso še poznali,
ljudje bolj mirno so zaspali.

Danes ura je tiran,
podi okrog nas vsak dan,
vedno se nam le mudi,
človeštvo zmeraj bolj trpi.

Ob rojstvu že nam meri čas,
ko pa življenje se izteče,
tako se reče:
njegova ura je prišla.

Milijone ur nam meri čas.
Ura najdražja pa je meni ta
od sina podarjena.

Sedaj jo poslušam,
kako mi meri čas.
Do kdaj jo bom poslušala,
ne ve nihče od nas.

Medtem ko Marija Stres neposredno doživlja naravo okoli sebe in se navdušuje nad njo, pa *Miran Mihelič* iz Bovca, se pravi, da je Marijin bližnji sosed, v pesmi *V temo in svetlobo stene* razglablja o prispodobi, kakršno pomeni s svojim izzivom in preizkušnjo stena. Svoje razmišljanje razvija Mihelič v smeri:

Stena iskanje je brez meja.
Med čustvi veselja, življenja
in nasprotjem ob robu smrti, trpljenja,
proti končnosti ideje.

Stena je brez mesa, krvi
in nima dvojnosti; —
z duhom neskončnosti,
ko krvava zacveti...

Zastali korak v steni tesnobe
iz trenutka globoke teme
v neskončnost časa zre —
rojstvo neznanske svetlobe.

Kar preveč zamotano je Mihelič zapisal v verze spoznanje, da brez tveganja in napora ni mogoče doseči cilja, se prebiti iz teme v svetlobo. Gorska stena je v tem primeru nazorna metafora ali prispodoba, kakor jo je lepo uporabil in opisal pisatelj Andrej Hieng v svojem romanu *Gozd in pečina*.

Na primerjave gore ali stene z dekletom, se pravi na povezavo gorniško plezalne strasti z erotično smo na naših pesniških previsih že naleteli. Tudi zdaj se je pojavila ena izmed takih, njen naslov je *Sténica*, poslal pa jo je *Srečko Gorenjak*. Kot vidite, smo prvi zlog označili z ostrivcem, da ne bo pomote in da ne bi kdo pomislil na nič kaj prijetno šestnožno golazen. V spremnem dopisu želi Gorenjak »kakršnokoli kritiko«, ki »bo lahko vzbudila in vodilo za nadaljnje delo«. S kritiko pa so, kot je znano, križi in težave. Vsaka še tako dobrohotna »kritična« pripomba praviloma ne učinkuje spodbudno in sploh o kritikah ne mislimo najbolje. Že Prešeren jih je poslal »sodit čevlje«, Župančič pa jih je hudomušno označil kot »učene može«, ki imajo »nazore«. In vendar še kar naprej hodimo na tanek led kritike.

Primerjava »sténice« z »deklico« je za šegavo razpoloženje seveda mogoča, je pa že malce obrabljena. Po navadi se jo oprime človek, ki so ga deklice razočarale, vendar so v takem primeru »sténice« dokaj trdo nadomestilo, čeprav nemara omogočajo pozabljenje in začasno pomirjenje. Vaša »Sténica« sicer ne gre v to smer, napisana je tudi v šegavem ljudskem tonu s hudomušnim odnosom do samega sebe, ali kakor bi lahko tudi rekli s samoironijo.

Verzni zapis je očitno nastal po osebnem doživetju nesreče v gorah, na pogovor z reševalcem pa se navezuje tole razmišljanje:

Sténica je taka »stvar«,
da za življenja ji ni mar,
ker vedno človek tisti je,
ki »norčuje« se iz nje.

A brez človeka tudi sténica
ne more biti deklica,
ker le on ji smisel da,
ko z življenjem se igra...

Tole nekaj je v nas,
kar ne zastop'te vi v vas',
zakaj plezamo po sténici,
ker bolje b'lo bi delati?!

Takšne pogovorne okrajšave, kakršne so v zadnji kitici, so dokaj zasilna rešitev in se jih je bolje izogibati.

Prigodniško voščilnico Ob 35-letnici obnove Planinskega društva Ilirska Bistrica je poslal *Janko Sichterl*. Kot vznesen pozdrav je verjetno izpolnila svoj namen, vendar v njej ni vrstice, ki bi karkoli lahko prispevala k našemu spustu čez pesniške previse. Razpoložensko pesem *Franca Miheliča* z naslovom *Kadar je veter...* bomo kar z veseljem prebrali, nekoliko skrajšano sicer, ker preobloženost praviloma ne prispeva k zgoščenosti sporočilnosti in jasnosti. Prisposode so v njej nazorne in simbolične hkrati:

Kadar je veter,
se vedno bojim,
da bi mi ne nasul
peloda v trudne oči...

In kadar hodim po gozdu,
kjer se kadi
od mladega brstja,
zmeraj začutim,
da mi bori šepetajo
z besedami,
ki so skrite
v okrašem semenju.

Šepetajo nekaj o zelenju
o dozorevajočih borovnicah
in o glasovih,
za katere še sam ne vem,
odkod prihajajo...

Morda od tam daleč,
kjer je bila gora,
moja gora.

In končno so tu še tri razpoložensko refleksivne pesmi *Tomaža Vrhovca* iz Ljubljane, prvi dve sta zanimivi skici iz narave in odražata razpoloženje, tretja pa razglablja o stalnicah v svetu, ki mu je odmerjen čas, kakor smo prebrali v vrsticah Marije Stres. V vrsticah *Tomaža Vrhovca* se je ujelo že nekaj več liričnega doživetja in poetičnosti, zato so objavljene v celoti.

Krokar

Čakam, da prileti krokar
in sede na viharik zraven mene.

Pripovedoval mu bom
o včerajšnjem dežju, vetru in utrinkih.

Prestopil se bo, nagnil glavo
in priprl oko.

Molčala bova,
da mineta ekvinokcij in september.

Pod večer zakraka
in odleti, da se vrne
visoko; tja lkar ne more.

Preživeti

Megle se pletejo med smrekami,
je september
v kopreno zavit iz pekočih kopriv,
pekočih in mokrih, zelenih.
Prezebli čas,
turoben, da mine,
da porumeni planjava
in zbledi sonce:
mirno se da pričakati zimo.

Dežela nikoli ne preide:

z gomilami okrašena,
z gozdovi in gorami ovenčana,
z gradovi, ruševinami in hišami posejana
nikoli ne preide:

čepav govorimo svahili,
govorimo sanskrt in esperanto,
govorimo o smrti, gostilnah in gromu
na razvoženih in blatnih poteh,
ne preide —

vrtovi dišijo zraven ceste,
slapovi buče v soteskah,
brinove jagode v žganju,
preperele deske, sive lišajaste ograje...

Pa grem prav počasi
iz Tacna čez most v Vižmarje,
potlej pa peš skozi Dravljje
domov,
v Šiško...

Izbral in povezal France Vurnik.

PLANINSKA MLADINSKA DELOVNA BRIGADA »TRIGLAV 82«

JASNA PŠENICA

Že mnogo let hodim v planine. Ljubim jih, občudujem njihovo lepoto in preprostost. Rada sem med njimi, saj mi nudijo toplino, domačnost, predvsem pa sprostitve, ki je v današnjem času še kako potrebna. Tako tudi samo po sebi nanese, da začneš hoditi na redne sestanke v PD. »Kdo gre letos v brigado?« je prišlo vprašanje iznenada. Oh ne, ne navadno, pravo planinsko, ki jo organizira MK pri PZS.

In odločila sem se. Prijavnico sem bila izpolnila in odposlala. Kar na lepem pa sem dobila vabilo na prvo srečanje brigadirjev v Bavšici. »Krasno,« sem si rekla, »bom vsaj videla sotrpine.« Res, spoznali smo se in se poskušali nekako ujeti v družabnem in delovnem življenju. Navadili smo se drug drugega in ugotovili, da bomo zelo dobri prijatelji, samo malo se bomo morali potruditi. Razšli smo se vsi v pričakovanju novih dogodivščin in se domenili, da se dobimo 4. 7. 1982.

Ni me bilo. Prav tedaj smo se Branka, Aleš in jaz še potepali po Hercegovini. Spoznavali smo svojo domovino in nove prijatelje. Lepo je bilo. Mnogo novih prijateljev se je poslovilo od nas, a mi smo že želeli k novim, tistim v brigadi.

Hop, in že smo tu, na planini Polog med brigadirji, prijatelji, pokorni tovarišu komandantu — dolgonogemu Lukcu z brado na vibriranje.

Živimo v lepi, novi hiši. Pravzaprav je to stan za pastirje. Vseh 28 fantov spi lepo na podstrešju, dekleta pa uživamo v prvem nadstropju, v sobah seveda. Prvi večer mineva. Nekam prazen je, nič kaj družaben, no, pa bo že minilo.

Jutro. Vstajanje, telovadba, zajtrk, zbor, odhod na delo. Vse gre po znanem vrstnem redu. In vendar je vsak dan drugačen od prejšnjega, kajti vmes je dosti veselih dogodkov. Zdaj se smejemo na zboru, drugič pri dviganju zastave (saj vemo, da to ni lepo, pa kaj moreš), tretjič spet, ker je zastava »pobegnila«. Bila je na nočnem sprehodu? Le od kdaj zastave beže? Zdi se, da jim včasih to prija, sicer bi bilo vse preveč dolgočasno.

Na trasi smo razdeljeni na pet skupin. Vsaka dela na svojem koncu, vendar vsak dan druge. Pod vodstvom našega »traskota« smo obnavljali in čistili pašnike za planinsko poletno pašo, gradili čredinke, pomagali pri obnovi hlevov in drugih zgradb na planini. Tudi »udarjeni« dnevi so bili, saj brez njih sploh ni prave brigade. Takrat smo radi (s praznimi ali napol praznimi želodci, ker je pač zmanjkalo kruha, pa nič zato) urejali makadamsko cesto, ki se nad divjo sotesko vije sem iz Zatolmina. Pomagali pa so nam tudi vrli mladinci iz Zatolmina. A najvažnejše je bilo, da smo pomagali kmetu. Vsak dan so odhajali trije k Bleku (to je kmet, ki ima kmetijo visoko v hribih) in mu pomagali. Ne, to niso bili samo brigadirji, ki so vajeni kmečkega dela, tudi »mestni« smo se naučili, kako se na kmetih dela. Blek je bil sprva morda malo nezaupljiv, češ, kaj bo delala ta mladina, ko pa je vajena sedeti po mestih in šolah. A prav ta mladina mu je dokazala, da zna prijeti za delo. Na koncu je bil vendarle zadovoljen z nami.

Po delu pa kosilo in interesne dejavnosti; ali je bil to tečaj za radioamaterje, za prvo pomoč (izpita prve pomoči žal nismo mogli opravljati), planinska šola; delovala je literarno-kulturna sekcija, ko so izdajali bilten, urejali stenčas in pripravljali zabavne večere, SLO pa je pripravil obrambni dan itd.

Organizirali pa so tudi 55-urni tečaj za MV, mulovodce kakor smo se sami imenovali, vendar se nas je kasneje oprijelo povsem drugo bolj izvirno ime. Na tečaju nas je bilo 12. Ob prostih dnevih pa smo se povzpeli na okoliške vrhove.

Verjetno se sprašujete, kaj smo počeli ob večerih. Preprosto — zabavali smo se. Igrali smo se razne igrice, peli in seveda smejali; ob ognju smo si izmislili zmeraj kaj novega, izvirnega. Tako npr. brigadirski krst in ohcet. Krščeni smo bili samo tisti, ki smo bili letos prvič v brigadi, stari mački pa so se na naš račun smejali. Imeli smo namreč teoretični in praktični izpit za brigadirja. Vprašanja pa so bila približno takšna: »Zakaj divji petelin miži, kadar poje?« »Kako bi spoznal, koliko je staro tele?« Treba je bilo odgovoriti vsaj na eno vprašanje in teorija je bila za teboj — to pa je veljalo za pol izpita. V praktičnem delu je prišlo na vrsto orodje. Bilo je seveda zanemarjeno, skrhano, skratka vse obtožbe vredno. Malo je sicer pomagal »odvetnik« pa »porotniki«, sodnik in rabelj, Luka in Janez, pa so terjali svoje... No, in vendar smo vsi vse to prestali.

Dnevi so minevali neverjetno hitro. Obiskali so nas televizijci, radijski in časopisni novinarji in drugi predstavniki civiliziranega sveta.

Naj ne pozabim našega Vilija — ekonoma. Vozil nam je v svojem kombiju hrano, ki jo je dobival v bazi »Posočje 82« v Kobaridu. Naša brigada je namreč letos že drugo leto sodelovala z ZMDA »Posočje 82«. Imeli smo vzpostavljeno tudi radijsko zvezo, tako da je bilo vse res odlično.

Prišel je zadnji dan. Vsem je bilo tesno. Solza ni smelo biti, saj smo se domenili, da se septembra srečamo v Mariboru.

PLANINSKI DOM NA GORI OLJKI, 733 m

Že leta 1952 je bilo tu, še v cerkveni stavbi, planinsko zavetišče. Prvo veliko obnovo so pred 20 leti pričeli planinci iz Polzele, ki so se leta 1959 organizirali v PD. Zaradi nerazumevanja, nesoglasij in drugih težav, je dom večkrat menjal lastnike, bil je tudi zaprt in je pričel propadati. Obnovili so ga v letu dni.

V obnovljenem planinskem domu je:

150 sedežev v petih prostorih, kuhinja, klet, sanitarije in velika razgledna terasa. Za prenočevanje bo na razpolago 15 postelj v devetih sobah in še 30 na skupnih ležiščih.

Bližnje zanimivosti:

Senek, hortikulturni park; Komenda, razstave v gradu; Lovski dvorec Legant, Braslovče; Braslovško jezero; Zovneško jezero s Starim gradom; Ribniki Preserje; Mozirski gaj; Saleški in Velenjski grad; Soštanj — Kajuh, Napotnik; Spomenik NOB v Andražu; Kužna znamenja.

Dostopi:

a) Polzela, žp in avp, 2 uri; vozna cesta čez Podvin, 7 km. b) Letuš, avp, 1 1/2 ure. c) Šmartno ob Paki, žp, po planinski poti, zaznamovani 1897, 1 ura. d) Paška vas, žp — Gavče — Veliki vrh, po Saleški poti, 3 ure. e) Soštanj, žp in avp, po planinski poti, zaznamovani 1904, 2 1/2 ure. f) Titovo Velenje, žp in avp, mimo spomenika talcev — Jakca in Stanovška, naprej po Sal. poti, 3 ure. g) Andraž, avp, po S poti 1 1/2 ure.

Opisi: Peter Ficko: Po gorah severovzhodne Slovenije, stran 102.

Dom je kontrolna točka za Savinjsko in Saleško planinsko pot.

Krma s Konjskega sedla

Foto A. Sušnik

POROČILO S SIMPOZIJA GRS SOCIALISTIČNIH DRŽAV V ALPLAGERJU BEZENGI NA KAVKAZU

BORUT BERGANT

Delegati (po dva iz Poljske, ČSSR, Romunije, Bolgarije in Vzhodne Nemčije, eden iz Jugoslavije in ekipa SZ) smo se zbrali v Moskvi, odkoder smo 25. 8. poleteli do Mineralnih vod, središča avtonomne Kabardino-balkarske republike. Po šesturni vožnji smo prispeli do »Alplagerja Bezengi«, nad sotočjem ledeniških moren, ki pritekata izpod obeh koncev bezengijske stene (starejši rod alpinistov to steno že pozna).

Naslednje tri dni smo poslušali referate na temo preventive, ki so nakazali specifičnost delovanja GRS v posameznih državah (sestav gorstev, način organizacije planinstva in alpinizma itd.). Izvolili smo komisijo, sestavljeno iz članov GRS Sovjetske zveze, ki naj bi po simpoziju izluščila iz gradiva vodilno misel za nadaljnje delo in izdala zbornik. Predstavniki iz SZ so imeli dva referata. V prvem (informacija o problemih organizacije, taktike, reševalne akcije in varnosti pri vzgoji alpinista), je tov. Martinov, častni član GRS, prikazal taktiko reševanja na gori Pik Moskva. Na grafikonu, ki ponazarja vrh in smeri v njem, je praktično za vsako mesto, kjer bi se mogla nesreča zgoditi, prikazana tudi organizacija reševanja s tistega mesta. Vrisane so vse možnosti, kjer bi helikopter lahko pristal, oziroma odvrigel material in hrano. Vrisane so tudi praktične izkušnje pravih reševalnih akcij: le-te jim pomagajo pri izdelavi idealne sheme. Take grafikone imajo za večino svojih res visokih gora. Poudaril je predvsem prednost reševanja z manjšimi skupinami reševalcev, zmanjševanje vloge specialnih sredstev za reševanje in izboljševanje provizoričnih sredstev, ki bi jih alpinistične skupine pri vzponih imele s seboj.

Poljski delegat Andrej Miodonski je govoril o preventivnih ukrepih pri zahtevnih vzponih. Posebej je opozoril na dobro pripravo pred turo, na izbor in število ljudi, fizično in psihično pripravo, poznavanje celotnega terena in na vremenske razmere. Znanje reševanja in samoreševanja pa uporaba vseh tehničnih sredstev (tudi novejša, kot so zagozde, zatiči itd.) so pogoj, da alpinist sploh gre lahko na turo.

Bolgarska delegata Kiril Petrov in Petar Moskov sta govorila o problemih preventivnega dela GRS z mladino. Pol Bolgarije sestavlja planinski svet, od katerega je polovica višja od 2000 m. Te so dostopne vse leto. Vse planinske postojanke so po telefonu

povezane med seboj in postajam GRS. Nevarnost za mladino predstavljajo predvsem strme travnate vesine, nestalno vreme pa zaplate snega poleti itd. Posledica razvoja tako imenovanega mladinskega turizma (leta 1981 je bilo na večdnevni izletih v gorah 918 skupin po 33 ljudi), so tudi nesreče. To pa terja večjo skrb pri delu z mladino in pripravo normativov, kot so:

- vodniki, primerni za mladino,
- sodelovanje šolstva z GRS in PD in skupno organiziranje izletov,
- izobraževanje vodij za izlete,
- možnost prepovedi izleta,
- odnos do narave,
- nujnost proizvodnje otroške opreme itd.

Izlet je največ odvisen od vodnika.

Romunska GRS (Salvament) združuje zbor zdravnikov in alpinistov, entuziastov v izpolnjevanju skupnega cilja (reševanje v gorah). V planinstvu je pri njih najbolj popularna akcija »Ofenziva na Karpate«, kjer sodeluje na tisoče planincev. Nanjo se Salvament še posebej pripravi:

- publikacije in plakati z navodili ob morebitnih nesrečah,
- seznam GRS postaj,
- tečaji prve pomoči v gorah za množice.

Praksa je pokazala, da je v ta namen potrebno izbrati privlačna sredstva (nič nujnega, obveznega). Med »ofenzivo« so skupine Salvamenta na obhodih po gorskih poteh. Pripravniki GRS morajo prvi dve leti delati pri pripravi in markiranju poti, vsi člani pa s prostovoljnim delom pomagajo pri gradnji planinskih domov po vsej Romuniji.

Delegata GRS iz Vzhodne Nemčije, ki je pravzaprav sekcija Rdečega križa, sta govorila predvsem o sodelovanju le-tega v boju za čisto naravo. Obravnavala sta problem Saške Švice na tem področju in se skorajda oddaljila od prvenstvene naloge GRS. Tako so menili tudi drugi udeleženci simpozija, češ naj GRS ne bi bila babica za vse.

Čehoslovaška delegata sta predstavila preventivo pred lavinami in vlogo lavinskega psa. Svoj referat sta popestrila z diapozitivi z vaj in resničnih reševanj. Plazovi predstavljajo veliko nevarnost za človeka in naravo. Psu, kot najboljšemu pomočniku pri reševanju izpod plazov, njegovi vzgoji in še posebej vzgoji vodnika lavinskega psa posvečajo v ČSSR veliko pozornost.

Vsaka postaja ima po 3—4 pse, ki jih potem na skupnih tečajih izurijo v dobre lavinske pse. Poskusili so tudi z neko domačo pasmo, vendar niso najbolj uspeli.

Sistem pripravljanja kadrov GRS je bila tema drugega referata SZ. Sovjeti praznujejo 45-letnico svojega delovanja in v teh letih je njihova GRS utrdila delovanje na tehle principih:

1. Vsak alpinist — reševalec.
2. Sistem mora biti povsod enak.
3. Alpinist mora že v začetku svojega staža obvladati ne samo tehniko, ampak mora imeti v sebi moralno zavest, da bo na turi lahko rešil prijatelja in ga ne bo pustil samega v nesreči.

Na teh principih imajo organiziran program unificiranega sistema vzgoje od alpinista do častnega reševalca, kar predstavlja pet stopenj. Na vsaki od njih se alpinist seznani z novimi in bolj zahtevnimi nalogami (alpinist, ki je sposoben preplezati smer 4. stopnje, mora biti sposoben reševati v taki smeri). Reševalec napreduje tako, da opravlja izpite oziroma izpolnjuje normative. Način tekmovanja so opustili.

Vseh reševalcev je 5000 in so na seznamu v upravi alpinizma. Pripraviška doba traja dve leti, potem pa eno do dve leti na vsaki etapi. Tečaji trajajo 15 dni (105 ur, od tega 80 ur prakse). Ves sistem je na prostovoljni bazi, pripravljen ne le za poučevanje tehničnih veščin, temveč tudi za moralno vzgojo reševalcev za reševanje v vseh okoliščinah.

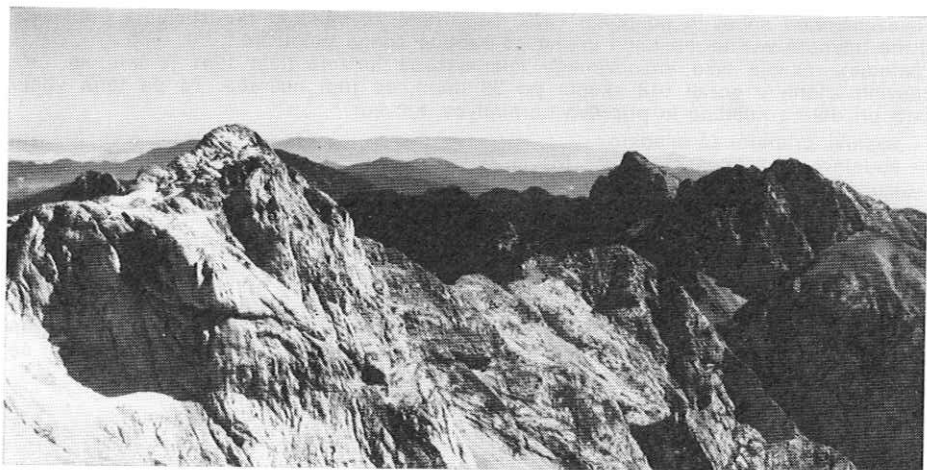
Naziv častni reševalec je v SZ doslej dobilo 50 reševalcev.

Preventiva, stalna naloga GRS, je bil naslov našega referata; napisal ga je ing. Pavle Šegula, ki se simpozija žal ni mogel udeležiti. Govoril je o vzgoji, osebnem zgledu, sredstvih obveščanja, planinski soli, o čitvi in filmih — torej o sredstvih preventive in o organizacijskih ukrepih ter prireditvah, namenjenih za vzgojo tistih, ki po svoji dolžnosti zahajajo v planine, kot tudi laikom, ki jih veseli hoja po gorah.

Predstavniki GRS SZ so izrazili željo po organizaciji ki bi bila podobna IKAR, vendar samo za socialistične dežele. Simpozij so Sovjeti popestrili še z vzponoma na oba ledenika do ogromne bežengijske stene in z ogledom Moskve.

V eni izmed številnih poslovnih zdravic je načelnik Gruzinske GRS simbolično zaključil simpozij z željo, naj bi bila GRS kot stara devica, vedno potrebna, zmeraj pripravljena, pa nikoli uporabljena.

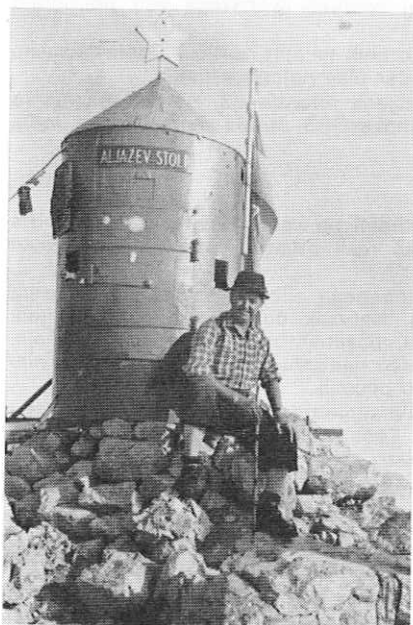
Naslednje srečanje bo maja 1983 v ČSSR.

Skuta in štruca z Vel. Grintovca, v ozadju Ojstrica

Foto Matjaž Sušnik

društvene novice

POSLOVILI SMO SE OD IVANA KURINČIČA

Štiriindvajsetega julija smo se znanci in planinski prijatelji poslovili od Ivana Kurinčiča-Hajduka. Tedaj je minilo komaj mesec dni, odkar smo skupaj s pokojnim Ivanom slavili njegovo 70-letnico, saj je bil starosta našega planinskega društva.

Poleg številnih drugih aktivnosti je bil vedno vnet planinec in dolga leta član upravnega odbora Planinskega društva Kobarid, znan širom po naši ožji domovini res kot vesten kronist vsega za kar so si prizadevali planinci na Kobariškem. Redno je pisal v naše

glasilo »Planinski vestnik« in tako širil novice o planinstvu na naših zahodnih mejah. Veliko pozornosti je posvečal ohranjanju tradicij narodnoosvobodilnega boja in bil pobudnik mnogih izletov v gore in kraje, kjer so za svobodo dali življenja slovenski sinovi in hčere. Bil je tudi pobudnik tradicionalnih srečanj kobariških planincev s planinci planinskega društva iz Beneške Slovenije na Matajurju.

Na številnih izletih v gorah nas je spominjal na ceno, za katero so bile osvobojene naše gore in naša domovina.

Ko mu zdravje ni več dopuščalo, da bi z nami zahajal v gore, je bil z mislimi še vedno z nami, zato smo se na poti domov pogosto ustavljali na njegovem domu. Poročali smo mu o naših doživetjih, za kar se je živo zanimal.

Z njegovim odhodom smo planinci na Kobariškem izgubili vestnega poročevalca in organizatorja.

Ob njegovem nenadejanem slovesu se ga spominjamo s hvaležnostjo in spoštovanjem.

Planinci PD Kobarid

IVANU KURINČIČU V SPOMIN

V 9. številki Planinskega vestnika sem objavil zapis ob prijateljevi 70-letnici, zdaj pa moram z žalostjo v srcu zapisati, da je nenadoma preminil, in to prav na Dan vstaje slovenskega naroda, 22. julija letos v Čezsoči pri Bovcu pod Rombonom, ko so tam odkrivali spominsko ploščo. Kakor je Janez goreče ljubil visoke tolminske planine, se je tudi prav od njih poslovil. Pokojni Ivan je bil med ljudmi zelo priljubljen, to je pokazal tudi veličastni pogreb, ki se ga je udeležilo mnogo njegovih znancev in prijateljev, ljubiteljev narave, za njegovim pogrebom so šli številni planinci in ribiči, ki jim je bil za mentorja. Pokopan je na pokopališču v Kobaridu tik ob bistri Soči. V slovo so mu zapeli kobariški pevci »Simon Gregorčič«, od njega pa so se poslovili številni prijatelji in sodelavci.

Stanko Skočir

VEJICA NA GROB JOŽKA DOLNIČARJA

Jožka Dolničarja ni več med nami. Bil je znana, spoštovana osebnost, po grško bi ga lahko počastili s »kalos k agathos«, lepa in dobra osebnost, ki jo zdaj marsikdo pogreša zaradi njegove značajnosti in delavnosti.

Rodil se je 24. 2. 1911 v Šmartnem ob Savi, se izšolal v Ljubljani na realni gimnaziji in trgovski akademiji, višjo izobrazbo pa si je pridobil na šoli za propagando (»Kunst und Werk«) v Berlinu l. 1937.

Pred vojno je bil od l. 1931 družabnik in član upravnega odbora znane tovarne »Pekate«, po vojni pa je delal pri obnovi domovine na ministrstvu za trgovino in promet, na ministrstvu za prosveto in na ministrstvu za trgovino in gostinstvo. Zelo pomembno delo je z uspehom opravljal pri »Exportprojektu«, pri Komiteju za turizem in gostinstvo, pri »Putniku«, pri Turistični zvezi Slovenije in pri Gorenjski turistični zvezi. Pri Kompasju je nato delal osem let (1966—1974). Pri tem podjetju je kot direktor oddelka za blagovni promet in kot prvi direktor TOZD »Mejni turistični servis« stopil v pokoj.

Jožko Dolničar nedvomno spada med najpomembnejše naše turistične delavce, predvsem zaradi dela za propagando in za vodništvo. Imel je za to vrsto osebnih in strokovnih odlik. Bil je široko izobražen in razgledan, uglajen, zares delovna in prepričljiva osebnost. Kot tak je dosegel visoka priznanja in odličja, ne nazadnje tudi častni srebrni znak za neprenehno 25-letno članstvo PZS (1974) in več drugih visokih priznanj Turistične zveze Slovenije in TZ Jugoslavije. Bil je eden prvih naših turističnih vodnikov, ki so po osvoboditvi tujim turistom odkrivali slovenske in jugoslovanske lepote.

Kot častilec in ljubitelj naših gora se je po osvoboditvi posvečal tudi planinski fotografiji, pri kateri se je izkazal pri izbiri motiva, pri odkrivanju skritih kotičkov, ki jim je znal zadeti »genius loci« in občutek za izraziti mik in čar. Solidno razgledan in discipliniran je bil tudi pri planinski fotografiji, sodeloval je tudi pri Planinskem vestniku in na raznih razstavah. Mnogo njegovega fotografskega dela je bilo objavljenega v prosopeklih, v Turističnem vestniku in v Rodni grudi in drugih revijah. Pokojnik je bil nedvomno eden od naših zaslužnih planinskih fotografov. Rad se ga spominjam kot zvestega sodelavca pri PV in TV. Bil je neugnano delavna osebnost.

Jožko Dolničar

Gore je imel rad, še posebno gorenjske, Triglavsko sosesčino mu je bila posebej pri srcu. Na vsako turo je vzel s seboj po več fotoaparatorov. Ni skrival misli, da namerava ujeti vanje vse naše gore in jih izdati v knjigi. Naj zapišem, da bi njegovo delo to tudi zaslužilo.

Rad je dejal: »Če bi si lahko izbral najlepšo zadnjo pot, bi si jo izbral v gorah.« Usoda je hotela, da se mu je ta želja uresničila pri 71. letu sredi triglavske gora, blizu triglavskega jezera, 8. septembra 1982. Z Lopučnice se je vračal h koči pri jezerih, spodrsnilo mu je na mokrih skalah in pri padcu se je udaril na glavo. Prišel je do planinskega doma pri jezerih in ponoči izdihnil sredi sveta, ki ga je imel zares tako rad.

Pokojnega Jožka Dolničarja bomo ohranili v trajnem spominu kot dobrega človeka, sijajnega fotografa in planinca, kot pomembnega propagandista in ljubitelja naše domovine.

T. O.

ANDREJ ANDOLŠEK — 50 LET

13. septembra smo na Kredarici čestitali za 50 let Andreju Andolšku, lahko bi rekli prvemu pilotu helikopterskih poletov in še posebej v akcijah GRS. Čestitali so mu gorski reševalci, planinci in pa člani slovenske akademije, s katerimi smo se tedaj povzpeli na Triglav. Nazdravili smo si z različno pijačo, ker je bil Andrej pač v službi pilota in to tako imenovane »velike dvanajstice«.

Znan je pregovor: »Dober pilot je samo star pilot«; to do neke mere tudi drži, saj Andrejev 36-letni pilotski staž to potrjuje. Andrej sodi med tiste pilote, ki so leta 1949 izšli iz Lesc, nadaljevali šolanje in letenje v civilni šoli v Rumi, 1953 pa je prešel v vojno letalstvo, potem pa je bil v civilnem letalstvu JAT, od leta 1967 pa je v službi RSNZ kot pilot helikopterja. Od tedaj do danes, si je nabral skoraj 3000 helikopterskih ur.

Vsi ti poleti imajo v sebi dosti prijetnosti, so povezani s sodobno naglico, pa tudi z

žalostjo in tesnobo. Še posebej tedaj, ko so bili ti poleti povezani z nesrečo na Ledinah. So pa vmes tudi prijetni doživljaji, na primer, ko je Andrej skoraj vsako pomlad pripeljal na Velo polje Angelo, oskrbnico Vodnikovega doma, jeseni pa jo spet odpeljal nazaj v Bohinj. Andrejeva zanesljivost, izkušnost in poznavanje alpskega sveta in vetrov, mu je tudi dovoljevala, da je tovariša Edvarda Kardelja v zadnjih letih njegovega življenja lahko večkrat popeljal pod Triglav. Vsa ta številna srečanja, skupna letenja, premetavanja nad grebeni, so se Andreju prav gotovo vtisnila globoko v spomin.

Njegovo temeljito, natančno delo je dalo dober rezultat tudi pri vzgoji mladih kadrov. Le-ti so postali drzni, natančni alpski helikopterski piloti, usposobljeni za vse oblike najzahtevnejših reševanj v stenah in za maksimalno nadmorsko višino. Pomembno pri vsem tem pa je to, da je današnja brniška letalska enota po strokovni usposobljenosti povsem dosega mednarodno raven, in tudi tu je delček

Andrejeve prizadevnosti pri mentorskem delu.

Helikoptersko reševanje v gorah pomeni velik napredek v hitri intervenciji, zanesljivosti. Prav v tem se je izoblikovala koordinacija med klasičnim in »zračnim« reševanjem, ki ni obremenjeno s problemi tradicije. Prav tako je Andrej Andolšek odigral pomembno vlogo, ko je sodeloval v usposabljanju gorskih reševalcev in z njimi sam gradil pristajalne ploščadi ob planinskih domovih, vrhovih gora, na razpotjih, skratka v pravem hribovskem okolju.

Za Andreja — letalca pomeni 50-letni življenjski jubilej tudi veliko delo, pretkano s humanostjo, tveganji in z dragocenim občutkom, pomagati tistemu, ki je pomoči potreben. Reševalci, oskrbniki planinskih domov Andreju čestitamo in se mu za zasluge pri delu v gorah zahvaljujemo.

Franc Ekar

III. SEJA GO PZS

(11. september 1982 v dvorani tovarne Jutranjka v Sevnici))

Če smo v zabeleži o tem planinskem dogodku, ko se zberejo delegati iz vse Slovenije, da pretresejo aktualne probleme in nerešena vprašanja, ki nastajajo ob delu na planinskem področju, pozorni le na nekatere točke in podtočke dnevnega reda, potem ne morem mimo poročila o gradnji Triglavskega doma na Kredarici, ki ga je izčrpno podal Gregor Klančnik, niti ne mimo predlogov in mnenj o Planinskem vestniku in o njegovi novi podobi v prihodnosti, da seveda ob tem obidem vso tisto vsebino, ki smo jo slišali v poročilu o delu IO PZS za 1. pol. 1982, v vsebinski razpravi o ukrepih s področja gospodarske

stabilizacije, v novih pobudah o zavarovanju planincev, v informaciji o gorskih nesrečah letos, v informaciji o javni obravnavi gradiva Slovenski gorski svet in ko so govorili o novih oblikah planinske članarine, o koledarju planinskih prireditev za prihodnje leto itd. Na tej seji so imenovali tudi kadrovske komisijo PZS in potrdili predlog za podelitev častnih znakov PZS.

Zasedanje se je začelo slovesno. Najprej so nastopili Boštanjski fantje, Lojze Anzelc je za pozdravom in dobrodošlico vsem delegatom, ki so se seje udeležili, dal besedo predsedniku SO Sevnica Jožetu Bavcu, ko je le-ta posebej poudaril probleme, ki jih prinaša kraju neprestana skrb za zaščito okolja, saj prav skozi Sevnico teče naša najdaljša reka Sava, ki je žal že hudo onesnažena, tako rekoč že mrtva. Pozdravu in dobrodošlici se je pridružil direktor Jutranjke Karlo Vehovar, ki je gostila delegate-planince, slovesnosti pa se je udeležil tudi predsednik SZDL SO Sevnica, tovariš Maks Papelar.

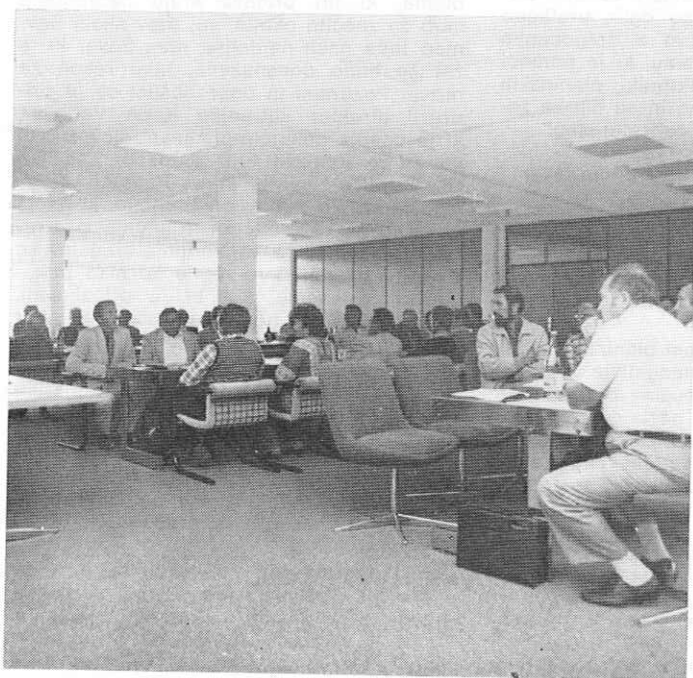
Naj na kratko ponovimo poročilo, ki ga je zboru prispeval Gregor Klančnik o Kredarici. Ugotovil je, da zbiranje sredstev še traja in da nekatere regije še niso pokazale tiste vneme, kot bi jo pričakovali, medtem ko so nekatere občine že kar zgledno zapisane v seznam tistih nabiralcev, ki so za Kredarico prispevali res veliko. Prav gotovo pa bo v prihodnje podoba drugačna, saj akcije še vse tečejo. Doslej so zbrali 70 umetniških del, pripravljajo loterijo, ko bo javno žrebanje v Škofji Loki, v obtoku so »markice«, ki so namenjene vsem planincem v Jugoslaviji in bodo v prodaji v letih gradnje, to je do leta 1984.

Lep odmev so doživele razglednice, ki so v prodaji v kolekciji po devet kosov. Pripravljene pa so tudi nalepke in pa plakati. To je le na kratko zabeleženo ob vsem tistem, kar še zadeva akcijo »Kredarica«.

Nastop »boštanjskih fantov«

Foto Ljubo Motore

Pogled na dvorano
v tovarni Jutranjka
v Sevnici, kjer je bila
seja GO PZS

Foto Ljubo Motore

Slej ko prej pa je to planinsko dogajanje široko zasnovano in lahko rečemo, da v njem sodelujejo tako ali drugače vsi jugoslovanski planinci.

Kar zadeva razpravo o Planinskem vestniku pa je bila osrednja tema vsebina vestnika, morebitna sprememba koncepta, kar naj bi bila to srednjeročna naloga in pa — delegati so nanizali dosti predlogov, ki naj bi pomagali popestriti vsebino sedanjega Planinskega vestnika. Predvsem je v predlogih prevladovala misel, naj bi PV začel objavljati v obliki priloge tekste različnih vsebin, kot so — koledar prireditev za četrtletje, razne vzgojne akcije, ponatis širše uporabnih tekstov iz planinskih edicij, ki jih izdajajo posamezna planinska društva. Osrednja ugotovitev pa prav gotovo velja dejstvu, da je še vedno premalo planinskih društev med sodelavci Vestnika. Nekateri menijo, da je preveč leposlovja, novičarstva. Spremeniti koncept reviji, kot je Planinski vestnik pa je zares dokaj kočljivo dejanje, saj je izredno težko dopolnjevati vsebino, spreminjati obliko revije, ki je stara že blizu 90 let, opravlja svoje poslanstvo, ki je zasidrano v trdnem konceptu, ga sproti dopolnjuje s sodobnimi tokovi v planinstvu in skuša biti na vseh področjih aktualna. Dosti konceptov poznamo, po katerih delajo mnoge naše revije, koncept Planinskega vestnika pa je koncept te revije in je kaj bolj novega, bolj izvirnega spričo tega, da so zamisli s tega področja tako rekoč razprodane, dokaj negotova poteza, če seveda nima za seboj stvarnih rezultatov, ki bi jih prispevali bralci sami ali neposredno s pomočjo ustreznega poziva, prošnje ali pa z dobro in premišljeno sestavljeno anketo. Planinski vestnik je 1980 že poslal med svoje bralce tak vprašalnik, ki naj bi predstavljal nekakšno »mini anketo«, ki bi skušala zbrati ta mnenja, predloge in ugotovitve. Vendar je bil odziv razmeroma skromen. Povzetek te ankete je PV objavil v št. 3/81-133. Seveda pa so vrata pobudam na stežaj odprta in vsak izviren predlog bi bil dobrodošel.

PLANINSKA MLADINA LETOS

Mladinska komisija pri PZS je letos organizirala planinsko mladinsko delovno brigado »Triglav 1982« na Pologu in sicer od 4. do 25. julija. Ta brigada je delovala v okviru ZMDA Posočje 82, udeležilo pa se je 42 brigadirjev iz 18 PD. Brigada je imela za osnovno nalogo — čiščenje pašnikov, v okviru le-te pa so razvili tudi druge interesne dejavnosti:

— tečaj za MV za letne razmere; udeležilo se ga je 12 brigadirjev in so vsi tečaj uspešno opravili.

— Planinska šola je zavoljo premajhne udeležbe potekala tako, da so snov pre-

delali individualno in so na koncu opravili ustni izpit.

— Športni krožek; vključenih je bilo 10 brigadirjev, vendar pa so se nekaterih aktivnosti udeleževali vsi brigadirji.

Orientacija; programa niso povsem opravili, zato bodo v prihodnje prav orientaciji posvetili več pozornosti.

— Informiranje in kultura; izdali so tri biltene in pesmarico. (Poročal tudi PV.)

— SLO, v okviru teh nalog so organizirali obrambni dan, ki je zelo dobro uspel.

Poleg teh dejavnosti so imeli v načrtu še idejno politično izobraževanje, opravili so tečaj prve pomoči, pomagali pa so tudi pri kmečkem delu, ko je bilo angažiranih po 15 brigadirjev hkrati. Brigada je dobila 12 udarniških značk in 11 pohval.

MK je organizirala letos tudi nekatere stalne vzgojno-izobraževalne oblike:

Letni tečaji za MV v Bavšici; v treh izmenah od 2. do 26. julija so se zvrstili 104 tečajniki iz 21 PD in SPD Trst (I. izmena), 19 PD (II. izmena) in 27 PD (III. izmena). V avgustu je bil seminar, prav tako v Bavšici, za planinske mentorje. Udeležilo se ga je 33 tečajnikov iz 20 PD. Tudi tabor pionirjev planincev v Bavšici je lepo uspel, saj se ga je udeležilo 56 pionirjev planincev.

In še dve akciji sta, ki ju je treba omeniti: Srečanje pionirjev planincev, članic UIAA v Burgbergu (8. do 14. avgusta). Tega srečanja so se udeležili tudi jugoslovanski predstavniki, poleg italijanskih, grških, avstrijskih, nemških, in posebej še Južni Tirolci. V programu tega srečanja je bilo dovolj pozornosti posvečeno varstvu narave, govorili pa so tudi o družabnem življenju mladih planincev; naredili pa so tudi dve turi.

Letošnjega ledeniškega izpopolnjevanja pa se je udeležilo 32 planincev iz 14 PD. Med njimi je bilo tudi 7 instruktorjev.

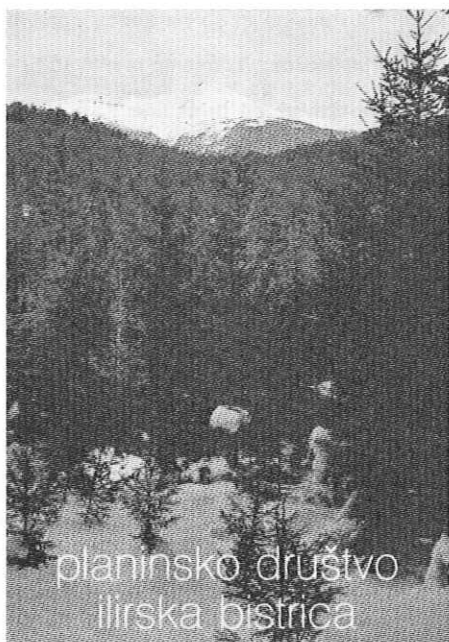
Tokrat so obiskali vzhodni del Venedigerjeve skupine, za izhodišče pa so izbrali koč Essner-Rostochoerhütte, 2208 m.

M. K.

BISERNI JUBILEJ ILIRSKOBISTRIŠKIH PLANINCEV

12. avgusta je bila v hotelu Lovec v Ilirski Bistrici slovesna seja izvršilnega odbora PD Ilirska Bistrica. Na seji so bili tudi predstavniki občinskih družbenopolitičnih organizacij, sosednjih planinskih društev in delegacija Planinske zveze Slovenije.

Prav 12. avgusta 1907, torej pred 75 leti, so tedanje avstroogrsko oblasti vendarle potrdile takratna društvena pravila. Tako je z vsem žarom zaživela 16. podružnica Slovenskega planinskega društva v Ilirski Bistrici in v tedanjih pogojih življenja sprejela nase narodnoobrambno skrb, za slovensko podobo Snežnika in njegove planinske okolice. Ilirskobistriško planin-

sko društvo je odtlej dalje delovalo skoraj neprenehno, z izjemo nekaj let med 1. svetovno vojno in v letih italijanske fašistične okupacije.

Danes se PD Ilirska Bistrica ne ponaša le z bogato tradicijo, temveč tudi s pestro dejavnostjo, v kateri sodeluje 1500 članov, z dvema lepima postojankama, Planinskim domom na Sviščakih in Planinskim zavetiščem na Snežniku.

O prehojeni poti in načrtih planinskega društva je govoril društveni predsednik Jože Žnidaršič. V imenu družbenopolitičnih organizacij občine in mesta je društvu naslovil čestitke in dobre želje predsednik SO Ivan Bergoč, ki je tudi vodil slovesno sejo. Predsednik vseslovenske planinske organizacije Tomaž Banovec pa je ob čestitkah planincem znova položil na srce skrb za čuvanje narave in njene prvobitnosti v novih pogojih, ko je v naravi vse več in več obiskovalcev.

Slavnostno planinsko vzdušje so obogatili tudi pevci moškega pevskega zbora »Dragotin Kette« s šopkom planinskih pesmi. Vse letošnje planinske prireditve, ki jih pripravljajo bistrški planinci, so posvečene tudi temu visokemu društvenemu jubileju.

Vojko Čeligoj

GORA OLJKA

Zadnjo soboto v septembru je bila na gori Oljki prisrčna slovesnost. Udeležili so se je planinci od blizu in daleč. Prišli so iz Spodnje in Zgornje Savinjske doline, iz Saleške doline, tu je bila delegacija iz

pobratenega Kruševca itd. Zbrali so se ob otvoritvi prenovljenega planinskega doma in na proslavi desetletnice Savinjske planinske poti.

Gora Oljka kraljuje nad Savinjsko in Šaleško dolino in že od nekdaj vabi planince. Že leta 1904 so planinci iz Šoštanja na to goro markirali planinsko pot. Leta 1954 so člani PD Celje prevzeli v upravljanje nekdanjo mežnarijo in jo začeli preurejati v planinski dom, delo so nadaljevali planinci — člani PD Polzela. Mežnarija je postala lep planinski dom. Okoliščine pa so bile krive, da so planinci ta dom izgubili in dom je začel propadati. Po letu 1979 so spet stekli pogovori s planinci, da bi dom spet prevzeli. Člani PD so spet zagrabili za delo in danes stoji na Gori Oljki lep in urejen planinski dom s 150 sedeži, ima pa tudi razgledno teraso.

Slovesnost je odprl tov. Vybihal, predsednik PD Polzela; pozdravil je planince, goste, predstavnike posameznih planinskih društev iz treh dolin, nad katerimi kraljuje Gora Oljka, predstavnika PZS, predstavnike Skupščine in družbenopolitičnih organizacij SO Žalec in pohodnike po Savinjski poti, ki so se zbrali ob jubileju te poti.

V govoru je poročal o opravljenem delu. Vložili so milijon 300 tisoč dinarjev, opravili so čez 6000 prostovoljnih ur. Zahvalil se je Tovarni nogavic Polzela, Garantu, Štabu teritorialne obrambe, Telesnokulturni skupnosti in planinskim društvom občine Žalec za pomoč.

Marjan Sever je pozdravil v imenu Krajevne skupnosti Polzela. Opozoril je na neizmerno voljo članov PD Polzela, da so se lotili dela in ga tudi opravili. V imenu KS se je posameznim organizacijam združenega dela zahvalil za pomoč, ni pa omenil niti TKS, niti planinskih društev. Verjetno še ni vsepovsod prodrlo dejstvo, da so društva med seboj povezana in da si pomagajo, za TKS pa tako menijo, da je dolžna pomagati in to tudi tam, kjer so

Planinska koča »Zlatorog« v Trenti, oskrbuje BD Bovec

Vinjeta H. Drogenik

nevestno gospodarili, da je dom skoraj propadel. Dom so odprli ob prazniku Krajevne skupnosti Polzela, PD pa je izročil praktično darilo.

Tone Bučer je spregovoril v imenu PZS. Spomnil se je prvih začetkov na gori, spomnil se je tov. Marjana Čehovina, ki se je razdaljal pri prvi ureditvi doma in pohvalil sedanje delo pod vodstvom tov. Vybihala. V imenu PZS je Viktorju Kojcu izročil zlato značko PSJ za vsestransko in plodno delo v planinski organizaciji. Prav tako sta zlata znaka PZS prejela Ernest Stoklas in Janko Šalamun za delo na planinskem področju, predvsem pa za delo na področju gorske reševalne službe. V imenu Hortikulturnega društva Polzela je spregovoril tov. Pavlinc, planincem pa je izročil lepo darilo. Spominsko darilo je polzemskim planincem izročil tudi tov. Aubrecht in sicer v imenu planincev Zgornje Savinjske doline.

Stane Štorman pa je ob tej priložnosti spregovoril o 10. obletnici Savinjske planinske poti. Odprli so jo 15. oktobra 1972 na Homu in je kmalu zaslovela. Zanimanje za to pot je danes izredno, saj je razprodanih že več naklad »Dnevnikov«, razprodan je tudi »Vodnik«.

Govornik je med drugim povedal tudi tole: »...Vrhovi Bezovc, Tolsti vrh, Krešica, Predkova, Krvavica, Velika planina, Reška planina, Goljava, Kamnik, Gozdnik, Malič, Šentjungert in tudi Gora Oljka, so postali znani daleč naokoli, tudi v inozemstvu. Enako velja za planinske in lovske domove, kmetije in domačije.

Ob poti lahko uživamo, opazujemo mnoge kulturno-zgodovinske, etnografske posebnosti, zanimive naravne pojave in še zlasti obujamo spomine na dogodke iz NOB. Ti so obeleženi z mnogimi spomeniki in so tako obiskani pogosto in v vseh letnih časih...«

Tov. Štorman je pot predstavil tudi v številkah. Kontrolnih točk je 26, hoje je 50 do 55 ur, dolga pa je približno 180 km. Doslej so pot obiskali člani 53 planinskih društev in 6 inozemcev. Vseh, ki so pot opravili je 884. Največ pohodnikov imajo tale društva: Polzela 275, Zabukovica 243, Celje 86, Žalec 56, Prebold 42, Ljubljana-Matica 41, Litija 17, Štore 34 (zdaj snemajo film o poti), Titovo Velenje 51 itd. Pot so obiskali planinci iz Hrvaške, BiH, Srbije.

Zaključil pa je: »Naj se še zahvalim predvsem množici bivših in sedanjih markacistov, ki skrbijo za označevanje glavne poti in pristopov. Zahvaljujem se prizadevnim oskrbnikom in skrbnim varuhom žigov in spominskih knjig. Zahvala velja vsem, ki so pomagali ohraniti skromen planinski inventar na posameznih vrhovih. Posebna zahvala velja skupini funkcionarjev, zanesenjakov, ki že 10 let skrbijo za dnevnike, jih pregledujejo in dajejo planincem zaslužene spominske značke. Za

vse to obstaja vzorna evidenca. Vse to delo se opravlja amatersko, brez nadomestil.

Iskrena hvala požrtvovalnim planincem PD Polzela, ki so v kratkem času usposobili dom na Gori Oljki, kjer bomo vedno dobrodošli gostje, tako transverzalcji kot drugi ljubitelji gora in lepe narave.

Iskrene čestitke pa veljajo vsem, ki bodo danes prejeli ob jubileju 10. obletnice Savinjske poti — zaslužene spominske značke.

Samo letos je pot opravilo 74 planincev. Po podelitvi se je tajnik odbora za pot pridružil čestitkam Planinskemu društvu Polzela za opravljeno delo, čestital vsem, ki so pot opravili, in povabil še druge, naj gredo na to pot.

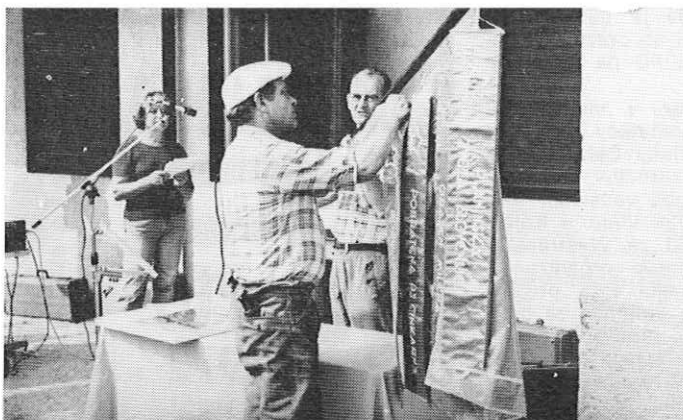
Slovesnost je izzvenela v prijetnem planinskem srečanju.

Franc Ježovnik

10 LET PD »ŽELEZAR«, ŠTORE

PD »Železar« Štore je bilo ustanovljeno 10. XI. 1972, le mesec dni za otvoritvijo Savinjske planinske poti.

Svojo 10-letnico so proslavili s planinskim tednom (13.—18. 9.); pričeli so ga s slo-

Pavle Jerman, PS Metka, pripelja spominski trak. Prapor drži predsednik PD Frido Gradišnik, v ozadju je napovedovalka Jožica Kranjc. Pred Vrnčevim domom 18. 9. 1982

Foto B. Jordan

vesno akademijo v kulturnem domu v Štorah, z otvoritvijo planinske razstave in s predavanjem z diapozitivi »V Bezengi-Kavkaz«. Za mladino so predvajali film Kekec srečno, za druge — oziroma za vse planince — pa Triglavske strmine in V kraljestvu Zlatoroga. V četrtek je bilo planinsko predavanje o odpravi na Daulagiri in Everest. V petek večer so predvajali svoje filme na OŠ Štore. Zadnji dan so pripravili množični planinski pohod z Lipe na Vrnčev dom. Šli so po Bojanskem grabnu, čez Laško vas mimo Kraglja, pod Bojanskim vrhom do Vrnčevega doma. Tu je bilo zbirališče in proslava.

Za uvod je mladinski pevski zbor OŠ Štore ob spremljavi pihalnega orkestra zapel Železarsko himno. Sledil je govor predsednika društva Frida Gradišnika, ki je med drugim dejal: »Z zadovoljstvom ugotavljamo, da resnih težav v tem času nismo imeli. Ponosni smo danes, da smo uspeli planinsko dejavnost usmeriti v vse generacije, od cicibanov v VVZ, pionirjev v OŠ, mladine in velik del aktivnega prebivalstva tako v samih Štorah kot tudi okoli, še najbolj pa smo veseli spoznanja, da naši sodelavci v ŽŠ sprejemajo naše PD za svoje, da v naših programih in aktivnostih sodelujejo in si tako najdejo pravilno rekreativno zadovoljstvo, sprostitve in počitek. Zelo smo danes tudi zadovoljni, da sprejemamo društveni prapor kot naš vidni simbol obstoja in delovanja. Ob naši zadnji prireditvi v okviru planinskega teden smo se v Štorah še bolj zavedali, kaj nam planinstvo pomeni.

Obljubljamo, da bomo to poslanstvo gojili in razvijali tudi še v bodoče. Zato vas pozivam, da povečamo našo aktivnost in sodelovanje v našem PD tudi v prihodnjem desetletju in prepričani smo lahko, da rezultati in uspehi resnično ne bodo majhni, vse to v zadovoljstvo nas samih, kot tudi v korist naše družbe v celoti.«

Mešani pevski zbor Železar Štore je pod vodstvom Bojane Jurkovnik zapel pesem o Triglavu, Rož, Podjuna, Zila in Rožmarin. V imenu PZS je zbor pozdravil podpredsednik Tone Bučer in podelil častne znake PZS (Frido Gradišnik, Tine Sivka, PLV — srebrni; Alojz Fidler, Jože Gobec in Marjan Kavka, vsi PLV — bronasti). V imenu Savinjskega MDO je spregovoril Franci Ježovnik in podelil društvu plaketo DO, v imenu SZDL Štore pa Zlatko Lenkovšek.

Mladi so zapeli tri pesmi; Poslušali smo tudi recitacijo »Meni se hoče«, doživeto pa je prebrala učenka odlomek iz Mla-karjevih spisov o Trebušniku.

Društveni prapor je v imenu pokrovitelja DO Železarne Štore razvil in predal predsedniku društva tov. Potrata, predsednik konference osnovnih organizacij sindikata. Praporu so pripeli spominske trakove: predstavnik DO ŽŠ tov. Potrata. Botra prapora Milena Oražem je bila iz zdravstvenih razlogov odsotna in ga je po njeni želji pripela namestnica Marica Mirnik. Trak PZS je pripel Božo Jordan. Traka pobratenih planinskih skupin PS Cinkarne Adi Vrečer in PS Metka Pavle Jerman. Za spomin na pobratenje jim je PS Cinkarna poklonila umetniško sliko z motivom Logarske doline. PD Šentjur jim je poslalo pozdravno brzojavko. Na praporu je 10 žebličkov, nekaj jih bodo pa še dodali. Predsednik je izročil prapor prvemu praporščaku Jožetu Gobcu v čuvanje.

Sledil je pozdrav navzočih praporov. Pihalni orkester je zaigral Pozdrav Slove-niji, mladi pa so zapeli Oj Triglav moj dom. Vsem nastopajočim se je v imenu PD zahvalila Jožica Kranjc, ki je program tudi vodila. Po tem je sledilo rajanje ob prijetnih zvokih ansambla »Nočne izme-ne«.

B. J

V prvem polletju je to društvo v celoti izpolnilo načrtovane akcije saj so obnovili večji del članstva in priredili 8 pohodov z 980 udeleženci. Januarja so bili na Osankarici, februarja na Stolu, marca so šli po Šaleški poti, aprila so bili na Tolstem vrhu, maja so izvedli trimski pohod na Paški Kozjak, istega meseca so bili na Grmadi in Travnici Gori, junija so obiskali Goriška Brda in Olševo. Za izlete je med članstvom veliko zanimanje.

Tudi planinska sekcija v TGO Gorenje, Šmartno ob Paki, Gaberke, GIP »Vegrad« in Škale so izpolnile svoj program izletov v skladu z razmerami, v katerih delajo.

Delo na osnovnih in srednjih šolah je spremljal mladinski odsek z mentorji. Organizirali so okoli 25 izletov med drugimi šolo v naravi. Naloga PD je, da za delo v TOZD in po šolah izšola vsaj 4 vodnike na leto, tri člane so poslali v mentorski tečaj v Bavšico, pionirji pa so se udeležili pionirskega tabora v Bavšici. Skupina petih mladincev pa je bila na vrhu Mont Blanca.

PD Velenje je letos obnovilo Šaleško planinsko pot. V prvem polletju jo je prehodilo 25 planincev. Propagandna komisija je uspešno priredila 6. planinski ples; le-ta je poživil zimsko sezono.

Trasirali so tudi pot XIV. divizije. Prav tako so organizirali predavanja o odpravi v Pamir. Skrbe tudi za javnost dela. Poročila o delu pošiljajo v Naš čas, Delo, Novi tednik, Planinski vestnik.

Fotosekcija je skrbela za slikovni prikaz akcij, zbira gradiva za foto razstavo in za oglasno desko. Gospodarska komisija je uspešno uresničevala naloge, ko so prekrili planinski dom na Paškem Kozjaku. Nekatera podjetja imajo posluh za planinske akcije, saj so prispevala denar za nakup opeke.

PD Velenje je v okviru MDO Savinjska krepila sodelovanje s sosednjim društvom in pobratenimi PD Sarajevo.

PD Titovo Velenje gospodari zelo skrbno, ko pri tem znatno vključuje tudi lastna sredstva planincev in prispevek v prostovoljnem delu.

Za PD Titovo Velenje
Stane Jamnikar

Konec avgusta smo šli na turo, ki je bila za naša leta kar zahtevna, na turo na Kriško goro. Taka tura je nekaj povsem vsakdanjega, to je res. Pa tudi ne in tudi to je res.

Naj to dokažem kar z opisom izleta na to goro.

Precej tur in izletov imam v svojem življenju že za seboj, pa sem se odločil še za tole, za Kriško goro. Pa mi ni žal, saj me je na poti neprestano prijetno vzpodbujalo zanimivo, bi dejal — markiranje.

Vsa pot iz Križev do vrha je vzorno markirana in vsa se vije, razen zadnjega kosa do koč, po senčnem gozdu. Zanimivo je, da je pot po vsej svoji dolžini »oskrbljena« s klopami, ki so namenjene krajšim oddihom, saj je to za nas, ki nosimo v gore še križe let, to kar potrebna prilagoditev. Klopce pa se med seboj razlikujejo, kajti vsaka ima svoj pozdrav za utrujenega planinca.

Na začetku še čil in svež te preseneti prvo vabilo: SEDI. Po prvi klopi se pot jame vzpenjati in pri drugem počivališču se že rad ukloniš vabilu: SAMO MALO. Strmina je vse hujša, noge postajajo težke in kmalu te preseneti tretje vabilo: PA NE MISLIŠ TUKAJ OBSEDETI. Že nekoliko utrujen in pošteno ogret te kmalu »pogreje« na videz nedolžno vprašanje: JE VROČE? Ta skriti škrat ti ne pusti dihati tudi tedaj ne, ko je strmina najhujša: AL' GREJE? se ti roga z naslednje klopce. In šele naslednje vabilo je spet na mestu in vljudno: ODPOCIJ SE. In tako gre pot naprej. Kmalu te pozdravijo ovce. Vroče jim je in se hlade pod košatim drevjem. Zraven je pa — klopa: ČEZ KOMOT GA NI! Ja, pa res in si spet žrtev novega vabila. Nazadnje le veš, da si že blizu cilja, ko se ti v nogah pozna že pot, pod srajco pa vročina. In glej, tu je novo vabilo: LE DOL SE VSEDI, KAJ BOŠ STAL! Kar zabrunda sem v narodni viži to vabilo in res — sedel. Pa ne za dolgo. Kos poti je navsezadnje le še pred menoj. Že skoraj koč je mogoče slutiti, ko te preseneti zadnje obvestilo: POTRUDI SE, SAJ GORI DOBRA POSTREŽBA ČAKA TE!

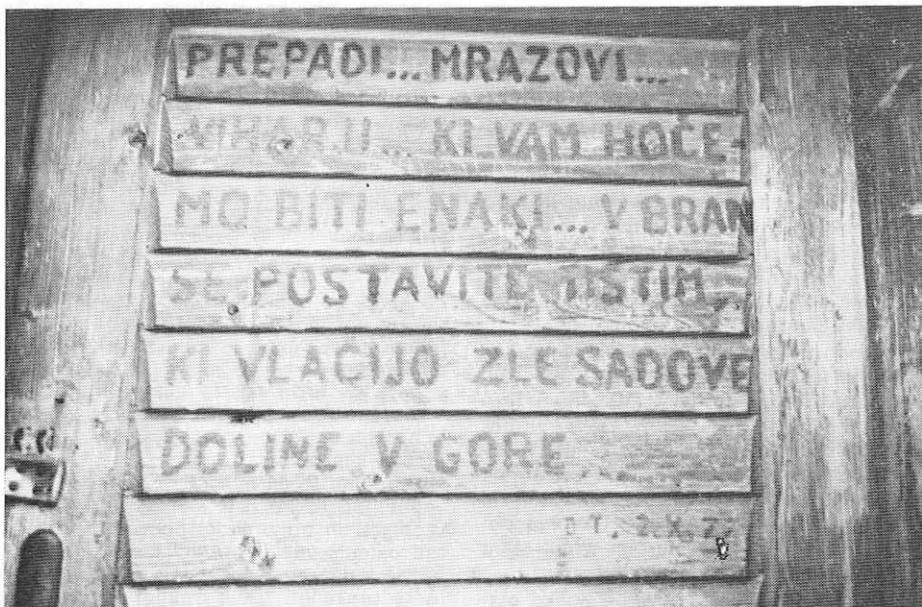
In to je tudi res.

Pohvaliti moram res izvirno delo markacistov PD Križe, ko so pot popestrili s temi domisljicami, kar bi bilo posnemanja vredno tudi za kakšno drugo podobno pot.

Vlado Iglič

Loterija POSODOBITEV TRIGLAVSKEGA DOMA NA KREDARICI:

V prodaji je 200 000 srečk po 50 dinarjev. Sklad dobitkov je 4 000 000 dinarjev. Dobitki so od 100 do 300 000 dinarjev. Srečke so v prodaji v vseh kioskih »Tobaka« in v vseh planinskih društvih v Sloveniji. Srečke bodo prodajali do 23. 11. t. l. Žrebanje bo 24. 11. v Škofji Loki.

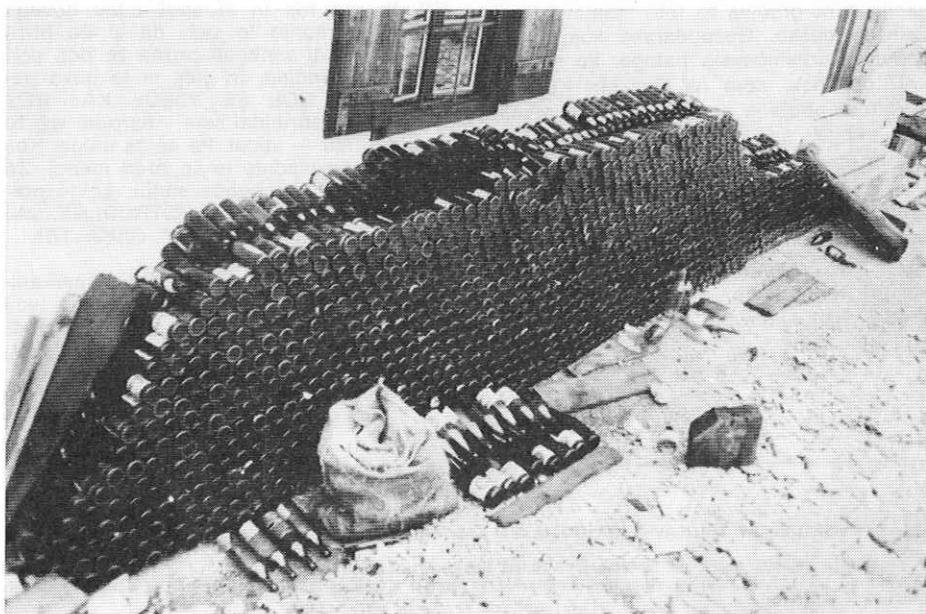

Napis na vratih planšarskega stanu v Zg. Krmi

Foto Dokumentacija PV

Vzorno zloženi »ostanki« človeških zahtev (Dom Planika, 1982)

Foto Dokumentacija PV

Aljažev stolp, 2864 m — v letu 1982 (notranjščina) 8. sept. 1982

Foto Dokumentacija PV

Žabica vrh Triglava

Aljažev stolp vrh Triglava je zaklenjen. Zakaj? Novica in vprašanje sta se širila, nihče pa ni znal povedati, kdo ga je zaprl in zakaj.

Sedaj vemo. Zaprt je od 6. avgusta letos v bran pred onesnaževalci. Tako nekako je namreč v pismu označil svoje dejanje neznani »krivec« in nadaljeval. »Nekajkrat me je gnalo na vrh Triglava, a vedno sem se vračal v dolino z bolečino v srcu, z mislijo — kaj bo jutri! Pred očmi mi je bila podoba smetišča. Nisem zdržal. S prijateljem sva počistila stolp (iz njega sta morala odnesti kar 80 kg nesnage) in ga zaklenili. Če je že rana, jo je potrebno vsaj zavarovati pred infekcijo! Uprava pa, da je bila tole prva pomoč v pravem pomenu, začasen ukrep ali kakor koli ga boste pač imenovali, da se bo le kaj premaknilo, da boste ukrepali.«!

Toda ali se bo res kaj spremenilo? Kdo bo dal pobudo, kdo bo ukrepal? In kdo je pravzaprav tisti, ki je to dožan? Čigav je pravzaprav simbol slovenstva?

ZAČETKI ORGANIZIRANEGA PLANINSTVA NA GORENJSKEM

(Razstava Gorenjskega muzeja,
Kranj 1982)

S takim povabilom nas je prireditelj povabil na ogled razstave, ki prikazuje začetke in razvoj organiziranega planinstva na Gorenjskem v galerijskih prostorih Mestne hiše v Kranju. Razstavo so odprli v petek, 24. septembra, ob 18. uri. Zanimivo zgodovinsko sozvočje ob pripravah na 90-letnico organiziranega slovenskega planinstva, ki bo v prihodnjem letu, je podprlo tudi zanimivo dejstvo, da Slovenci še nimamo osrednjega planinskega muzeja, čeprav so pota, da bi ga končno vendarle že lahko imeli, v glavnem zglajena. Sicer pa, tudi ta dogodek jasno priča, kako je živo planinstvo na Slovenskem, čeprav pričujoča razstava zajema le obdobje od leta 1860, če vzamemo za tako izhodišče Tuškov potopis o turi na Triglav iz tega leta in Kadilnikov Izhod na Triglav, objavljen v Bleiweisovih Novicah leta 1866, pa tja do I. svetovne vojne, ko se je po njej slovensko planinstvo, »skladno z njegovo vedno večjo razširjenostjo, prilagajalo novim potrebam«. Slikovno gradivo, ki nam približa to zanimivo »prvo obdobje razvoja slovenskega planinstva«, če ga samovoljno tako imenujem, ker vem, da so delitve po posameznih obdobjih bolj zapletena dejanja, torej to prvo obdobje priča o trdnem hotenju napraviti slovenske gore slovenske.

Ta dejanja, ta hotenja, so vključena v gradnjo potov, markiranja, postavljanja slovenskih tabel in pa slovenskih planinskih domov, predvsem pa — ustanavljanju slovenskih planinskih podružnic. V muzejskem katalogu, ki je, mimogrede rečeno,

tudi bogato slikovno opremljen, najdemo podrobne podatke o ustanavljanju podružnic SPD. Tu ima svoje mesto Kamniška podružnica (19. 7. 1893) in pa Savinjska podružnica (20. 8. 1893); Radovljiska podružnica je zaživela marca 1895. leta, Kranjska (16. 8. 1899), podružnica za kranjskogorski sodni okraj (19. 4. 1903), sem štejemo tudi Češko podružnico v Pragi, katere člani so delovali v naših gorah (saj je delovala v okviru SPD, s sedežem v Pragi), njej sledita še Selška podružnica (21. maj 1927) in Tržiška (17. 6. 1908). Tako je pred I. vojno SPD imelo že kar razvejano podružnično življenje pod Alpami, Karavankami in Kamniškimi ter Savinjskimi Alpami.

Razstava je vsekakor skrben prikaz razvojnih planinskih »postaj na Gorenjskem, ki ga ponazarjajo številni eksponati planinskih rekvizitov, dokumentov in fotografij, kar vse skupaj dopolnjuje vtis skladnega, torej neprestanega, nikdar pretrganega razvoja v planinstvu in obenem tudi očitnega narodnostnega boja za slovenstvo, ki je bilo sestavni del, je bila gibalna sila tudi planinstva, ki je ta razvoj poganjala in ga izoblikovala do podobe, kot jo poznamo danes.

Koordinacijski odbor gorenjskih planinskih društev v uvodniku v katalog toži o stari zamisli o slovenskem centralnem muzeju, ki je, žal, še vedno le želja nekaterih gorečnejšev, »ki bi radi ohranili sedanjim in bodočim rodovom več kot dvestoletno zgodovino gorohodstva«. Zdi se mi, da je dogodek, ki ga je zaokrožila ta razstava tisti, ki bo začel pisati drugačno podobo tem željam, saj — da se povrnem na sam začetek — je dosti razlogov, ki govore, za to, da planinski muzej zdaj mora zaživeti. Eden med njimi, čeprav zveni simbolično,

je ta, da bomo prihodnje leto praznovali 90 let organiziranega planinstva. To pa je že zgodovina, ki na eni strani živi v novih, sodobnih razmerah, se dograjuje in dopolnjuje, po drugi strani pa pušča za seboj gradivo, ki bi že moralo spet oživeti minulo obdobje, v katerega slejkoprej štejemo tudi veliko osvobodilno borbo v takem muzeju, ki bo dostopen vsakomur in bo v njem res pregledno zbrano gradivo o razvoju celotnega slovenskega planinstva — je eksponatov za ilustracijo takega razvoja prav gotovo dosti na voljo, le treba jih je začeti zbirati.

Katalog in razstavo so pripravili Majda Žontar v sodelovanju z Urošem Župančičem, Jakom Čopom, Ivanom Jenkom in Avgustom Delavcem. Katalog je uredil Jaka Čop, razstavo je likovno uredil ing. Matija Suhadolc, reprodukcije in povečave — Matija Holinsky, lektor je bil Franc Drolc. Za katalog je fotografije prispeval Uroš Župančič, za razstavo pa še PD Dovje-Mojstrana, PD Kamnik, PD Tržič in Tehniški muzej Železarne Jesenice.

35 LET GRS NA BOVŠKEM

12. septembra 1982 so v Bovcu praznovali 35-letnico gorske reševalne službe na Bovškem. (Postaja GRS Bovec združuje reševalce iz Bovca, Trente, Loga pod Mangrtom, Kal-Koritnice in Čezsoče.) Zelo uspela proslava z vzorno organizacijo se

je začela s slavnostno sejo, na kateri so najbolj zaslužnim reševalcem podelili priznanja, zatem so odprli razstavo reševalne opreme in dokumentarnega gradiva, nazadnje pa so v stenah nad trdnjavo Kluže prikazali gostom in številnim turistom stensko reševanje. Pri tej reševalni demonstraciji so poleg domačih reševalcev sodelovali še tovariši iz postaje Tolmin. Razen domačih gostov so se bovške proslave udeležili tudi reševalci iz sosednje Italije: iz Režije, iz Piancavalle in iz postaje Rajbel-Trbiž. Za svoj jubilej so Bovčani izdali spominsko značko, nalepko in bilten. Vsebinska biltena: uvodni članek je napisal načelnik GRS pri PZS Albin Vengust, zgodovinski oris sta sestavila Boris Mlekuž in Boris Simčič; na vidnem mestu so zapisi o treh prvih načelnikih: Borisu Ostanu iz Bovca, Antonu Kravanji-Kopiščarju iz Trente in Mirku Venciju iz Loga pod Mangrtom. Seznamu reševalcev slede spominski članki o smrtno ponesrečenih prijateljih reševalcih; to so bili Damjan Mlekuž, Igor Marka, Peter Berginc in Pavel Podgornik. Na to žalostno kroniko se vsebinsko navezuje sestavek Utrinek, napisal ga je Jelko Flajs iz Bavšice. Isti avtor je prispeval še članek Spuščanje, opisuje pa stiske, ki spremljajo reševalce med reševalno akcijo. Dr. Vasja Klavora je zbral nekaj manj znanih utrinkov človeške požrtvovalnosti in poguma pred tridesetimi leti, ko so na Bovškem gospodarili katastrofalni snežni plazovi. Članka v

zadnjem delu biltena sta prispevala Pavle Šegula (Varstvo pred plazovi na Bovškem) in Andrej Brvar (Vzgoja mladih). Bilten je bogato opremljen z dokumentarnimi fotografijami.

Ne smemo pozabiti, da ne pomeni 35 let GRS na Bovškem samo obletnice organizirane reševalne službe, kar sovпада z združitvijo Primorske k matični Sloveniji. Domačini so reševali tudi v predvojnih letih pod Italijo, enako v stari Avstriji. Zato zgodovina reševanja na Bovškem nikakor ni stara le 35 let. Odkar domačini, lovci, divji lovci, pastirji ali pozneje turisti, zahajajo v gore na južni strani Julijcev, se njihove poti križajo tudi z nesrečami. Zgodba, kako so sosede, sovaščani, prijatelji in sorodniki iz Trente, Bavšice, Koritnice, Loga, Lepene, Bovca in Čezsoče drug drugemu hiteli v pomoč ob nesrečah v visokih gorah, kako srčno so nesrečnike reševali ali mrtve spravljali v dolino, je stara več sto let.

Janez Bizjak

FON-URŠIČ: DOLINA SOČE

V letošnjem juliju je pri DZS izšla lepa knjiga DOLINA SOČE. Pripravila sta jo dva profesorja iz Tolmina: učitelj glasbe in vneti fotoamater Zorko Fon ter učitelj geografije in planinec Hinko Uršič. Knjiga je izšla z večletno zamudo tudi zaradi negodovanja vplivnih tehnokratov, ki vrednost neke reke gledajo samo v kilovatih. Sicer pa se še spominjamo, kako je malo pred potresom 1976 polemika o elektrarnah na gornjem toku Soče razburila slovensko javnost; na srečo je izvršni svet vso zadevo preložil do leta 2000; upamo pa, da za — zmerom.

Kljub zamudi pa je izšla knjiga v pravem času — ravno za stoletnico dveh pomembnih knjig, ki se dotikata vsaka po svoje tudi Soče: Gregorčičeve »zlate knjige« poezij in Rutarjeve Zgodovine Tolminske. Na to v svoji kritiki v Primorskem dnevniku opozarja tudi ravnatelj Goriškega muzeja Branko Marušič. Le-ta je zlasti v slikovnem delu DOLINE SOČE našel toliko slabosti, da jo imenuje »knjiga zamujenih priložnosti«. Tako o knjigi seveda ne gre soditi, posebej če pomislimo na čudovite celostranske podobe: Most na Soči, Tolminska Korita, Pogled na Soško dolino s Kolovrata, Trnovo ob Soči, Slap Boka, Dolina Koritnice, Velika Korita, Soča z Velikim Špičjem (tudi na ovitku!) in Izvir Soče. Res pa bi bilo dobro v novi izdaji knjige še kaj dopolniti, npr. od Mosta na Soči navzdol poleg Kanala še druge motive, poleg Idrije na Slapu še npr. Kosmačevo rojstno hišo, motive iz Trebuše, Šentviške planote in Baške grape. Zanimivo bi bilo še kužno znamenje v Volčah, spominska cerkva na Javorci, spomenik v Logu pod Mangrtom, freske

v Koseču, Svinem, Sužidu itd. Zaželen bi bil še kak motiv planšarstva, po možnosti še drežniških pustov, volarskih košparjev ipd.

Fonov uvod je ubran na turistično plat s poudarkom na naravnih lepotah; obogatiti bi se mogel tudi z literarnimi, etnografskimi, umetnostno-zgodovinskimi in botanično-zoološki dopolnitvami.

Za slikami je 40 strani obsegajoči Uršičev »Pogled na naše Posočje« kar temeljit, saj zajame vse Posočje, ki je na naši strani meje z Italijo. Prof. France Planina je bil sicer v Prešernovem koledarju 1981 še doslednejši, ker je zajel Sočo z vsemi pritoki od izvira do izliva. Uršič je šel obratno: s svojim orisom se pomika ob reki in njenih pritokih od Vipavske doline do povirja Soče, potem pa se v poglavju »Tolminsko« ozre še v preteklost, na nekdanje tolminsko gospodstvo, kar knjigo spet omeji na gornje Posočje. Vendar je njegov geografsko-geološki sprehod po Posočju prijeten in na strokovni višini.

Čeprav je cena knjige precej zasoljena, 1200 din za 116 strani, jo je občinstvo z veliko simpatijo sprejelo in je postala eden od letošnjih »bestsellerjev«. Naklada 3000 izvodov bo kmalu razprodana in treba bo misliti na novo, izboljšano in dopolnjeno izdajo. Ker je turizem važna postavka za prihodnost Tolminske, bi bilo treba misliti tudi na izdaje v glavnih tujih jezikih.

Janez Dolenc

NOVE PLANINSKE KNJIGE NA POLJSKEM LETOS

Navadno ne kupimo vsake knjige o odpravah, posebno še, če gre za knjige v tujem jeziku. Vendar pa bi naj bili resni planinci, ki se udeležujejo raznih odprav, vsaj informirani o vseh novih knjigah, da bi se, če je potrebno, lažje znašli, ko bi potrebovali določeno literaturo. V ta namen navajamo knjige, ki so letos izšle na Poljskem ali so še v tisku.

Tadeusz Piotrowski: Gdy krzepnie rćć (Ko živo srebro zmrzne), »Iskry« s. 187, 100 zł. Prvi zimski vzpon na Nošak, 7492 m, 13. februarja 1973. Prvi sedemtišočak, ki je bil preplezan pozimi.

Wojciech Brański: Do Himalajów wiecznych śniegów skarbńcy (V Himalaji, zakladnici večnega snega), »Nasza Księgarnia«, s. 190, 100 zł. Prvi vzpon na Kangbačen 7902 m leta 1978. Obširno o Nepal u njegovi kulturi.

Wojciech Wróć: Święta góra Sikkimu (Sveća gora v Sikkimu), »Sport i Turystyka«, s. 195, 90 zł. Prvi vzpon na južni in srednji vrh Kangčendzenga (vsak okrog 8500 m) leta 1978.

Piotr Młotecki s sodelavci: Dwie Kangčendzengi (Dve Kangčendzengi) »Sport i Turystyka«. Knjiga bo izšla jeseni. Prvi vzpon kot zgoraj.

Anna Czerwińska: Trudna góra Rakapoši (Težavna gora Rakapoši), »Sport i Turystyka«, s. 120, 65 zł. Drugi vzpon na vrh (7788 m) leta 1979, nova smer, samostojna ženska naveza.

Adam Bilczewski: Lotse, czwarta góra Ziemi (Lotse, četrta gora na svetu), »Śląsk«. Četrty vzpon na vrh. Jeseni 1979. Knjiga izide v oktobru.

Leszek Cichy, Krzysztof Wielicki in Jacek Zakowski: Rozmowy o Evereście (Pogovori o Everestu), »Młodzieżowa Agencja Wydawnicza«, s. 176, 55 zł. Prvi zimski vzpon na Mount Everest 17. februarja 1980.

Andrzej Paczkowski: Siedem wielkich gór (Sedem velikih gor), »Krajowa Agencja Wydawnicza«, s. 164, 35 zł. Žepna knjiga o poljskih prvenstvenih vzponih v Himalaji in Karakorumu med leti 1939 in 1978: Nanda Devi East 7434 m, leta 1939, Kunyang Chiš 7852 m, leta 1971, Kangbačen 7902 m, leta 1974, Šisparé 7619 m, leta 1974 (nemško-poljska odprava), Broad

Peak — srednji vrh 8016 m, leta 1975, Gašerbrum III 7952 m, leta 1975, Kangčendzenga — južni in srednji vrh (vsak okrog 8500 m), leta 1978.

Zbigniew Kowalewski in Janusz Kurczab: Na szczytach Himalajów (Na himalajskih vrhovih), »Sport i Turystyka«, okrog 600 strani — knjiga bo izšla do konca leta. Standardno delo: Svetovna zgodovina raziskav Himalaje in Karakoruma s številnimi skicami zemljevidov in enkratnimi fotografijami.

Pri skoraj vseh knjigah gre za poročila o pomembnih, pogosto temeljnih odpravah. Naslovne strani so opremljene z bogatimi ilustracijami, na koncu knjig pa so pregledni koledarski podatki, ki nazorno prikazujejo, kako so stvari potekale. Pri nobeni od omenjenih knjig pa niso mislili na povzetke vsebine v kakšnem zahodnoevropskem jeziku, kar z obžalovanjem ugotavljamo in kot obrobno pripombo priporočamo vsem, ne samo poljskim založnikom.

(jn)

alpinistične novice

MEDNARODNO ALPSKO PREČENJE S SMUČMI 1982

Letošnjega 20. marca se je začelo hkrati v Trstu in Nici mednarodno alpsko prečenje s smučmi 1982, zaključilo pa se je 23. maja v Hospentalu (Andermatt) v Švici. Prečenje so pripravile planinske organizacije Italije, Francije, Švice, Nemčije, Avstrije, Južne Tirolske in Jugoslavije (PZS), priprave na ta zahteven podvig pa so trajale kar 14 mesecev.

Nekaj splošnih podatkov

Moštva, ki so bila sestavljena iz največ 12 alpinistov-smučarjev, so se izmenjavala vsake 3 do 6 dni na že poprej določenih krajih. Ponekod so jim pripravljali skorajda slavnostne sprejeme, po 65. dneh pa je bila dovolj huda preizkušnja zaključena v Hospentalu. Vsega je v podvigu sodelovalo 384 alpinistov, med njimi 15 žensk. Posamezne države so bile zastopane takole: 231 Italijanov, 39 Francozov, 45 Avstrijcev, 15 Zahodnih Nemcev, 7 Jugoslovancev in 47 Švicarjev. Na poti iz obeh izhodišč do Gottharda so posamezne skupine prečile 33 vrhov, ki merijo nad 3000 metrov, in 8 štiritisočakov. Med vsem prečenjem ni prišlo do nobene omembe vredne nezgode, čeprav je bilo izpeljano v razmeroma zelo slabih vremenskih razmerah in visokem snegu.

Tovariška doživetja

Številni udeleženci so srečali na vmesnih in končnem cilju vrsto prijateljev in znancev, tega so bili še posebno veseli; precej ponosa in zadovoljstva pa je bilo opaziti tudi na skromnih slovesnostih, ko so predajali usnjene mape z označenimi smermi in dnevniškimi zapiski. Iz teh povzemamo nekaj zapisanih misli, ki dobro označujejo smisel in pomen celotnega podviga:

»Prečenje je pokazalo, da so postale meje med posameznimi državami čisto politična zadeva, v resnici pa za medčloveške odnose sploh več ne obstajajo.«

»Po zelo kratkem času se nam je zdelo, kot da že leta dolgo skupaj hodimo po gorah.«

»Kljub jezikovnim težavam so bil stiki med posamezniki in moštvi odlični, še posebej pa bi lahko to rekli za pravo gorniško tovarištvo.«

»Otožni se poslavljamo od novih prijateljev, zamenjujemo naslove in želimo naslednjim udeležencem veliko sreče. Vsem bo ostalo v nepozabnem spominu enkratno doživetje v skupnosti ljudi različnih jezikov, različnega porekla in različnih nazorov, vse pa nas je prežemalo enako navdušenje nad visokogorsko zimsko pokrajino.«

Ob koncu mednarodnega alpskega prečnega s smučmi 1982 je bila sprožena pobuda, da bi v prihodnje ob takih priložnostih, poleg seznanjanja z novimi področji, strokovno razpravljali tudi o opremi in tehničnih vprašanjih, o varnosti in reševalni službi.

In še nečesa seveda ne gre pozabiti: sekcija Lucendo je pripravila celotnemu duhu prečenja ustrezen sprejem v Hospentalu. Po skupnem, deloma že kar razposajenem kosilu v Andermattu so predsedniki vseh sodelujočih organizacij napravili nekakšno zaključno bilanco, ki je bila zelo ugodna in tudi spodbudna za naprej. To poročilo, ki ga bralcem PV posredujemo v izviru, je napisal vodja zimskega alpinizma v švicarskem alpskem združenju Reto Salzbom, objavljeno pa je bilo v reviji »Die Alpen« 8/1982. Zaključil pa ga je takole: »Pesimisti tudi tokrat niso imeli prav in vsi, ki zaradi različnih vzrokov niso bili zdraven, so zamudili nekaj enkratnega.«

M. A.

ČESTITKE UIAA ZA LETOŠNJO PAKLENICO

J. Sésiano, o njegovem članku o Paklenici v »Les Alpes« smo že pisali, je objavil kratek oris srečanja evropskih alpinistov maja letos v Paklenici. Piše z naklonjenostjo o plezalcih iz osmih držav, o vlogi jugoslovanskih alpinistov pri uvajanju tujcev v stene Paklenice, o prijateljskem vzdušju in o menjavi podatkov o možnostih plezanja v različnih gorstvih. UIAA v imenu svojih predstavnikov čestita in se ponovno zahvaljuje PZJ za organizacijo tega »izjemno uspešnega srečanja«.

SEZNAM OPREME S KAKOVOSTNIM ZNAKOM UIAA

UIAA navaja vso opremo za alpiniste, ki je bila do 20. maja letos deležna kakovostnega znaka UIAA. Oprema zajema 81 plezalskih vrvi različnih proizvajalcev, 25 vrst vponk, 24 različnih cepinov, 28 plezalnih pasov in troje čelad. (Podroben pregled bo objavljen v Alpinističnih razgledih.)

V posebnem krajšem prispevku objavlja bilten UIAA oster protest zoper zlorabo kakovostnega znaka UIAA. Graja velja predvsem francoski firmi Face Nord iz Annecyja, ki že nekaj časa prodaja čelado model »Bibollet« pod lažnimi navedbami, da ustreza kakovosti po predpisih UIAA. Komisija UIAA čelade ni preizkusila in potemtakem ni možno, da bi lahko dala svoje mnenje. V tem smislu naj alpinisti ukrepajo, ko bodo izbirali svojo opremo.

ORGANIZACIJSKA KOMISIJA UIAA PRENEHALA DELOVATI

Zasedanje UIAA v Zakopanih leta 1981 je ustanovilo organizacijsko komisijo. Slednja naj bi se ukvarjala s spremembo statuta UIAA. Komisija je to delo opravila že do zasedanja v Montreuxu jeseni 1972. Takrat se je zbor odločil, da skupini iz organizacijske komisije naloži še druge naloge, da bi tako razbremenili delovne organe UIAA in posebej izvršni odbor ter predsednika. Tega dela ni bilo malo. Med drugim je organizacijska komisija pripravila smernice za planince, ki jih je sprejelo zasedanje v Mexicu leta 1977 in s tem prvič v obstoju UIAA naslovila svoje naloge tudi na planince iz organizacij, ki ne pripadajo združenju.

Pomembno delo je komisija opravila v zvezi s težnjami nekaterih sodišč, da se izdatneje lotijo gorskih nesreč. Tudi dokument »Tveganje in odgovornost alpinista« je delo organizacijske komisije.

Komisija zdaj meni, da je nalog še dosti, da pa bolje, če jih bodo od primera do primera reševale manjše delovne skupine po potrebi in tako, da bodo vključevale ustrezne strokovnjake. V tem smislu je tudi predlagala UIAA, da jo razpusti.

OBLEGANJE HIMALAJSKIH VRHOV

Himalajski velikani na ozemlju Nepala so deležni čedalje večjega zanimanja. Samo za Mount Everest je vloženi 40 prošelj, soglasje je dobilo 18 odprav. Dovoljenja pokrivajo obdobje do leta 1988! Podobno je z drugimi vrhovi: za Čo Oju je 35 prošelj, za Manaslu 27 in 26 za Daulagiri.

Sovjetski alpinisti so v prvem poskusu prišli na Mount Everest po novi smeri z juga. O tem dosežku bi bilo zanimivo slišati kaj več, pa trenutno ni dosti podatkov.

LETNO SREČANJE ZDRAVNIŠKE KOMISIJE UIAA

Osmega oktobra lani je zdravniška komisija UIAA organizirala svoje prvo srečanje po ustanovitvi. Člani so se zbrali v Luganu in podrobno pretresli številna vprašanja. Med prvimi je bil na sporedu odnos z zdravniško podkomisijo IKAR. Kaže, da stvari še niso povsem čiste, čeprav bi — po mnenju zdravniške komisije UIAA — morale biti. V tem se UIAA sklicuje na statut IKAR, kjer piše, da se slednja ukvarja z vprašanji reševanja v gorah in da bodo tečaji, srečanja in podobno, izključno na območju Alp. Tako naj bi bilo ponovno zagotovljeno tudi z dogovorom med IKAR in UIAA 1. 12. 1977.

Nasprotno pa UIAA meni, naj se zdravniška komisija na široki mednarodni ravni ukvarja z vsemi problemi medicine v go-

rah. Očitno je torej, da se lahko vsaka organizacija drži svojega programa in da načeloma ni potrebe, da bi si UIAA in IKAR »hodili v zelje«. Kaže, da se stvari blaže, saj se je o tem pogovarjal s komisijo lani oktobra predsednik IKAR, E. Friedli, letos aprila pa naj bi bilo v Avstriji srečanje komisije UIAA z zdravniško podkomisijo IKAR.

V nadaljevanju beremo še številne zanimive ugotovitve, ki zadevajo predvsem dokaj zahteven program komisije. Tako naj bi ta že leta 1984 v Chamonixu priredila Mednarodno konferenco o medicini v gorah. Komisija računa na udeležbo medicincev z vsega sveta in bo izbrala tak datum, da bi udeleženci — alpinisti imeli po srečanju tudi priložnost za vzpone in smučanje v Alpah. Program konference bo predsednik komisije pripravil s svojimi francoskimi kolegi.

Bralce bo najbrž zanimalo stališče nekaterih članic UIAA, katerih člani so v zdravniški komisiji. Delo komisije podpirajo moralno in tudi finančno ter bodo, kot kaže, skupno prispevale vsoto 6000 SFr, ki je nujno potrebna za delo.

44. GENERALNO ZASEDANJE UIAA

Letošnje generalno zasedanje UIAA je bilo kot smo že pisali, v Katmanduju. Pričelo se je 10. oktobra in je trajalo do 17. okt. Na zasedanju so govorili tudi o okolju v Himalaji in o problemih odprav.

P. Š.

600 PLANINCEV NA VRHU ELBRUSA

V praksi sovjetskega alpinizma zavzemajo pomembno mesto razne množične prireditve. Imenujejo jih »alpinade«, v njihovem okviru pa so navadno tudi razna kulturna ali politična zborovanja. Že v tridesetih letih so štele na stotine udeležencev, danes pa jih je včasih tudi na tisoče.

Konec julija letos je bila takšna »alpinada« na Elbrusu na Kavkazu v spomin na 60-letnico ustanovitve SSSR in hkrati na 425. obletnico pripojitve Kabardnije (severni Kavkaz) kot protektorata k takratni Rusiji. Več kot 600 planincev in turistov, med njimi tudi skupina iz NDR, je ob devetih zjutraj doseglo sedlo pod vrhom Elbrusa. Tu so se poti razdelile — povzpeli naj bi se na oba vrhova (5633 in 5595 m). Zaradi nenadnega poslabšanja vremena pa se je vzpon spremenil v pravi boj z goro, v katerem so si udeleženci pohoda pridobili pomembne izkušnje. Na vrhu Elbrusa so pritrtili spominsko ploščo, zaslužni trener Husejn Salihanov pa je slavil tudi svoj osebni jubilej — že stotič se je povzpел na najvišji vrh Kavkaza.

(jn)

ODLIKOVANI SOVJETSKI HIMALAJCI

Za odlične dosežke med zadnjo odpravo na Mount Everest so bila po sklepu vrhovnega sovjeta ZSSR podeljena udeležencem in športnim funkcionarjem visoka državna odlikovanja. Obva moža, ki sta se ob tej priložnosti kot prva povzpela na vrh Everesta Vladimir Baliberdin in Edvard Mislovski, sta prejela najvišje sovjetsko odlikovanje red Lenina. To visoko odlikovanje podeljujejo od leta 1930 naprej za izjemne zasluge pri izgradnji socializma. Z redom rdeče zvezde dela so bili počaščeni Sergej Beršov, Sergej Jefimov, Valentin Ivanov, Mihail Turkevič in vodja odprave Evgenij Tamm. Red prijateljstva med narodi so dobili Kazbek Valiev, Jurij Golodov, Anatolij Ovčnikov, Vladimir Pučkov, Valerij Homutov, Valerij Hriščatij in Mihail Anufrikov (dolgoletni funkcionar v sovjetski alpinistični federaciji). Nadaljnji udeleženci odprave in organizatorji so prejeli tri druga visoka odlikovanja.

Celotno moštvo sovjetske odprave na Mount Everest je prejelo tudi športne medalje za zasluge, več plezalcev pa je napredovalo v višje razrede mojstrov športa. V znamenje zahvale za plodno sodelovanje so na slovesnosti v sovjetskem poslanstvu v Katmanduju izročili predsedniku nepalskega alpinističnega združenja Khumaru Khadgeju častni znak športnega komiteja ZSSR.

(jn)

GROUPE DE HAUTE MONTAGNE

Slovita francoska skupina visokogorskih planincev »Groupe de Haute Montagne« je bila ustanovljena leta 1919, že kmalu zatem pa je postala eden najodličnejših alpinističnih klubov v svetu. V juniju 1982 je izšel njen letni zbornik »Annales G. H. M. 1981«, ki v uvodu prinaša dobro podprto monografijo o gorskem masivu Drujev s podrobnim opisom vseh 22 zahtevnih plezalskih smeri, vendar v številnih med njimi še niso bili narejeni zimski vzponi. Seznam članov G. H. M. obsega zdaj približno 350 imen, med njimi pa seveda prevladujejo francoski in švicarski alpinisti, saj je med njimi najti le še 4 zahodne Nemce, 3 sovjetske plezalce, enega Avstrijca in enega Poljaka. Približno 130 članov — skoraj same slovite osebnosti na današnjem visokogorskem prizorišču — je v seznamu označenih kot »aktivni alpinisti«. Članarina za tujce je znašala za leto 1982 70 francoskih frankov, 35 frankov pa je bilo treba primakniti kot naročnino za revijo »La Montagne et Alpinisme«. Naslov tega ekskluzivnega kluba se glasi: Groupe de Haute Montagne, 20 bis rue La Boétie, Paris 75 008.

(jn)

NEMŠKA ODPRAVA SI KUHA S SONČNO ENERGIJO

Najnovejša nemška odprava v pogorje Karakorum — njen cilj je Gašerbrum (8068 m) v Pakistanu — si kot prva v vsej zgodovini himalaizma pripravlja jedila s pomočjo sončne energije. V ta namen uporablja 5 kg težak sončni kuhalnik, ki so ga razvili v ZDA. V visokih gorstvih seveda zgolj s sončno energijo ne bo mogoče shajati, ker so pač kaj pogosto zavita bodisi v meglo bodisi prekrita z mogočnimi oblaki. Kljub temu naj bi z novim sončnim kuhalnikom predvsem pomagali varčevati z dragocenimi gorivi, kot sta v teh višinah les in kerozin. Med to skrajnostno preizkušnjo pridobljene izkušnje naj bi v prihodnje rabile vse številnejšim trekinškim pohodom in visokogorskim odpravam.

M. A.

NEVARNOSTI EKSPEDICIJSKEGA ALPINIZMA V HIMALAJI

V zadnjem času so se neznansko razbohotila poročila o vse številnejših odpravah in trekingih v Himalaji, pri čemer pa vzbuja še prav posebno zaskrbljenost veliko število nesreč. Ker je Himalaja zahtevala več žrtev tudi med švicarskimi skupinami, se je reviji »Die Alpen« 7/1982 zdelo potrebno opozoriti na posebne nevarnosti himalajskega alpinizma, predvsem še z vidika, kako se neizogibno izogniti in kako jih preprečiti. Pri tem so gotovo dovolj tehtne in tudi izjemno koristne izkušnje Hansa von Känela, ki se je kot udeleženec in vodja odprav povzpel že na pet osem-tisočakov.

Himalaja je drugačna

Razdalje, razsežnosti in višine vrhov v Himalaji visoko presegajo naše Alpe. Kljub temu pogosto premalo upoštevamo, za koliko bolj se v takšnih razmerah povečajo objektivne in subjektivne nevarnosti. Razmere na gori velja zato presojati v daljšem obdobju in jih tako tudi upoštevati; na izjemne težave pa se je treba pripraviti tudi s čisto človeške plati.

Pomanjkanje kisika, zimske razmere, časovna omejenost in zahteva po uspešnosti bremenijo udeležence odprav neprimerno huje kot gornike v Alpah. Vse to lahko pravi posameznika k dejanjem in odločitvam, ki bi jih pri njem v običajnih razmerah nikoli ne mogli niti slutiti. K vsemu temu se v velikih višinah pridružijo fizični problemi, ki z njimi vnaprej skorajda ni mogoče v celoti računati.

Nevarnosti velikih in majhnih odprav

Pri obeh oblikah najnovejšega dogajanja v Himalaji prihaja razmeroma pogosto do nesreč. Najpomembnejši vzrok za povečano nevarnost pri tem je iskati: v precenjevanju lastnih sposobnosti in v hotenju — doseči uspeh za vsako ceno. Prenekateri gornik je moral dolgo časa varčevati, da se je lahko pridružil odpravi, ko pa se znajde naposled na gori, se mora najprej sprijazniti z neznanskimi napor. In če začne tedaj vrh vsega še primanjkovati časa, s tem pa se seveda oddaljuje možnost, da bi dosegel vrh, tedaj začne naraščati pripravljenost za večje tveganje.

Popuščanje pozornosti po daljšem bivanju na gori

Na nevarnost se neopazno navadimo. Ljudje otopijo, kar zmanjšuje njihovo sposobnost, da bi še lahko vsak dan kritično ocenili položaj.

Nezadostno timsko delo

Med več tednov trajajočimi in zahtevnimi podvigi v Himalaji lahko pripelje sebičnost posameznikov do hudih časovnih izgub, kar ima lahko katastrofalne posledice za vso odpravo. Ne dovolj premišljen prenos vseh potrebnih zalog ali na lastno pest speljan vzpon proti vrhu lahko povzroči posebno pri velikih odpravah nevarno praznino v sicer tako skrbno pripravljeni verigi taborov.

Prehitro napredovanje

Majhne odprave so zaradi neprimerno večje gibljivosti in zaradi »alpinističnega sloga« zelo podvržene tej nevarnosti. Takšna žepna odprava hoče in mora hitreje napredovati. Hitreje mora doseči velike višine, saj se ne more zanašati ali opirati na poprej pripravljeno verigo taborov. Vse to kajrkat povzroča hkrati tudi resne težave z aklimatizacijo.

Večja pripravljenost za tveganje

Nesreč pač ni mogoče preprečevati zgolj z objavljanjem pravil, ki naj bi veljala za takšne podvige, saj jih vsi noznajo. Drugo je, da jih v odločilnih trenutkih pogosto potiskajo v ozadje. Kljub temu se zdi pomembno, da si znova priključimo v spomin nekatera temeljna gorniška pravila, ki jih je treba v Himalaji še posebno upoštevati.

Natančne priprave

Zbrati je treba kar najbolj natančno podatke o gori, načrtovani smeri in posebnih razmerah. Študij literature je treba nujno

dopolniti z izkušnjami prejšnjih obiskovalcev iste gore in po možnosti iste smeri. Zlasti skrbno kaže pretehtati potrebe po različnem materialu.

Obnašanje na gori

Podrobno je treba v vsakem primeru preučiti področje načrtovane smeri in morebitnih drugih možnosti za vzpon, če bi se bilo treba izogniti ali umakniti. Preveriti, če zbrani podatki resnično ustrezajo sedanjim razmeram. Načrtovati napredovanje, porabo časa in materiala, verigo taborov in dopolnjevanje zalog. Vključiti in podrediti vsakega posameznika glede na skupno zastavljeni cilj.

Predvsem pri velikih odpravah ima zanesljivost pri izvedbi zastavljenih nalog odločilno vlogo. Nepravočasno zaseden višinski tabor ali prehitel vzpon ne spravljajo v nevarnost le plezalcev samih, marveč ves podvig. K temu sodi, da mora obveljati v navezi močan in obojestranski občutek odgovornosti. Tisti, ki je bolj pri močeh ne sme podleči skušnjavi, da bi sam dosegel zastavljeni cilj.

Zadostna aklimatizacija

Rotacijski sistem vseh članov odprave naj omogoča, da bodo dobili vsi enako priložnost za zadostno aklimatizacijo. Vzpona v nobenem primeru ne gre prehitovati. Če pri razmeroma neznatnih simptomih višinske bolezni (pomanjkanje teka, slabo spanje, glavobol), se pravi še pred nastopom krize, je treba sestopiti.

Ker so razmere v Himalaji podvržene veliko hitrejšim spremembam, je treba objektivni in subjektivni položaj vsakodnevno na novo in nepristransko oceniti. K temu sodi kontrola fiksiranih vrvi prav tako kot tudi presoja psihološkega stanja posameznih članov odprave.

Bližji ko je vrh, večjo težo imajo vsi naštetih faktorji. Odločilna postajata značajska trdnost in samokritična presoja položaja, ker se povečuje skušnjava, da bi zaradi enkratne priložnosti zašli v nepreračunljiva tveganja.

Pritisk časovne omejenosti pospešuje pripravljenost za nevarne odločitve. Zato datum odhoda ne bi smel biti natančno določen. Od vsega začetka je bolje računati s podaljšanjem trajanja odprave.

M. A.

razgled po svetu

SO TREKINGI BLAGOSLOV ZA NEPAL?

V zahodnoevropskih alpinističnih revijah se v zadnjem času razplamteva precej ognjevita polemka o tem, kaj prinašajo trekinci in odprave v tuja visoka gorstva tamkajšnjemu prebivalstvu. Zlasti zanimiva so v tej zvezi nekatera mnenja in stališča, ki zadevajo Nepal kot tisto deželo, kjer se kažejo posledice sodobnega turizma v najbolj ostri luči.

V našem povzetku se ne bi posebej mudili pri stališčih in prepričanjih, ki prihajajo do izraza v vprašanju: »Je gora resnično sedež določenega božanstva ali le plezalsko ogrodje Evropejcev in kdo si drzne trditi, da je naše racionalistično pojmovanje sveta in človeškega življenja edino pravilno?«

Zares namreč ni mogoče uvideti, kako naj bi udeleženci množičnih trekincov mogli pomagati, da bi zadržali propadanje drugačnih in starodavnih kultur? Dejstvo je, da odkritja in še ne tako davno tega osvoboditve belega človeka niso v nobenem primeru prinesla domačemu prebivalstvu blaginje in sreče!

Zato je mogoče tem bolj pritrditi tistim mnenjem v tej polemiki, ki pravijo, da sodobnega turizma nikakor ne bi smeli pri-

šteti med nebeške darove. Nacionalni dohodek ali povprečni dohodek na prebivalca sta gotovo slabo merilo za eksistenčni položaj podeželskega prebivalstva tudi v Nepal. Povprečja namreč prav nič ne povedo o resnični delitvi skupnega dohodka. Upoštevati je treba vsaj dejstvo, da je le 0,2% vse nepalske delovne sile zaposlene v turizmu. Pa tudi znotraj te skromne skupine so velikanske razlike, saj znaša razmerje med čistim zaslužkom sirdarja in preprostega nosača kar 1:8. Ponudba dobrin, zlasti živil, je zaradi prenaseljenosti dežele in slabih prometnih zvez vse bolj pomanjkljiva. Povečano povpraševanje pospešuje naraščanje cen, zato si revno podeželsko prebivalstvo ne more več kupiti niti najnujnejšega za življenje.

Katastrofalne posledice na prehrano nepalskega prebivalstva bi bilo mogoče vsaj deloma res pripisati nenehnemu krčenju gozdov in s tem povezani eroziji. Ni res, da bi izključno krivdo mogli pripisati zgolj nosačem, bilo bi gotovo krivično, saj si s svojim skromnim zaslužkom pač ne morejo plačevati drugega in dragega goriva. In kdo naj bi ga tudi nosil s seboj na dolgih trekinških poteh? Pri tem kaže vsaj pomisliti tudi na to, da vsakega udeleženca

trekingov spremljajo povprečno 3 ali celo 4 nosači, pri odpravah pa je ta številka, kot je splošno znano, še za nekajkrat višja. Kar Nepal predvsem potrebuje, je nesebično sodelovanje, ki bi vsej deželi zagotovilo zadostno preskrbo prebivalstva, ne da bi pri tem podirali naravno ravnotežje.

M. A.

VARNA PITNA VODA ZA PLEZALCE IN PLANINCE

Kdo še ni slišal za velike težave z oskrbo pitne vode na daljših pohodih, v gorah in še zlasti na potovanjih v tropskih deželah. Kljub neljubim posledicam zaradi takšnih težav številne odprave še vedno namenjajo nesorazmerno večjo skrb drugim pripravam kot čisti pitni vodi. O kakovosti vode, še zlasti o njeni čistosti in v zajemni brezkužnosti v tujih deželah pa vemo resnično premalo.

Za marsikoga je razumljivo, da je treba vzeti na dolgo in negotovo pot določena živila. Prav glede brezhibne pitne vode pa je to možno v zelo omejenih količinah. Zato bi bilo vsekakor bolje, če bi si lahko zagotovili čisto pitno vodo z ustreznimi in zanesljivimi pripomočki.

In še nekaj velja upoštevati: vode marsikdaj na napornih poteh ni mogoče prekuhati, hkrati pa nima prekuhana voda posebnega dobrega okusa. Zelo obetavna se zato zdi najnovejša ponudba švicarskega podjetja (Katadyn Produkte AG, 8304 Wallisellen). Ta se nanaša na dva izdelka, ki ju je že testiral švicarski tropski inštitut, in to v najtežavnejših razmerah.

Za trekerje in alpiniste se zdi posebno priporočljiv priročni žepni filter z dolžino 25 cm in težo 650 gramov. Posebna keramična sveča te naprave izloči celo iz najbolj onesnažene vode poleg vseh lebdječih delcev tudi vse nevarne povzročitelje bolezni (tifus, driska, davica, kolera itd.). Naprava je zelo stabilna, njen filter pa ima zelo dolgo dobo uporabnosti. Proti bolezenskim klicem ne uporablja nikakršnih kemikalij, v očiščeni vodi pa kljub temu ostanejo naravni minerali. Čiščenje filtra je zelo preprosto. Po lahnem ščetkanju postane naprava znova uporabna, njena zmogljivost pa znaša približno tri četrta litra vode na minuto.

Druga možnost, ki jo ponuja isti proizvajalec, je v vodi topljivi Micropur v obliki tablet ali praška. Z malenkostnim izločanjem srebra, tega je manj, kot če bi jedli solato s srebrnim jedilnim priborom, dosežemo v naših zemljepisnih širinah do cela zanesljivo razkuženje vode. Tudi presežena doza je popolnoma neškodljiva. S tem sredstvom pripravljeno pitno vodo lahko celo vskladiščimo za 6 mesecev. Micropur ne vsebuje klora in je zato z njim razkužena voda brez vsakršnega

vonja, hkrati pa to sredstvo tudi preprečuje razraščanje neprijetnih alg. (Povzetek po objavi v švicarski reviji »Die Alpen« 7/1982).

M. A.

PRVI NAD VISOKIM HINDUKUŠEM

Nič ni novega pod soncem... Poljske odprave so v letih 1960–67 obiskale in raziskale skoraj vse severne doline Visokega Hindukuša. Ob vrnitvi so prinesle s seboj številne skice in fotografije, za katere velja, da so jih objavili prvič. Pred kratkim pa smo naleteli na knjigo — reportažo o tem, da je neko nemško letalo avgusta in septembra 1937 preletelo koridor Wakhan in prelaz Wakhan med poletom na Kitajsko in nazaj. Vendar je letalo moralo zasilno pristati, posadko pa so zaprli in jo zadržali približno mesec dni v Čotanu. V okviru velike poizvedovalne akcije so nato nadaljnja nemška letala med iskanjem ponesrečenega D-ANOY večkrat preletela posamezne doline Hindukuša in pokrajino fotografsko dokumentirala. V knjigi je objavljenih več fotografij, ki jih je posnel letalski kapetan grof Castellski-Rudenhäusen. Na eni od njih je mogoče videti vzhodne sedemtisočake Hindukuša, ki so bili tedaj še brez imen in so jih šele leta 1962 poimenovali Poljaki, in ki se dvigajo nad takrat še tudi neimenovano dolino Urgente-Bala: 1. Akher Čak 7020 m; 2. Kohe Tez 7015 m; 3. Šogordok Zom 6700 m; 4. Šayoz Zom 6856 m; 5. Kuppe 6920 m; 6. Kohe Urgunt 7038 m; 7. Platoye Krakow. Na tri sedemtisočake so se prvi povzpeli Avstrijci (1966), Poljaki (1962) in Švicarji (1963).

Avtor knjige: C. A. Freiherr von Gablenz, naslov: »D-ANOY premagal Pamir«. Iskalne akcije se je med drugim udeležil tudi letalski kapetan von Gössel, »izkušeni alpski letalec in posebno dober strokovnjak za poizvedovalne polete nad visokimi pogorji« (stran 233). Koridor Wakhan so do prelaza Wakhan prvič preleteli leta 1936.

(in)

INFORMACIJE O ODPRAVAH: ITALIJA

Centro Italiano Studio Documentazione Alpinismo Extraeuropeo (C.I.S.D.E.), ki ga je ustanovil in za njegovo založniško dejavnost usposobil Mario Fantin, je po smrti ustanovitelja prevzel Club Alpino Italiano ter ga ob naslonitvi na planinski muzej (Museo Nazionale della Montagna) na novo organiziral. C.I.S.D.A.E. razpolaga predvsem z dokumentacijo o italijanski dejavnosti, ima pa tudi bogato zbirko originalnih poročil, zemljevidov itd. iz vsega sveta. Zaostanke v dokumentaciji, ki so nastali v letih 1972–82, zdaj tekoče dopolnjujejo. Naslov: C.A.I. — C.I.S.D.A.E. c/o Museo

della Montagna, Via G. Giardino, 39. 10131 Torino TO.

Za organizatorje odprav:

Cele vojske raznih trekerjev in planincev vsako leto preplavljajo Indijo, Nepal, Peru in druge planinske dežele, le-te pa se trudijo z raznimi predpisi in omejitvami zadržati naval v znosnih mejah. Predpisi se pogosto spreminjajo, v nekaterih državah (npr. v Argentini) pa so različni tudi v posameznih pokrajinah. Da bi olajšali delo organizatorjem odprav, objavlja »Groupe de Haute Montagne« (GHM) v svojih »Annales« povzetke takšnih pravil in predpisov. Tako so »Annales 1978« objavili predpise za Nepal in Peru, »Annales 1979« — za Kitajsko, Bolivijo, Mali in Novo Gvinejo, »Annales 1980« — za Pakistan, Grenlandijo in Kenijo, v zadnjem letniku pa so objavljeni predpisi, ki veljajo v Argentini v provinci Mendoza, torej tudi za najvišji del Andov, v številni Aconcaguo. Ustrezne informacije o najnovejših in veljavnih predpisih je mogoče dobiti od Asociación Mendoquina de Actividades de Montaña — Guiraldes 246 — Guaymallen, Mendoza — Argentina, tel. 24003.

K temu še splošna pripomba: Pravila in predpisi se pogosto spreminjajo in hitro zastarevajo, zato jih je treba vedno preveriti pri ustreznih oblasteh.

(jn)

FESTIVAL ALPINISTIČNIH FILMOV V KANADI (6.—7. IX. 82)

Kanadski alpinistični klub, sekcija iz Baffa, je tudi letos priredila (že sedmič po vrsti) festival alpinističnih filmov in sicer v Banffu, Alberta, v Kanadi. Predsednik žirije je bil F. R. Cramley, avtor filma »Mož, ki je smučal z Everesta« (film je dobil nagrado »oskar«). Predsednik festivala je bil John Ammat, član letošnje kanadske odprave na Everest. Za filme je priredil pripravil kar sedem možnih nagrad, ki so namenjene za obdelavo različnih tem) od nagrade »grand prix«, do alpinistične, športne, pejsažne, komercialne, zgodovinske in gorsko-reševalne. Lani so dobili nagrado — zgodovinska tema: Uganka Cerro Torre, glasbena: »Break on Through« v Coloradu, folklorna: Oblika preživetja andskih indijancev, smučarska: Kanadska gorska odisejada s Skalnih gora, kajakaška: Kanadski rokerji, ledeniška: Snežna vojna in nagrada za pejsaž: Gorski vršaci iz Sierra Nevade.

MEDNARODNI FESTIVAL PLANINSKEGA FILMA V DIABLERETSU

13. mednarodni festival planinskega filma in filma o gorskem okolju je bil letos od 28. septembra do 3. oktobra. FIFAD 82 je prva velika mednarodna prireditelja, ki so jo organizirali v novi »Maison des congrès«,

ki so jo to poletje odprli v Diableretsu. Ob podpori švicarskega »Club alpin« in mednarodne alpinistične zveze UIAA, je FIFAD 82 zagotovljena tudi izdatna pomoč kantona Vaud in Konfederacije.

FIFAD 82 je — odprt za vse dežele — predstavil vsa najnovejša dela planinskih filmarjev in Diablerets je spet potrdil vzdevke, ki si ga ta kraj v Vaudoiseških Alpah zasluži: »Prestolnica planinskega filma«, saj so se v njem spet zbrali številni alpinisti in prijatelji gora.

Mednarodna žirija je podelila »Grand prix« festivala in tudi »Diables d'or« najboljšim filmom, ki so jih prikazali v tekmovalnem delu, z »Grain d'or« (z zlatim zrnem) pa so nagradili tisti film, ki je planinskemu filmu znal dodati nov filmski izraz.

B. B.
(Les Alpes 8/82)

VRHOVI ZA DIMITROVA

Ob 100-letnici rojstva Georgija Dimitrova je Bolgarija letošnje leto proglasila za njegovo spominsko leto. V znak počastitve tega delavskega voditelja, ki je postal svetovno znan po tako imenovanem procesu proti požigalcem Reichstaga leta 1933, so letos poimenovali po njem tudi dva še neimenovana vrhova.

V sodelovanju z mongolsko planinsko organizacijo so Bolgari organizirali spominsko odpravo v najvišji planinski masiv Mongolije, 8. junija pa so se skupaj z mongolskimi planinci povzpeli na še deviški, 4180 m visoki vrh ter ga poimenovali po Dimitrovu. Maja letos pa je bila v severozahodnem Kavkazu sovjetsko-bolgarska »alpinjada«. Med štirimi vrhovi v območju Arhisa, ki so jih to pot prvič preplezali, so najlepšega, 3226 m visokega, imenovali »Dimitrov — 100«.

Ob tej priložnosti kaže spomniti na to, da so v Sovjetski zvezi že trije ali štirje vrhovi poimenovani po bolgarskem narodnem heroju. Leta 1949 so ob smrti Dimitrova poimenovali po njem 4450 m visoki vrh v Tienšanu. Pet let kasneje so krstili 4450 m visoki vrh na zahodnem koncu Tienšana za »Pik Dimitrov«. Leta 1970 so se vzpeli v Pamiru iz doline Dšeptik na 5111 m visoki vrh in mu tudi podelili enako ime. Obsežna »tabela gora Sovjetske zveze« pa navaja poleg tega še 4072 m visoki »Pik Dimitrova« na področju Terskej Alatau.

Podobno kot na Aljaski ali v Kanadi je tudi v Sovjetski zvezi v navadi, da dajejo goram imena po zgodovinskih osebnostih. Toda kopičenje enakih imen je v geografskem in planinsko športnem pogledu gotovo nepraktično in lahko privede do nesporazumov.

(jn)

NLP NAD MAKALUJEM?

Angleški planinski časopis »Mountain«, ki velja za resnega, je v svoji 85. številki (maj—junij 1982) objavil presenetljivo novico, da sta dve himalajski odpravi — poljsko-angleška in avstrijska — 25. septembra 1981 v jutranjih urah opazili pušči-čast leteči predmet najprej nad Makalujem, nato pa približno 1200 metrov nad Čamlangom. Tudi Messner in Scott naj bi poročala o teh prikaznih. Nihče od opazovalcev pa neznanega letečega predmeta

ni fotografiral, ker so bili menda vsi, tako trdi »Mountain«, povsem prevzeti od čudežnega pojava.

Nenavadno je, da nista niti Kurtyka niti Kukuczka v pogovorih tega pojava omenila niti z besedico. Tudi Avstrijci v svojem pogovoru o odpravi na Makalu (OeAV — Mitteilungen 3/1982) o tem pojavu molčijo. Je mar alpinistom — svetovnim potnikom — neznan leteča ladja nekaj povsem navadnega, česar ni treba omenjati?

(jn)

Lipanca, 1633 m

BLEJSKA KOČA NA LIPANCI, 1633 m

Planinsko kočo na Lipanci oskrbuje PD Bled.

Dostopi do koče so dobro označeni. S kraja poključke gozdne ceste (Mrzli studenec—Kranjska dolina—Medvedova konta) je do Lipance samo pol ure hoda.

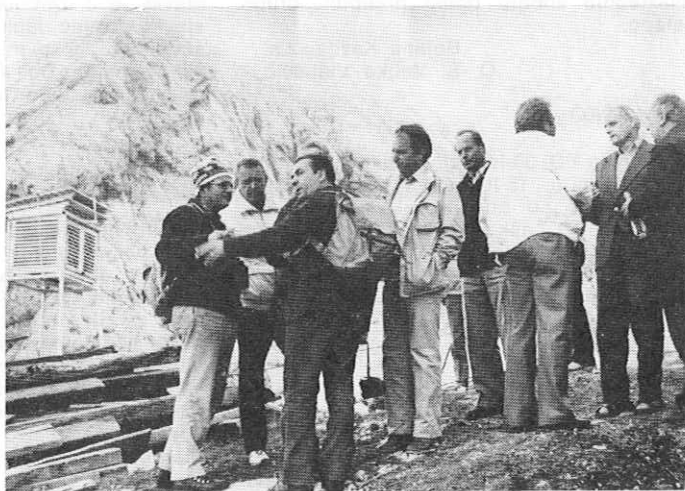
Na bližnje vrhove (Debela peč — 2015 m, Lipanski vrh — 1965 m, Mrežce) drže nezahtevne steze, do vseh teh vrhov pa je približno po eno uro. Ti vrhovi predstavljajo tudi edinstvena razgledišča na Julijce. V tem se odlikuje predvsem Debela peč.

Blejska koča na Lipanci ima 45 ležišč — je tudi izhodišče za vzpone na mnoge vrhove, od Draških vrhov, Tosca, Velega polja do Triglava. Trenutno je pot pod Malim Draškim vrhom slaba, mogoče pa se je ogniti prek Bohinjskega sedla.

Informacije o Lipanci daje PD Bled (Marjan Šolar, Bled, Cankarjeva 25, tel. (064) 78 338).

Predstavniki kranjskih
DPO in OZD na Kredarici
— 31. 8. 82

Foto F. Ekar

Predstavnike organizacij združenega dela iz Kranja, ki so namenile večjo vsoto denarja za Kredarico, je PD Kranj dne 31. avgusta letos povabilo na ogled gradbišča. Pridružili so se jim tudi predstavniki občine in družbenopolitičnih organizacij občine Kranj in regije. Taka oblika, ko se na kraju samem lahko prepričamo, da so sredstva resnično smotno in namensko izkoriščena, je vsekakor vredna pozornosti. V akciji za zbiranje sredstev v občini Kranj je bilo zbranega poldrugo milijardo starih dinarjev, kar predstavlja pet in polkratni presežek od zneska, določenega za to občino. Menimo, da ta rezultat pomeni tudi poziv občinam, ki še niso izpolnile teh obvez, pa tudi članom akcijskega odbora in drugih odborov, ki spremljajo izgradnjo Triglavskega doma.

Franc Ekar

IZLET NA BOGATIN, KOMNO

V soboto in nedeljo smo šli na prvi planinski izlet v tem šolskem letu — na Komno in Bogatin. To je bil izlet za člane OPŠ. Spremljali so nas mladinski vodniki in mentorji. Iz Ilirske Bistrice smo se peljali do Bohinja. Tam smo si ogledali spomenik »štirih srčnih mož«.

Odpeljali smo se do slapa Savice, od tam pa smo šli peš do Komne. Hodili smo dve uri in pol. Pot ni bila naporna. Na Komni smo prespali, drugo jutro navsezgodaj pa smo nadaljevali pot proti Bogatinu. Bogatin je visok 2008 m. Z Velikega Bogatina smo se vrnili mimo koč pod Bogatinom, kjer

smo žigosali transverzalne dnevnike, na Komno.

S Komne smo šli še k Črnemu jezeru in čez Komarčo do Savice. Od tam pa smo se vrnili domov.

Domov smo prišli sicer malo utrujeni, vendar veseli, saj se vedno veselimo izletov — posebno dvodnevni.

Vlasta Jaksetič,
O. Š. Podgora

PLANINCI ŽELEZNIČARJI IZ ZAGREBA V JULIJCIH

Bilo jih je 30 in so v začetku avgusta letos obiskali različna gorska področja v naših Julijskih Alpah: Triglav, Črno prst, Bogatin in Sedmera jezera, Zavetišče pod Špičkom, Škrlatico, obiskali so tudi Velo polje in spominsko obeležje Edvarda Kardelja. Posebej so bili navdušeni nad lepotami Sedmerih jezer. Planinski domovi so lepo oskrbovani in zato priporočajo, naj ne nosijo planinci hrane s seboj, saj je je dovolj po kočah in je razmeroma poceni. Pozorni so bili na snago in na red, ki vlada po naših gorah.

J. Sakoman iz Zagreba

IZLET

V soboto smo planinci prehodili prvo etapo Šaleške planinske poti. Imeli smo srečo, da nas je spremljalo lepo vreme. Na vsaki postaji smo dobili žig. Čeprav smo bili utrujeni, nismo omagali. Ko smo prišli na

Paški Kozjak, smo bili zelo veseli. Potem smo se spustili v Dolič in se z avtobusom odpeljali domov. Na izletu mi je bilo lepo. Naslednjo soboto bomo prehodili drugo etapo.

Bojana Kazija, 2 b,
O. Š. Veljko Vlahović

PD LAŠKO

55-letnica PD, 30-letnica Planinskega doma na Šmohorju, 15-letnica mladinskega odseka — to so obeležja, ki so vtkana v proslavo PD Laško, ko so se srečali prav na Šmohorju in sicer v nedeljo, 26. septembra. Ob tej priložnosti so podelili priznanja in pohvale in dnevnike »ciciban-planinec«.

PD OPATIJA

To društvo nam sporoča, da se je preselilo iz Voloskega v Opatijo. Zdaj imajo nov naslov in sicer: Planinsko društvo Opatija, ulica Viktorja Cara Emina 1, 51410 Opatija. Pisarno imajo odprto ob torkih in četrtek med 17. in 19. uro. Posebej vabijo slovenske planince v svoja domova, planinski dom na Poklonu (Učka) in planinski dom S. Jurdana, Lisina. Zadnji del je odprt stalno, prvi pa le ob sobotah in nedeljah.

PTT NOVICE 15/82

Glasilu ptt delavcev Slovenije prinaša tokrat zapis o vzponu na Triglav, ki ga je opravila planinska skupina Podjetja za ptt promet iz Kranja v avgustu. Osrednji planinski prispevek pa predstavlja vsekakor reportaža o prvi slikarski koloniji v Poštarskem domu na Vršiču med 27. in 29. avgustom. Poročevalec Janez Mežan ugotavlja, da je ideja, ki so jo dali planinci z Jesenic, rodila kar dobre sadove, saj tako pridobivajo lepo zbirko slik s planinsko tematiko, ki bo izboljšala društvene prostore in pa Poštarsko kočo na Vršiču, obenem pa tako omogočajo, da slikarji-amaterji najdejo priložnost za umetniško izpoved, ki ji je v tem primeru dodala gorska narava še posebno vzdušje.

PTT NOVICE, 13/14-82

Že po običaju je tudi v tej dvojni številki dosti govora o planincih. Najbrž ima uredništvo to srečo, da ima med dopisniki in sodelavci ljudi, ki se za planinstvo zanimajo in to zanimanje znajo prelinati tudi na papir. Gre pa pri tem seveda tudi za koncept in razumevanje uredniškega odbora samega. To prav gotovo in rezultat tega je, da je to široko razvejano delovanje, ki mu sicer pravimo planinstvo, navzoče redno tudi v tem glasilu. Tokrat beremo: Pla-

ninske organizacije utrjujejo odnose med ptt delavci (ob 30. zboru ptt delavcev-planincev Jugoslavije v Gospiću; avtor sestavka je J. Dobnik). V tem obširnem sestavku bralec lahko spozna, kako tesno sodelujejo ti planinci s svojimi stanovskimi kolegi po Jugoslaviji, ki so prav gotovo za zgled tudi drugim planinskim društvom.

NOVICE 15/82

Glasilu ptt delavcev Slovenije prinaša tokrat dvojce člankov o planinskem življenju. Darinka Jereb piše o pohodu planinske skupine na Triglav (Planinska skupina Podjetja za ptt promet iz Kranja). Najstarejši zmed 34 udeležencev je imel 61 let. Sestavek Antona Debevca Notranjski kurirji vas vabijo na Zavrh pa vabi pohodnike-planince po TZ kurirjev in vezistov, naj obiščejo tudi zanimivo vasico Zavrh na Bloški planoti.

VREME NA KREDARICI V LETOŠNJEM POLETJU

Poletni meseci (junij, julij, avgust) so bili nadpovprečno topli. Junij in avgust sta bila prekomerno namočena, julij pa je bil suh. Klimatske podrobnosti posameznih mesecev so:

Temperaturni popreček letošnjega junija je znašal na Kredarici 4,9⁰, bil je za 1,6⁰ nad normalno vrednostjo, tj. nad poprečkom obdobja 1956—75. Najtoplejši poletni mesec je bil julij, čigar temperaturni popreček je znašal 7,3⁰ in bil za 1,7⁰ nad dolgoletnim poprečkom. Avgustovski temperaturni odklon od normalne vrednosti je bil tudi pozitiven. Znašal je samo 0,3⁰, mesečni temperaturni popreček pa 6,2⁰.

Maksimalne temperature posameznih poletnih mesecev so se med seboj le malo razlikovale. Najvišja junijska temperatura je znašala 13,1⁰ (dne 26. jun.), julijska 14,0⁰ (dne 3. in 5. jul.), avgustovska pa 14,4⁰ (dne 12. avg.).

Minimalne, tj. najnižje mesečne temperature se na Kredarici tudi na višku poletja spustile pod ledišče. Letošnja najnižja junijska temperatura je znašala -2,9⁰ (dne 14. jun.), avgustovska pa -3,2⁰ (dne 2. avg.). Najnižja julijska temperatura letos je bila pozitivna, znašala je 0,7⁰ (dne 1. jul.).

Vse navedene ekstremne temperature so bile v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov.

Poletni meseci so bili tudi prekomerno oblačni. Poprečna stopnja junijske oblačnosti je znašala 7,3 (normalna vrednost 7,1), julijske 6,6 (normalna vrednost 6,4) in avgustovske 6,4 (normalna vrednost 6,2). Temu ustrezno je bilo nizko tudi število ur sončnega sija. Heliograf na Kredarici je

v juniju registriral 165 ur sončnega sija, kar je 35 % možnega maksimalnega trajanja. V juliju je sijalo sonce 194 ur ali 41 % njegovega maksimalnega možnega trajanja. Najmanj sončnih ur je imel avgust: 13 ur ali 32 % od možnega trajanja.

V padavinskem pogledu je bil junij, prvi poletni mesec, rahlo prekomerno založen s padavinami. V tem mesecu je na Kredarici padlo v skupno 17 padavinskih dneh, od tega je bilo še šest dni s sneženjem — 253 mm padavin, kar je 106 % normalne vrednosti. Junjska snežna odeja je bila najdebelejša prvi dan v mesecu, ko je merila še 196 cm. Po tem dnevu se je vztrajno tanjšala in 25. junij je bil prvi dan

v letošnjem letu, ko je bila Kredarica brez snežne odeje.

V juliju je v 18 padavinskih dneh (od tega je enkrat vmes snežilo) padlo samo 123 mm padavin, kar je komaj 57 % normalne vrednosti. V avgustu pa je v 15 dneh padlo 295 mm padavin ali 126 % normalne vrednosti. V avgustu je enkrat tudi snežilo in snežna odeja, ki je bila dva cm debela, (dne 22. avg.) je kmalu skopnela.

Za letošnje poletno vreme lahko na kratko rečemo, da kljub prekomerni ogretosti zaradi pogostih padavin, oz. visokega števila dni s padavinami (ko tudi julij ni bil izjema), planincem ni bilo naklonjeno.

F. Bernot

»DOM BOHINJSKIH PRVOBORCEV« V VOJAH

Odprli so ga 22. 7. 1982.

Otvoritev je bila združena s proslavo Dneva vstaje Slovenskega naroda, zbralo pa se je okrog 400 planincev iz Bohinja in drugih krajev Gorenjske in Slovenije, navzoči pa so bili tudi tov. Tomaž Ertl, republiški sekretar za notranje zadeve, predstavniki SZDL in ZB iz Bohinja in predstavniki planinskih društev Bled, Bohinjska Bistrica in Gorje.

Na otvoritvi je govoril predsednik PD Bohinj Srednja vas Janez Korošec.

Planinski dom stoji na začetku doline Voje, ob poti, ki drži iz Bohinja na Triglav. Ima 16 ležišč v 5 sobah, v jedilnici pa je približno 70 sedežev. Za zdaj še niso urejena skupna ležišča na podstrešju, ker je PD zmanjkalo denarja, v domu pa tudi še ni elektrike.

Do doma je mogoče priti z avtomobilom, stoji pa ob sicer zelo »živahni« poti in bo tedaj, ko bo odprt (od junija do oktobra), prav gotovo dobro obiskan.

Danilo Sbrizaj

Dom bohinjskih
prvoborcev

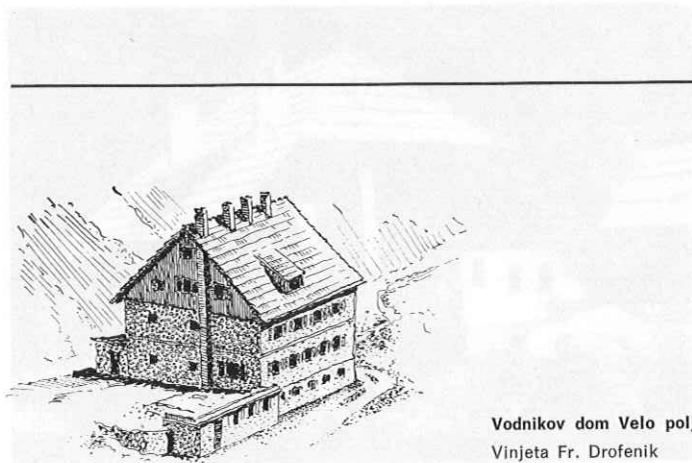
DOKAZI O OBISKU VRHOV IN POSAMEZNIH KONTROLNIH TOČK

Pri dokazilih o obisku vrhov in točk za razne transversale in tudi iz razgovorov s posamezniki spoznavamo, da predlagatelji včasih ne obiščejo predpisanih kontrolnih točk in da to opravi namesto njih — kdo drug, ki poskrbi za ustrezen žig. Tak način pridobivanja žigov ni pošten in ne ustreza planinski morali. Kdor tako dela, ni pravi planinec in tako vara samega sebe pa tudi tiste, ki potrjujejo prehojeno pot.

Komisija za pota pri PZS

PD MURA, MURSKA SOBOTA

UO tega društva je sklenil, da se v celoti vključi v akcijo za zbiranje sredstev za izgradnjo Triglavskega doma na Kredarici. Vse, kar je namenjeno prodaji za zbiranje teh sredstev, bodo prodajali brez provizije in brez obračunavanja stroškov prodaje. Doslej so prodali že čez sto res lepih kompletov razglednic.

Vodnikov dom Velo polje, PD Bohinjska Srednja vas
Vinjeta Fr. Drofenik

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE: 61000 LJUBLJANA, DVORŽAKOVA 9

Vam nudi

<i>Zemljevide:</i>	1. Julijske Alpe — Bohinj 1 : 20 000 (1981)	100,00
	2. Julijske Alpe — Triglav 1 : 20 000 (1981)	100,00
	3. Julijske Alpe — vzhodni del 1 : 50 000 (1981)	100,00
	4. Julijske Alpe — zahodni del 1 : 50 000 (1980)	100,00
	5. Karavanke 1 : 50 000 (1980)	120,00
	6. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000 (1979)	60,00
	7. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000, z Obirjem in Peco	130,00
	8. Polhograjsko hribovje 1 : 50 000 (1977)	60,00
	9. Pohorje — vzhodni del 1 : 50 000 (1975)	18,00
	10. Kozjak 1 : 50 000 (1976)	25,00
	11. Škofjeloško hribovje 1 : 40 000 (1981)	100,00
	12. Zemljevidi občin: Črnomelj in Metlika, Ilir. Bistrica, Kočevje, Litija, Novo mesto, Slovenj Gradec, Titovo Velenje, Ribnica, Postojna, Cerknica, Murska Sobota — 1 : 50 000, 1 : 75 000 in 1 : 100 000	
<i>Planinske vodnike:</i>	1. Julijske Alpe (1978)	100,00
	2. Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	120,00
	3. Po gorah severovzhodne Slovenije (1980)	240,00
	4. Planine Hrvatske	350,00
	5. Blegoš (1980)	70,00
	6. Lubnik (1977)	70,00
	7. Ratitovec (1978)	70,00
	8. Dražgoše (1982)	100,00
	9. Šmarna gora (1981)	50,00
	10. Bil sem na Triglavu (1973)	12,00
	11. Durmitor (1979)	v tisku
	12. Kamniške in Savinjske Alpe, 3. popravljena izdaja (1982)	350,00
	13. Karavanke, 3. popravljena izdaja	v tisku
<i>Vodnike in dnevnike po veznih poteh:</i>	1. Slovenska planinska pot (1979) Dnevnik	130,00
	2. Od Drave do Jadrana E 6 YU (1977)	60,00
	3. Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije (1980) Dnevnik	70,00
	4. Notranjska planinska pot (1977)	150,00
	5. Loška planinska pot (1973)	25,00
	6. Gorenjska partizanska pot	40,00
	7. Bohinjska planinska pot (1978)	30,00
	8. Jezerska planinska pot (1980)	40,00
	9. Vodnik po poti NOB — Domžale (1980)	50,00
	10. Vodnik po Badjurovi krožni poti (1974) Dnevnik	40,00
	11. Šaleška planinska pot (1974) Dnevnik	40,00
	12. Savinjska planinska pot (1980) — dnevnik	60,00
	13. Bratska planinska pot Ljubljana—Zagreb (1980)	10,00
	14. Dnevnik Pomurske poti	20,00
	15. Dnevnik poti spominov NOB Hrastnik	60,00
	16. Planine Jugoslavije (1977)	30,00
	17. Transverzala PDŽ Jugoslavije (1980)	40,00
	18. Kranjski vrhovi	70,00
	19. Dnevnik Snežnik-Snježnik	60,00
	20. Dnevnik Koroške mladinske poti	50,00
	21. Idrijsko-cerkijanska planinska pot	65,00
	22. Planinarski put po Ravnoj gori — Z. Smerke	50,00
	23. Ljubljanska mladinska pot (1975)	150,00
	24. Transverzalni vodič po planinama Bosne i Hercegovine	v tisku
<i>Alpinistične in druge vodnike:</i>	1. Bohinjske stene — plezalni vodnik	40,00
	2. Ravenska Kočna (1977)	125,00
	3. Paklenica (1979)	60,00
	4. Stijene Hrvatske (1975)	120,00
	5. Stijene Jugoslavije I (1977)	120,00
	6. Stijene Jugoslavije II (1979)	225,00
	7. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1979) — trijezičen	90,00
	8. Naš alpinizem (1932 faksimile izd. 1982)	590,00
<i>Vodnike v tujih jezikih:</i>	1. Die Slowenische Berg — Transverzale, 2. popravljena izdaja (1979)	70,00
	2. Triglav — ein kurzer Führer (1980)	120,00
	3. How To Climb Triglav (1979)	70,00
	4. Triglav, v angleščini (1975)	5,00
	5. Triglav, v italijanščini (1975)	5,00
	6. Priloga za vodnik po E 6 YU, v nemščini	30,00
	7. Paklenica 1982 (v nem., angl., ital. in francoščini)	110,00
	8. Ravenska Kočna — Kletterführer (1978)	190,00

	9. Escursioni nelle Alpi Giulie Orientali (1973)	105,00
	10. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1978), slovensko-nemško-italijanski	90,00
	11. Zaščitena območja treh dežel — Naturschutzgebiete-Zone Protette (1982), trijezični vodnik	300,00
<i>Vzgojno literaturo:</i>	1. Planinska šola (1980)	60,00
	2. Igre — taborniški priročnik	80,00
	3. Pravilnik o planinskem vodniku (1980)	25,00
	4. Oris zgodovine planinstva (1978)	35,00
	5. Jakob Aljaž (1980)	50,00
	6. Dr. Henrik Tuma (1976)	25,00
	7. Pesmi z gora (1980)	20,00
	8. Nevarnosti v gorah (1978)	60,00
	9. Pozor plaz	30,00
	10. Prehrana v gorah (1978)	40,00
	11. Vremenoslovje za planince (1978)	30,00
	12. Dnevnik ciciban-planinec	14,00
	13. Dnevnik pionir-planinec	24,00
	14. Alpska flora (1980)	460,00
	15. Planinski dnevnik (s častnim kodeksom)	65,00
	16. Navodila za oskrbo in označevanje planinskih poti	70,00
	— Hoja in plezanje	v tisku
	— Narava v gorskem svetu	v tisku
	17. Alpinistična šola I (1979)	v tisku
<i>in druge edicije:</i>	1. Ni zmage brez tveganja (1981), autobiografija Edmund Hillary	580,00
	2. Lepa si zemlja slovenska (Janko Ravnihar) trijezična	950,00
	3. Himalaja, rad te imam (1978)	445,00
	4. Pet stoletij Triglava (1979)	380,00
	5. Plakat »Triglav«	12,00
	6. Plakat »Škrlatica«	80,00
	7. Grafika »Everest 79«	15,00
	8. Razgled s Triglava (1978)	40,00
	9. Razglednice s Triglava (1978)	20,00
	10. Everest (Tone Škarja) (1981)	800,00
	11. Življenje v naravi (1981)	800,00
	12. Trije Tominški planinci (1981)	100,00
	13. Gorska reševalna služba pri PZS — 1912—1982	200,00
	14. Alp. odprava obč. Domžale na Gselonar	60,00
<i>Znake, našitke:</i>	1. Planinska zveza Slovenije, našitek	25,00
	2. Planinska zveza Slovenije, samolepilni	5,00
	3. Gorska straža, GS, našitek	15,00
	4. Pionir-planinec, našitek	7,00
	5. Everest 79, samolepilni	10,00
	6. »stopalo«, našitek za odeje	5,00
<i>Značke:</i>	1. Triglav, ena iz serije treh	30,00
	2. Dan planincev 1975	15,00
	3. Andi 83	30,00
	4. Planinska zveza Slovenije	15,00
	5. Planinska zveza Jugoslavije	15,00
	6. Slovensko planinsko društvo Gorica	20,00
	7. Everest 79	60,00
	8. XI. planinski tabor MDO Ljubljana 1981	20,00
	9. Gorska straža (za člane GS)	25,00
	10. GRS — 70 let	50,00
	11. Dan planincev 1982	20,00
	12. Lhotse	20,00
	13. Obesek za ključke, Lhotse	50,00
<i>ter drugo blago:</i>	1. Zastava Planinske zveze Slovenije — velika	950,00
	2. Zastava Planinske zveze Slovenije — srednja	650,00
	3. Zastavice Planinske zveze Slovenije — male	70,00
	4. Vpisna knjiga za planinske postojanke	740,00
	5. Članske izkaznice	15,00
	6. Izkaznice GS	15,00
	7. Članska kartoteka	2,00
	8. Obrazec »Priznanje«	50,00
	9. Obrazec »Cenik za planinske postojanke«	40,00
	10. Obvezna navodila za planinske postojanke	5,00
	11. Blok »Nakaznice za prenočišče«	40,00

Rabat ob nakupu najmanj petih izvodov ene edicije oziroma dvajsetih kosov značk je 15 %. Naročila sprejemamo tudi pisno (z naročilnico) ali po telefonu (061) 312 553 in pošljemo po povzetju.

Vse navedeno lahko kupite ob ponedeljkih med 14. in 18. uro, ob torkih, sredah, četrtnih in petkih pa med 8. in 12. uro.